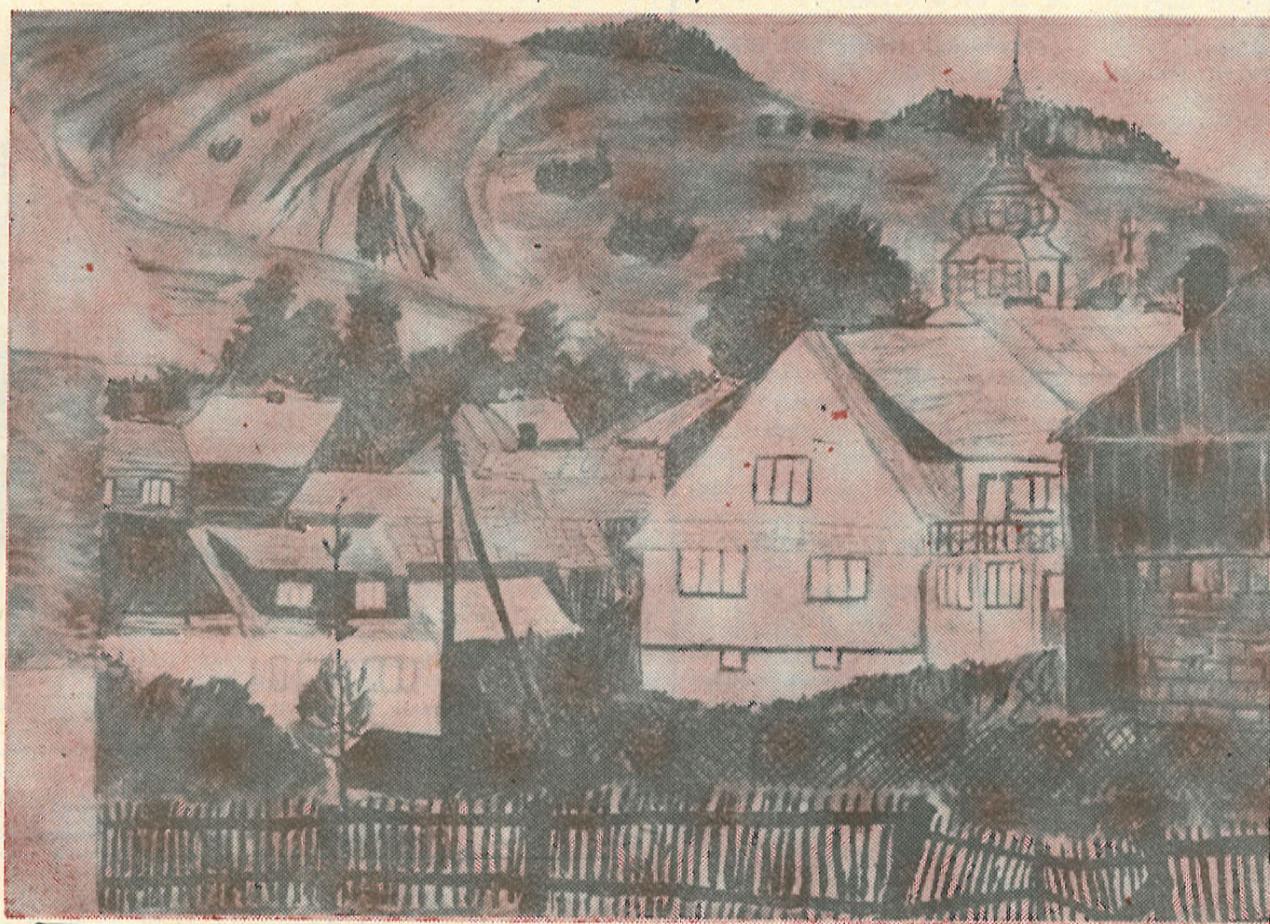

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • ÚNOR • FEBRUÁR • LUTY 1984 (ČÍSLO 309) CENA 8 ZŁ

Náš odmeny
v súťaži kresieb '83
v čísle

Rozhodnutia na podporu pol'nohospodárstva

Najdôležitejšou úlohou pre pol'nohospodárstvo na rok 1984 je zvýšenie rastlinnej výroby. Jedine v opretí o vlastnú krmivo-vínovú základňu sa nám podarí obnoviť stav stáda a pokračovať v intenzifikácii chovu ošípaných, hovädzieho dobytka a oviec. Ne-môže si dovoliť nákladný dovoz kŕmnych obilních v takom množstve, ktoré v 70-tých rokoch za-bezpečovalo vzrast spotreby mäsa. Plán však počíta s dovozem bielkovinových koncentrátov, ktoré budú vyrovnať nedostatok bielkovín v domáciach krmivách, čím prispejú k zvýšeniu efektívnosti chovu pol'nohospodárskych zvierat, a predovšetkým dobytka.

Uvažuje sa o možnosti zvýše-nia pridelov kŕmnych koncen-trátov na kontraktáciu ošípaných. Väčšie množstvo krmiva skráti výkrmné obdobie a tým zniží výrobne náklady. Tak ako v r. 1983, aj v tomto roku bude platiť, že polovicu prislúchajúceho koncentrátu si rolník môže kúpiť už po podpísaní kontrak-tačnej zmluvy o dodávke ošípaných.

Ministerstvo pol'nohospodárstva a výživy vydalo smernice o efektívnejšej spotrebe obilia určeného na krmivo úpravou kŕmnych zmesí v podnikoch kŕmneho priemyslu a roľníckych družstiev. Okrem toho, podniky kŕmneho priemyslu získali právo zvyšovať kontraktácie kŕmnych obilních a strukovín. Mäsový priemysel dostal za úlohu plne využiť na krmivo jatočný od-pad. Cieľom týchto opatrení je zvýšenie surovinových zásob, rozšírenie výrobu, kŕmnych zmesí; plánuje sa tiež spracovať na krmivo kazeín, prákové mlieko, droždie a semená strukovín.

Tieto uznesenia by mali podporiť snahy o obnovenie stavu ošípaných, započiaté už v minulom roku vo väčšine vojvodstiev. Ze sa v tom smere už niečo robi, svedčí zaznamenaný vzrast párenia ošípaných v posledných mesiacoch, vysoká cena prasnic a malý podiel prasnic vo výkupe. Avšak kvôli stále aktuálnemu nedostatku odtvátiť nezaviedli sa s dňom 1.I.1984 ohlasované zmeny v klasifikácii ošípaných vo výkupných strediskách. Podľa nariadenia ministra cien, mäsový priemysel zachováva doterajšie kritéria pri posudzovaní ošípaných.

K vzrastu rastlinnej výroby prispeje aj založenie fondu bio-logického pokroku. Prostriedky z tohto fondu v podobe dotácií už od začiatku tohto roku znižia cenu vytriedeneho osiva obilním, strukovin a zemiakom na sade-nie, určených na plánovanú obnovu. Povzbudi to rolníkov na plné využívanie ponúk semenár-skych podnikov a bude zárukou vysokej úrody. Zrno určené na plánovanú obnovu sa bude pre-dávať už cez jarnú pol'nohospodársku kampaň za maleobchodné ceny, znižené o 300 zl za met-

rický cent. V prípade zemiakov, dotácie znižia cenu o 400 zl za metrický cent a až o 1000 zl za metrický cent struktovinového semena. Zvýšenie výsevnej plochy pre tieto rastliny zvýši štátne zásoby bielkovinových krmív.

Od začiatku tohto roku je do-tovaný aj biologický pokrok v chove zvierat. Nariadením Mi-nisterstva pol'nohospodárstva a výživy bol zavedený príplatok k cenám jalovic vo výške okolo 15 tisíc zl za každý kus, približne o 2,4 tis. zl u prasnic a o 2 tis. zl za ovie matky.

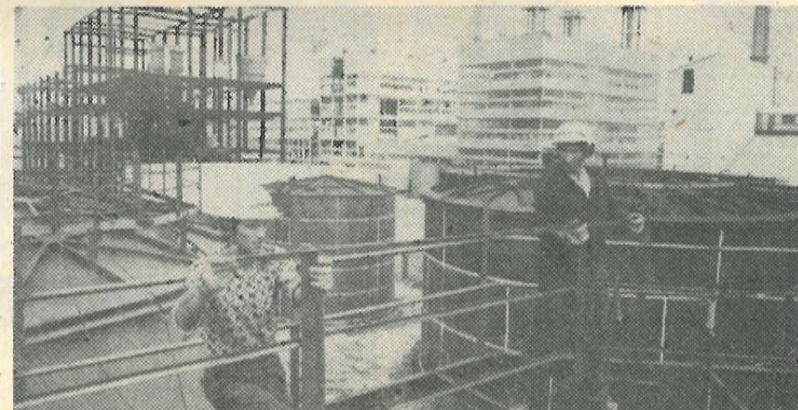
Využívanie fondu biologického pokroku odstráni finančné pre-kážky, kvôli ktorým veľké množstvo semena, sadenie a kvalitných chovných a reprodukčných zvierat namiesto toho, aby slúžilo zvýšeniu úrody a efektívne-mu chovu, končilo v posledných rokoch v spracovateľských pod-nikoch.

Dalej — rolníci majú za kontraktované kŕmniky zvýšený prí-del uhlia: 350 kg za kus. V rámci kontraktácie hospodárských zvierat majú — tak ako doteraz — právo na peňažnú náhradu: 600 zl za každú prislúchajúcu a nevyzdvihnutú tonu uhlia.

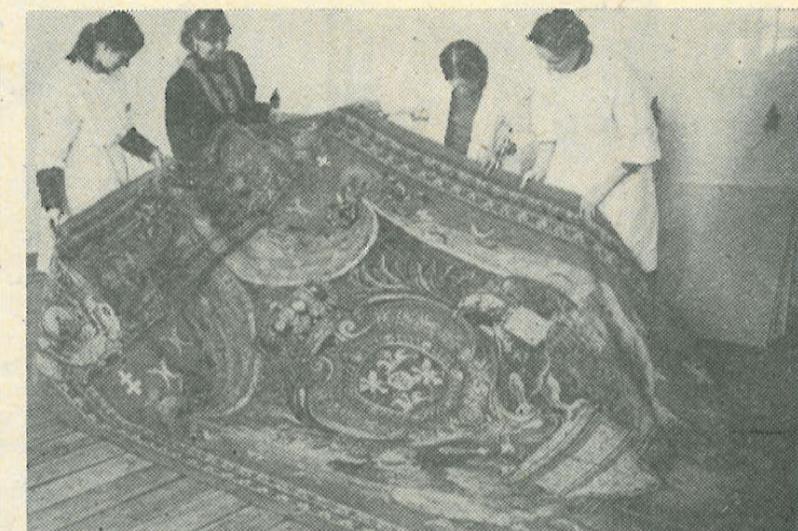
Kúpu vytriedeneho osiva a kvalitných zvierat určených na chov uľahli rolníkom zavedený nízkopercentný úver z obratu, platný od 1.I.1984. Družstevné banky poskytnú tiež úver na náklady spojené s bežnou produk-ciou v prvom rade na nákup hnojív, prípravkov na ochranu rastlín a iných prostriedkov ne-vyhnutných pre produku.

Najlepšie výsledky v prihno-jovaní a tým aj vysokú úrodu majú rolníci, ktorí prispôsobujú sertiment používaných hnojív kvalite pôdy a druhom pestova-ných rastlín. Ale takto s prehľa-dom môžu používať hnojivá iba ti rolníci, ktorí si ich skôr kú-pia.

Prijaté základné smernice pre rozvoj pol'nohospodárskej výroby sa zaoberali aj zvýšením dodávok priemyselných prostriedkov pre pol'nohospodárstvo. Upredno-striuje sa výroba hnojív, prí-pravkov na ochranu rastlín a iných prostriedkov nevyhnutných pre modernú a efektívnu pol'nohospodársku výrobu. Určité zlepšenie dodávok pre pol'no-hospodárstvo v r. 1983 by malo byť v tomto roku ešte viditeľ-nosť.

ZÁKLADNOU PODMIENKOU zapisaného v pláne rastu úrody je zaistenie pol'nohospodárstvu umelých hnojív a prostriedkov na ochra-nu rastlín. Preto, aby hnojiv bolo viacej — sa buduje druhá etapa Polic (na snímke). Žiaľ, oneskorenia tejto investície sú dlhoročné. V pláne 1983—1985 zapísali ukončenie výroby dusíka a močoviny. Ostatné objekty, najmä výroba komplexných hnojív, budú hotové po roku 1985.

V DIELNI PRE KONZERVOVANIE MUZEÁLNYCH PREDMETOV na Královskom zámku vo Varšave reštaurovali gobelin z 18. sto-ročia s erbami kráľa Leszczyńského, Weniawa a Republiky.

Zámocká dielňa existuje od r. 1982. Odbornici, ktorí sú v nej zamestaní majú na starosti umelecké zbierky a budú sa o ne staráť aj v budúnosti, po odovzdaní do užívania celého zámockého komplexu. Zlaté ruky umelcov konzervujú a obnovujú obrazy, umelecké tkaniny, pozlacený nábytok a iné predmety umeleckého re-mesla.

Všetkým krajankám, krajanom a priateľom, ktorí na nás pamätali, srdečne ďakujeme za vianočné a novoročné pozdravy.

ÚV KSČaS A REDAKCIA ŽIVOTA

V ČÍSLE:

Jihomoravský kraj	— 6—7
Stránky z dejín Spiša a Oravy	— 10—14
Nevidím to tak čierno...	— 20
Zivot v rukách doručovateľov	— 21
Poľnohospodárstvo	— 22

Pro dobro společnosti

Dnes hovoříme s generálním ředitelem Státní pojišťovny PZU, předsedou hlavní správy Svazu dobrovolných požárníků OSP dr. ANATOLEM ADAMSKÝM.

— Pane předsedo, úvodem bych Vás prosil o několik údajů z Vašeho životopisu...

— Myslím, že můj životopis je dost typický pro moje pokolení. Narodil jsem se v roce 1938 v Hnězdni, tam jsem chodil do školy až do maturity ve výborném lyceu Boleslava Chrabrého, známém v celém Polsku. Pak rok studii, přestávka, zaměstnání a dálkové studium... Studia jsem přerušil z velmi jednoduchého důvodu — můj otec byl stoprocentním válečným invalidou a doma nás bylo pět sourozenců. Někdo musel pomáhat rodinu užít.

— Začal jste pracovat v PZU?

— Ano, v roce 1957.

— Jak vypadá cesta od nejnižšího zařazení na nejvyšší místo?

— Normálně — studia a solidní práce. V mé případě to bylo dálkové studium, právnické, které jsem absolvoval na Univerzitě Adama Mickiewicze v Poznani. Tam jsem také obhájil disertační práci. Mým promotorem byl profesor Komar a téma práce znělo: „Majetkové pojistění v zemědělských hospodářstvích“. Ve své práci se snažím být důsledný. Někteří dokonce tvrdí, že jsem tvrdohlavý. Myslím, že bez tohoto povahového rysu a bez lásky ke své práci, kterou člověk vykonává s radostí, je těžko něčeho v životě dosáhnout.

— A kdy začaly Vaše styky s požárníky?

— Měl jsem štěstí, že jsem byl podřízeným již zemřelého ředitele Kolodziejczaka, který stále užíval mladé pracovníky PZU, že nesmí být jen úředník, že bez veřejné práce jim hrozí bezdušnost a prostě špatné plnění povinnosti. A dobrovolní požárníci... Po prvé jsem se s nimi setkal jako mladý inspektor pro otázky prevence v Hnězdni. Okouzlilo mě to. Uvědomil jsem si tehdy, že

to je skutečná společenská organizace, pružná, dobrá, potřebná lidem i státu.

Nejprve jsem byl členem OSP v Jarosině, potom jsem byl zvolen do obecního orgánu Svazu dobrovolných požárníků. Po letech jsem se stal ředitelem vojvodského požárního PZU v Koszalině, ale s požárníkem jsem se nerozloučil. Byl jsem zvolen nejprve za člena předsednictva vojvodské správy Svazu OSP v Koszalině a v roce 1980 mi byla svěřena funkce předsedy. V roce 1983 jsem byl opět pověřen funkci předsedy vojvodské správy Svazu OSP v Koszalině a byl jsem zvolen za delegáta na VII. celostátní sjezd Svazu OSP.

— Který úkol a jeho realizaci považujete za nejdůležitější?

— První a nejdůležitější věcí je nábor nových, mladých a pružných činovníků, cížádostivých a tvrdošíjných, s širokým obzorem a nápady, intelligentních, vzdělaných a s chutí do práce. Krátce řečeno, checi pracovat s lidmi, kteří mají rádi to, co dělají, a dělají to z vlastní vůle. To však naprostě neznamená, že podceňuji pravdivé dlouholeté činovníky, kterých mají naši požárníci mnoho, zejména v terénu. Oni jsou soli Svazu. Odolávání se k zkušenostem je však někdy pokličkou, pod niž se skrývá obyčejná úřednická rutina. Máme trochu takových pseudopracovníků, kteří nejradiji reprezentují. Jsou i takoví, kteří dosáhli nejvyšší meze svých možností. A my musíme držet krok s dobou.

— Jaká rozhodnutí, prospěšná pro požárníky, můžeme očekávat od generálního ředitele PZU?

— Třeba říci, že všechno, co je prospěšné pro dobrovolné požárníky, je prospěšné i pro PZU, a v důsledku i pro celé Polsko. Požárníci a PZU mají mnoho společných cílů. Když zaplatíme odškodné za vyhořelé hospodářství, je to jen zdánlivé vyřízení věci a vyrovnání ztráty. To hospodářství je vyloučeno z výroby, nedává chléb. A zvláště dnes, v době krize, si nemůžeme dovolit, aby chléb hořel. Proto jsou peníze věnované na protipožární prevenci dobrým obchodem — pro

požárníky, pro PZU, ale především pro společnost.

— A konkrétní rozhodnutí?

— Povolal jsem v ústředí PZU kancelář prevence. Musí pomoci obnovit staré zásady společné práce na snížení nebezpečí požáru. Tato kancelář bude těsně spolupracovat se Svazem OSP. Dále: dosud platila zásada, že na výstavbě požárnických objektů se PZU podílel tehdy, činili-li brigádníků podíl nejméně 50 procent hodnoty, a maximální dotace byla omezena na 5 miliónů zlotých. Změníme tuto zásadu. Budeme pomáhat stavět všechno, co je potřebné a odůvodněné. Budou-li požárníci potřebovat zbrojnice a jejich příspěvek nebude moci z odůvodněných příčin překročit např. 10 procent hodnoty, dáme jim prostě zbyvajících 90 procent. Čili tolik, kolik bude třeba. Peníze na to máme. V roce 1983 jsme vydali 400 miliónů zlotých, letos máme k dispozici 900 miliónů.

Umím počítat a dovedu odlišit skutečné odůvodnění od podvodu, skrývajícího neschopnost. Opakuji: na společensky potřebné účely se v PZU peníze vždycky najdou. Ale jen na takové účely.

Rozmlouval ZBIGNIEW RUTA

Spieva celá rodina

Ked sa opýtate na rodinu Majerčákovcov v Novej Belej, nevdeno, ktorú by ste navštívili, pretože ich je viac. Ale ked k tomu pridáte „do Grófa“, hned dostanete odpověď, že bývajú pod číslom 81 a každy vie, o akú rodinu ide.

Vybrała som sa za touto rodinou. Vojdem do siene a počujem spev a smiech. Pomysela som si, že je tu len veselo. Vchádzam do izby a zastihнем ženy pri páraní peria, ktoré si pesničkami a rozprávaním krátili dlhý zimný večer. Srdiečne ma pri-

vitali a prijali ako člena rodiny. Hned som sa cítila ako doma.

Krajanska rodina Majerčákovcov vzbudila mojú pozornosť svojou prostorskosťou, jednoduchosťou, zinýšaním, ečtom a vrelým vzťahom ku krajanským otázkam.

Krajania Mária a František Majerčákovci sú rolníkmi. Ako manželia od roku 1959 pracujú na gazdovstve s plochou 6,40 ha. Majú štyri deti: dvadsaťtyriorečného Jozefa, dvadsaťjedenročnú Máriu, devätnásťročnú Annu a pätnásťročnú Helenu. Okrem práce na roli a vychovávania svojich ratolestí veľa času venujú verejnoprospešnej práci, najmä činnosti v našej Spoločnosti.

Krajanka Mária Majerčáková, rodená Vincekovičová, sa narodila 11. augusta 1933 v Novej Belej, kde prežila svoje detstvo a mládosť. Kedže nemala súrodencov, musela pomáhať rodičom na gazdovstve. Neskoršie jej otec ochorel, a proto celá poľnohospodárska robota ostávala matke a

Márii. Mladosť nemala fahkú. Avšak tažkú prácu na roli vedela si spestrit peknými slovenskými ľudovými pesničkami, ktorých ju naučili v detstve rodičia. Cez dlhé zimné večery hrávala divadelné hry.

„Divadlo, spev a tanec sú mojim obluběným koníčkom“ — hovorí krajanka Mária Majerčáková. Vždy som mala veľkú radosť s novonavčítanej divadelnej hre. Bolo by žiaduce, aby sa dnes hrávalo viac divadiel. Takýmto spôsobom by sme pritiahl aspoň tú mládež, ktorá má záujem o kultúru“.

Od mladosti je Mária aktivnou členkou Kultúrnej Spoločnosti Čechov a Slovákov v Novej Belej. Vždy sa zapájala a pomáhala pri organizovaní kultúrnych stretnutí, pretože bez ženskej ruky sa nedá zaobiť. Organizovala tradičné páračky, s ktorými vystupovali nielen v klubovni v Novej Belej, ale aj v iných obciach. Aj dnes sa krajanka Majerčáková angažuje v práci miestnej skupiny, ktorej dáva prednosť pred inými. Bola delegátkou na VI. zjazde Spoločnosti. Na volebnej schôdzi MS KSČS v Novej Belej v POKRAČOVANIE NA STR. 22

Mária a František Majerčákovci s dcérmi: Annou (zleva) a Máriou. Foto D.S.

Kulturhuset čili Kulturní dům na náměstí Sergels Torg ve Stockholmu bude nejbližší tři roky bezpochyby ústředním místem v Evropě. 17. ledna tr. tam zahájila zasedání konference o opatřeních k posílení důvěry a bezpečnosti a o odzbrojení v Evropě, která jistě vstoupí do dějin jako Stockholmská konference a bude trvat nejméně tři roky.

Po čtyři dny zahajovacího zasedání první etapy konference před Kulturhuset přijížděly černé limuzíny přivázející a odvážející ministry 35 států — signatářů Závěrečného aktu KEBS. Právě od nich všichni s neklidem očekávali vytvoření ovzduší příznivého pro pozdější jednání. Byli mezi nimi ministři zahraničí SSSR Andrej Gromyko, USA George Shultz, PLR Stefan Olszowski a ČSSR Bohuslav Chňoupek. O bezpečnost diplomatů pečovaly stovky policistů. Jednání sledovalo 1 200 novinářů z celého světa.

Stockholmská konference se koná v době, v níž po přerušení jednání o odzbrojení mezi státy NATO a Varšavské smlouvy došlo k výraznému slabení pocitu důvěry a bezpečnosti. Stalo se to v důsledku instalace nových amerických jaderných raket v západní Evropě a jiných opatření USA na vojenském a politickém poli, jež jsou výmluvným příkladem, že USA ignorují rozhodnutí Závěrečného aktu KEBS. Zvýšilo se naopak riziko jaderného konfliktu.

„Přijeli jsme do Stockholmu v mezinárodní situaci, která nás naplňuje hlubokým neklidem, ale i nadějí. Naše zneklidnění vyplývá z nebezpečí, které hrozí Evropě. Naděje pojme se smyslem pro odpovědnost, který přivedl do této síně vysoké představitele států — účastníků KEBS, aby rozvážili efektivní způsoby zlepšení situace v Evropě,“ zdůraznil ministr Olszowski ve svém projevu, který delegáti i pozorovatelé přijali s velkým zájmem. Polský hlas byl vyslechnut s tím větší pozorností, že přispěvek polské diplomacie k procesu KEBS je široce známý.

Zahajovací zasedání se stalo zároveň příležitostí k mnoha dvoustranným setkáním. Největší zájem z pochopitelných důvodů vytváraly projevy Andreje Gromyka a Georga Shultza a jejich pětihodinové dvoustranné setkání. Bylo to první setkání šéfů diplomacie hlavních mocností od září 1983. O průběhu zasedání konference a dvoustranné setkání každodenně informovaly polské sdělovací prostředky. Hlavní zasedání po krátké přestávce bylo zahájeno 24. ledna. Jeho cílem je dohodnout opaření zmenšující riziko ozbrojeného konfliktu v Evropě, k němuž by mohlo dojít v důsledku chyběného hodnocení záměrů, skrývajících se za vojenskou činností zúčastněných států.

Během čtyřdenní první etapy Stockholmské konference státy NATO a Varšavské smlouvy představily odlišná stanoviska a zdá se, že podobně jako na madridském setkání při hledání kompromisní formule mohou sehrát významnou úlohu neutrální a nezúčastněné státy, především Švédsko jako hospodář konference. Přítomnost ministřů zahraničí států — signatářů Závěrečného aktu z Helsinek svědčí o tom, jaký význam přikládají procesu KEBS, jehož pokračováním je právě Stockholmská konference.

V komentářích polských sdělovacích prostředků se také zdůrazňuje, že přes trvající rozdíly existuje shodné mínění o šancích Stockholmské konference, která již v první etapě přispěla k oživení dialogu. Svědčí o tom dvoustranná setkání. Polská strana vynesla z těchto styků rovněž přesvědčení, že západní státy začínají lépe chápout naše problémy, což přispívá ke kladnému přehodnocení jejich postoje vůči Polsku.

Na snímku: ministr Stefan Olszowski během projevu na Stockholmské konferenci 18. ledna 1984.

KANDIDÁT NA PREZIDENTA USA z Demokratické strany pastor Jesse L. Jackson, který se vydal do Sýrie prosit o propuštění amerického pilota, byl přátele přijat prezidentem Asadem. Pilot, sestřelený nad syrským územím, byl propuštěn.

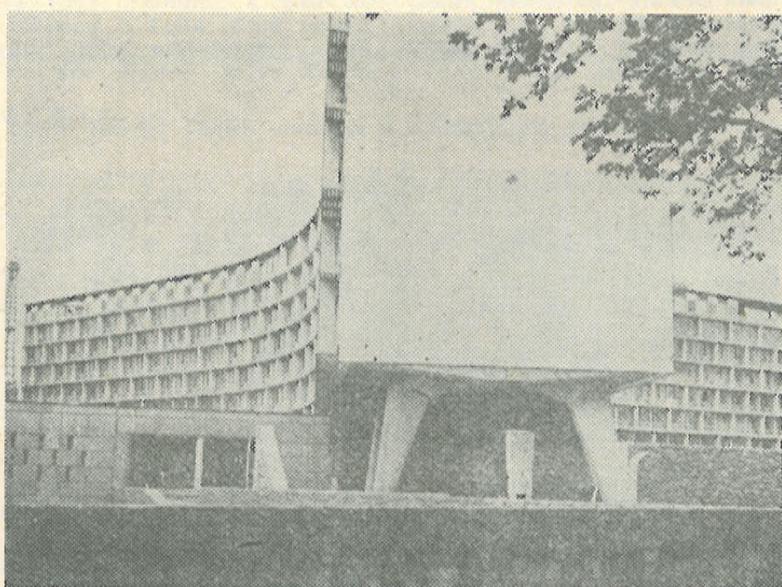

NÁVSTĚVA. Prezident Ronald Reagan přijal předsedu vlády ChRL Zhao Ziyanga, který navštívil USA. Výsledkem návštěvy jsou dvě dohody — o vědeckotechnické a hospodářské spolupráci.

MANAGUA. Hliadka nicaragujských vojsk nedaleko hranic s Hondurasem. Do sandinovské armády povolávají v současnosti zálohu. Tento krok diktuje rastoucí nebezpečenstvo invázie kontrarevolučních sil, které mají svoje základny v Hondurase a Kostarice.

Dne 4. dubna 1949, před 35 lety byl ve Washingtonu vytvořen Severoatlantský pakt — NATO. Vedoucí úlohu v něm od počátku hrály USA. NATO byl utvořen jako vojenský blok namířený proti SSSR a socialistickým státům. Jeho cílem bylo povolání protikomunistické fronty působící z pozice síly, uskutečňující politiku studené války. S postupem remilitarizace v NSR začal stále větší úlohu v NATO hrát bundeswehr. V poslední době pakt NATO vytváří nebezpečnou situaci v Evropě a na světě instalováním amerických jaderných raket v NSR, Velké Británii a dalších západoevropských státech.

BOJ ARAFATA. Nesplnila se přání a předpovědi těch, kteří po dramatických následcích rozkolu v Organizaci osvobození Palestiny — bratrovražedných bojích v Tripolisu a odjezdu Jassera Arafata z Libanu — uznavali, že Arafat utrpěl porážku, že jako politik prohrál. Uvažovalo se o tom, jaký bude jeho další osud. Tvrdo se, že to už není ten člověk, který v roce 1982

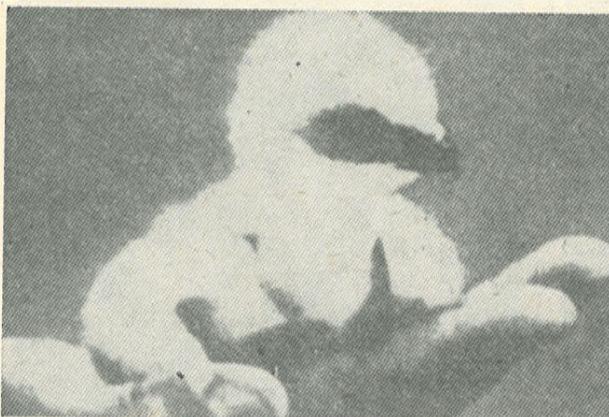
opustil Bejrút s vítězně zdviženou rukou, ačkoliv byl ochoten opakovat toto gesto na lodi, na níž opouštěl Tripolis. Zanedlouho potom překvapil všechny návštěvou v Káhiře a setkáním s egyptským prezidentem Mubarakem, představitelem státu odůzvaného za smlouvu z Camp David. Toto setkání vyvolalo novou vlnu kritiky. Porady palestinských vedoucích skupin v Sánu a pak v Tunisu však vedly k porozumění. Al Fatáh, nejsilnější palestinská organizace, uznala Arafatovu politiku za správnou a nezbavila ho mandátu důvěry, i když se neobešlo bez bouřlivých diskusí a kritiky jeho některých kroků. Přetapadesátilétař Arafat, zkušený politik a riskující hráč, je i nadále schopen kontrolovat situaci v Organizaci osvobození Palestiny. Bezpochyby má dnes menší možnosti manévrování, jeho prestiž prošla těžkou zkouškou, která ještě neskončila nesporným vítězstvím. V únoru Palestinská národní rada — jakýsi parlament tohoto národa ve vyhnanství, vytyčí strategii hnutí pro budoucnost, nejbližší cíle a způsob jejich realizace.

Na snímku: Jaser Arafat před opuštěním Tripolisu. Zároveň s ním odplulo 4 000 jeho stoupenců do severního Jemenu a na Kypr.

ARGENTINA. Jorge Videla, Roberto Viola a Leopoldo Galtieri (na snímcích shora), bývalí prezidenti, kteří stáli v čele vojenských junt vládnoucích v Argentině v letech 1976—1983, byli spolu s 6 dalšími členy junt obžalováni a postaveni před Nejvyšší vojenský tribunál Argentiny. Jsou obviněni, že způsobili bezprávné uvěznění, únosy a vraždy tisíců obyvatel Argentiny. V Argentině se nadále nalézají hroby osob zavražděných v sedmdesátých letech. Prezident Raul Alfonsino povolal zvláštní komisi, která má připravit plný seznam nezvěstných osob, zahrnující zatím asi 15 tisíc lidí.

OREL Z INKUBÁTORU. Bělohlavému orlu, který byl před 200 lety zvolen za znak USA, hrozilo ještě před několika lety úplné vyhubení. Nyní se postupně rozmnожuje. V roce 1970 žilo v USA asi 1000 těchto ušlechtilých ptáků, nyní vzrostl jejich počet asi pětkrát. Na snímku orlí mláď, které se po umělém oplodnění vajíčka vylihlo v inkubátoru. Zdá se, že tento způsob bude rozhodující pro zachování bělohlavých orlů.

SNÍMKY:
CAF
UPI
TASS
PARIS
MATCH

SKORO POLOVICA... mladých Španielov vo veku od 16 do 24 rokov nemala ešte solídnu prácu a poväčine ani príležitosť na vdeľanie. V priemyselných oblastiach, v krajinie Baskov a na predmestia Madridu Entrevias a Orcasitas skoro 70 percent mládeže je bez práce a bez cieľa a nádeje chodí po uliciach. V západnom svete je Španielsko ôsmou priemyselnou mocnosťou a práve túto krajinu najviac postihla kríza: 17 percent nezamestnaných, ale až 41,5 percent nezamestnanej mládeže. Každý mesiac tam 8000 ľudí stratí prácu. Dráma je obrovská — veľké sú rozmery zločinnosti a narkománie...

GÉNIUS. Dimitris Sqouros, 1,73 vysoký, 14 ročný, žiak gymnázia v Pireuse, vyznamenávajúci sa v matematike, fyzike, chémii a v cudzích jazykoch (okrem francúzštiny), bol nazvaný v britskom denníku Daily Mirror „najväčším hudobným talentom od čias Mozarta“. Ale aj tento mladý Grék pri klavíri prekvapuje najväčších. Desiatky koncertov od Mozarta po Beethovena, Brahmsa, Chopina, Liszta, Rachmaninova, Prokofieva, celý tento repertoár je v jeho možnostiach. Je to génius, aký sa rodí najčastejšie raz za sto rokov — hovoril o Dimitrise taliansky dirigent Claudio Abbado. Stárujúci Artur Rubinstein sa pred smrťou k nemu pripojil: „Je to najlepší klavírista, akého som počul, spolu so mnou.“ Dimitris začína hrať ked' mal 7 rokov. Ked' mal 12 rokov, konzervatórium v Aténach mu udelilo titul... profesora. Gréckym národným hrdinom sa stal v roku 1981, ked' v Aténach koncertoval pre päťtisíc poslucháčov a 1 milión v TV; zisk z koncertu určil pre obeť zemetrasenia.

MOSKVA. První osobní vlak ze sibiřského města Tynda do Moskvy na bajkalsko-amurské magistrále. Tato železniční trať bude mít základní význam pro další hospodářskou aktivizaci sovětského Dálného východu. Umožní mj. lepší využití tamních surovinových zásob.

V květnu 1985 Československá socialistická republika oslaví 40. výročí osvobození. Při této příležitosti bychom chtěli přiblížit našim čtenářům vlast jejich předků v cyklu dvanácti článků, věnovaných všem krajům ČSSR, jejich tradici a dnešku. První část cyklu otiskujeme v dnešním čísle, které vychází v měsíci výročí Vítězného února — vítězství československé dělnické třídy v únoru 1948. Zakončíme ho v květnu 1985, v měsíci 40. výročí osvobození Československa.

JIŘÍ F. PILOUS

ZASTAVENÍ PRVNÍ

JIHOMORAVSKÝ KRAJ

Rozlohou 15 028 km² je tato oblast největším krajem v ČSR a třetím největším v ČSSR.

Počtem obyvatelstva je v Československu největší vůbec; žije tady 2 039 513 lidí.

Administrativní středisko tvoří město Brno, které je s 372 793 obyvateli druhým největším městem jak České, tak i Československé socialistické republiky.

Organizačně se kraj dělí na 14 menších správních jednotek — okresů: Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Gottwaldov, Hodonín, Jihlava, Kroměříž, Prostějov, Třebíč, Uherské Hradiště, Vyškov, Znojmo a Žďár nad Sázavou. Z nich nejmenší rozlohu má Brno s 229 km² a největší Žďár nad Sázavou s 1672 km²; nejvíce obyvatel žije pochopitelně v Brně, nejméně pak v okrese Třebíč — pouze 111 718.

Průměrná hustota obyvatelstva na 1 km² je 136; nejlépe je na tom Brno s 1628 obyvateli na 1 km², nejhůře okres Znojmo, kde na 1 km² připadá jen 70 lidí.

TROCHU ZE ZEMĚPISU A EKONOMIKY

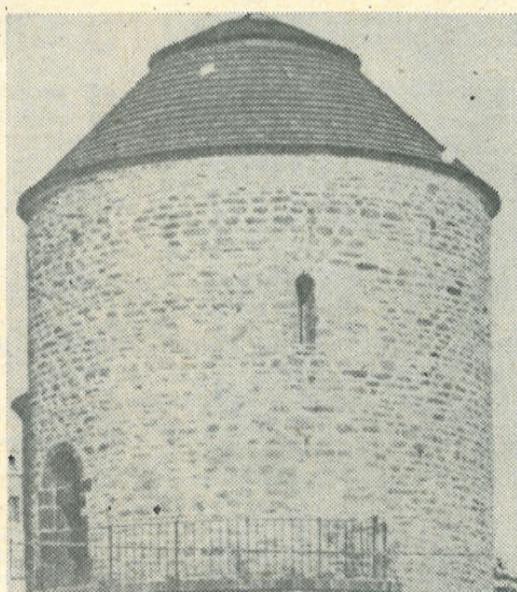
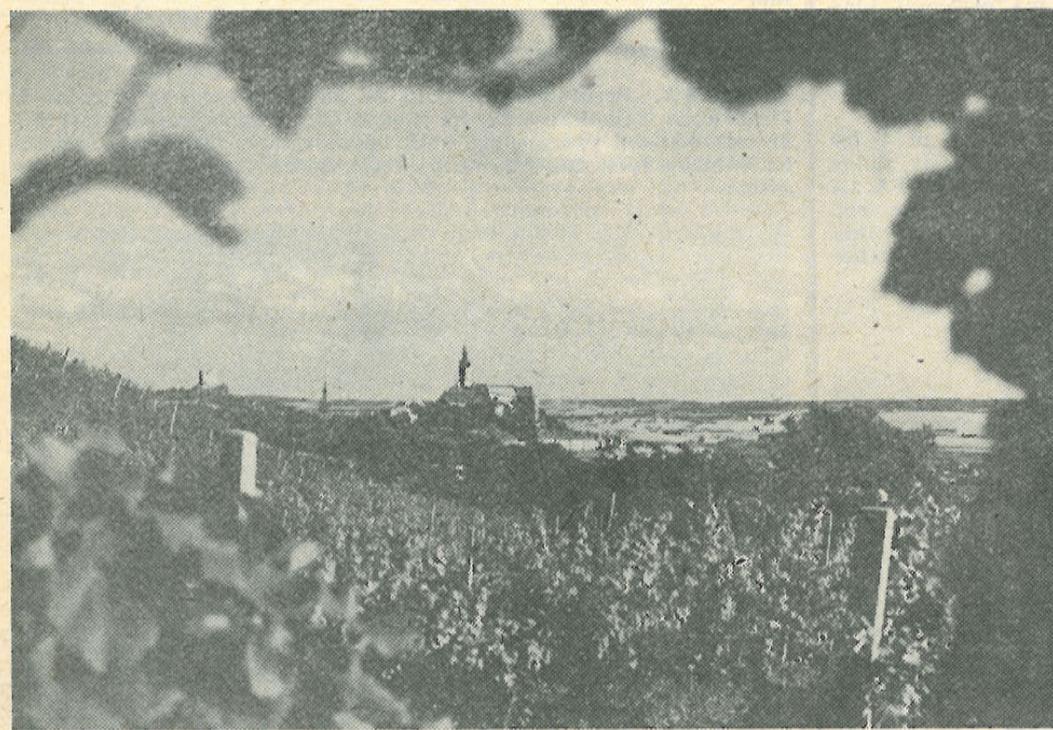
Na západě, severu, severovýchodě a částečně i na východě Jihomoravského kraje se táhnou mírně zvlněná pohoří: celý pás začíná Českomoravskou vrchovinou a Žďárskými vrchy, jde přes Brněnskou a Drahanovskou vrchovinu a končí Malými Karpa-

tami na moravsko-slovenském pomezí. Na jihu, v povodí Dyje u rakousko-československých hranic potom leží jedna z nejúrodnějších nížin České socialistické republiky. Úrodná půda je ovšem i jinde, například v povodí dalších dvou řek — Moravy a Svratky.

Ve všech okresech je vysoce rozvinuté zemědělství s rozhodujícím podílem státních statků a jednotných zemědělských družstev. Na západě převládá bramborářská, na jihu a východě kukuřičná, řepářská a obilnářská produkcí: pěstují se kukuřice, ječmen, pšenice, cukrová řepa a brambory, v nižších polohách se daří ovoceňství a zelinářství, na jihu, zejména na Znojemsku, Břeclavsku a Hodonínsku také vinohradům. V živočisné výrobě převládá chov prasat a drůbeže.

Území kraje však zároveň tvoří jedno z nejprůmyslovějších středisek Československa. Na Brněnsku — u Oslavan a Rosic — se těží černé uhlí, na Hodonínsku lignit, ropa a zemní plyn, na Znojemsku kvalitní kaolin. Z průmyslových odvětví je zastoupeno strojírenství (Žďár nad Sázavou, Brno), dále pak textilní a oděvní průmysl (Prostějov, Brno, Jihlava), značně je rozšířeno potravinářství a zpracování dřeva, na Znojemsku a Břeclavsku výroba keramiky, na Gottwaldovsku a Třebíčsku je soustředěn obuvnický, chemický a gumárenský průmysl...

Pohled na Mikulov

Jedna z nejstarších románských cirkevních svatyní ve střední Evropě, rotunda sv. Kateřiny ve Znojmě

MALE OHLÉDNUTÍ DO HISTORIE

Jihomoravský kraj ovšem nemá jen možnou průmyslovou základnu a vysoce efektivní zemědělství, ale i bohatou historii. Její stopy sahají hluboko do pravěku, do doby kamenné, odkud se nám zachovaly vynikající hmotné památky jako například Věstonická venuše či venuše z Hlubokých Mašůvek u Znojma. Svou navštívenku nám u Mušova na Břeclavsku zanechali i starí Rimané. A po nich později i Slované, kteří právě na jižní Moravě vytvořili před 1100 lety centrum Velkomoravské říše — jednoho z nejstarších raněstředověkých státních útvarů ve střední Evropě; sem také kolem roku 863 přišli byzantští věrozvěstové Cyril a Metoděj, aby na území západních Slovanů šířili východní vzdělanost a křesťanství. Ve výžtu bylo možné pochopitelně pokračovat dál. Jenomže na to chybí prostor. Proto se tedy zastavme už jen u dvou důležitých momentů českých dějin: u husitské a u vrcholného období Jednoty bratrské, jež v těchto místech našla útočiště.

Bylo to především malé městečko Jevišovice u Znojma, kde se soustředoval odporní Moravy proti němcům a rakouským Habsburkům; v něm také prostřednictvím pánu

Pohansko u Břeclavi. Zlaté a stříbrné náušnice z hrobů z IX. století — Velkomoravská říše

Soubor „Břeclavan“ z Tvrdoňic

z Kunštátu — blízkých příbuzných někdejšího českého krále Jiřího z Poděbrad — vznikla v době největšího rozmachu husitských bouří jakási obdoba českého Táboru na Moravě. A kousek odtud, v Ivančicích u Brna, později zřídila Jednota bratrská jedno ze svých center. Zde trávil školní léta Jan Amos Komenský, dlouhé období tady působil i vynikající českobratrský spisovatel Jan Blahoslav. Mnohem známější jsou ale nedaleké Kralice, kde byla v letech 1579—1594 vytiskena šestidílná Bible kralická, stěžejní dílo té doby, které se prakticky až do konce XVIII. století stalo vzorem a závažnou normou literárního českého jazyka.

Umělecké památky
Je jich opravdu hodně a Jihomoravský kraj je na ně, stejně jako na svou historii, nejen bohatý, ale i patřičně hrdý. A má opravdu na co, protože v mnoha případech to jsou prímo skvosty. Vezměme třeba jednu z nejstarších, rotundu sv. Kateřiny ve Znojmě. Raněrománská stavba z počátku XII. století, proslulá nádhernými freskami vesměs věnovanými knížecímu rodu Přemyslovů, je známa po celé Evropě. Rovněž znojemský gotický chrám sv. Mikuláše má z uměleckého a historického hlediska nesporné vysokou hodnotu. Ostatně, to lze vlastně říci o převážné části Znojma, které si svou původní renezanční a barokní podobu uchovalo až do současnosti. Platí

to ale také i o Jihlavě, Kroměříži, Mikulovu, Telči... Všude tam jsou dnes přísně chráněné městské památkové rezervace.

Každé město, městečko a často i vesnice má svůj hrad nebo alespoň zámek. Většina z nich jsou přístupny veřejnosti; některé slouží jako muzeum, v jiných nalezly útulek ucelené sbírky zbraní, historického nábytku, obrazů, keramiky či dalších uměleckohistorických souborů. Mnohé jsou známy nejen v Jihomoravském kraji, ale i v jiných krajích ČSSR, nezřídka také v cizině. Hrady a zámky v Bílově, ve Vranově nad Dyjí, ve Znojmě, Jevišovicích, Mikulově, Valticích, Lednici, Buchlově, Kroměříži, Brně, Moravském Krumlově, Třebíči, Telči a jinde, to jsou mezi turisty, a nejen v Československu, vskutku pojmy. Stojí za to je navštívit, pochvat se jejich krásou, poučit se...

MALÁ PROCHÁZKA SOUČASNOU JIŽNÍ MORAVOU

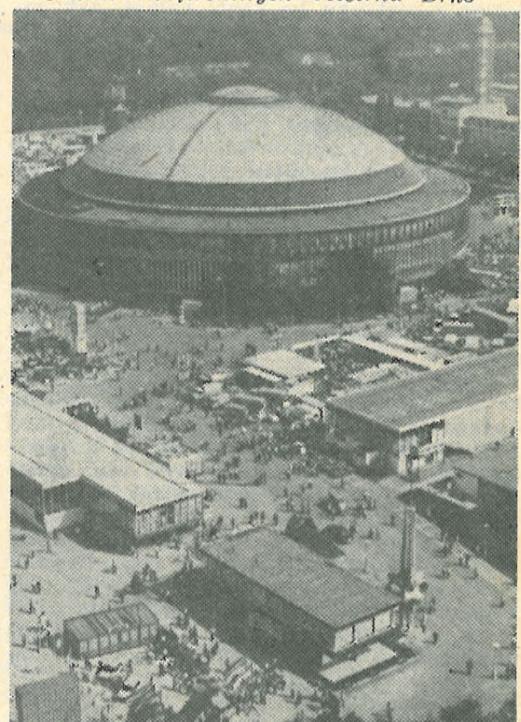
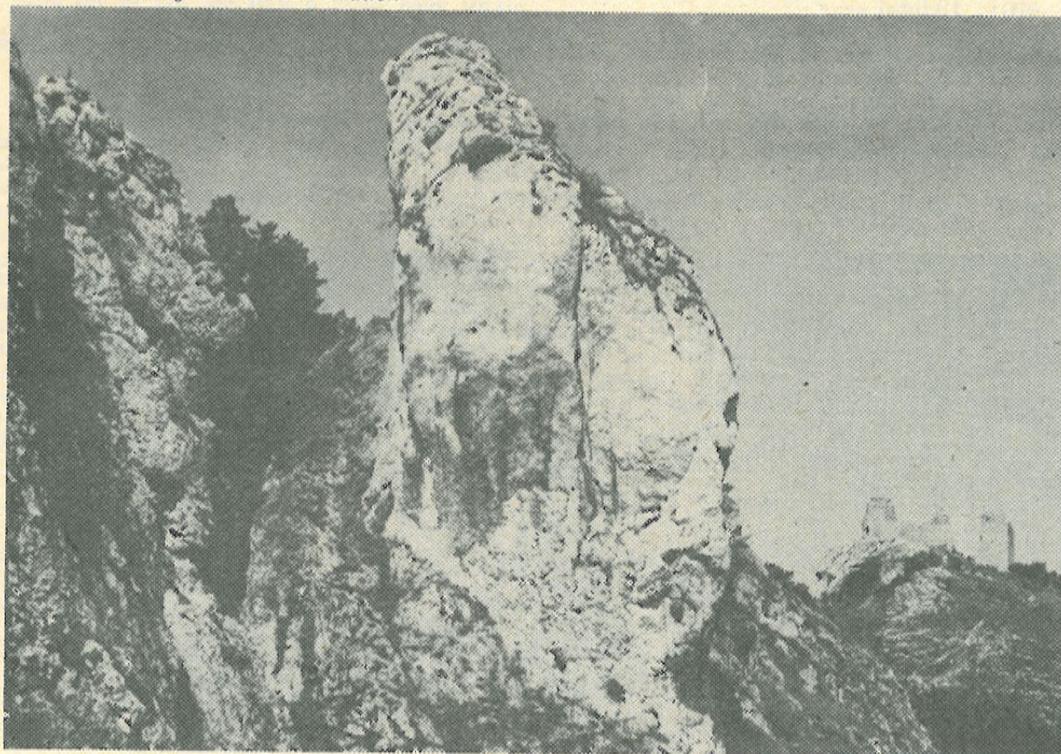
K vidění je tedy opravdu hodně. Jde jenom o to, kde začít. Chcete se například vykoupat? Prosím. Pak máte zhruba 20 km od Znojma vranovskou přehradu, jedno z nejlepších údolních přehradních jezer ve střední Evropě; během sezóny se zde každoročně vystřídají statisíce rekreačních a návštěvníků. Nebo jste dostali chuť na sklenku dobrého vína? I toto přání lze splnit téměř okamžitě. Od Znojma až po Uherské

Hradiště se táhne mnoho tisíc hektarů vinic, na nichž se rodí nejkvalitnější víno v Čechách a na Moravě. Ale hlavně, je tam taky spousta nádherných vinných sklepů, kde vedle vynikajícího vína je i výborné posezení. Či snad toužíte vidět něco neobvyklého? Potom si tedy zajedte kousek nad Brnem, a navštívte krápníkové jeskyně Moravského krasu. Rozhodně nebudete litovat. A co takhle zima? Třeba si chcete zalyžovat! Ve sportovních střediscích Malých Karpat či v okolí Jihlavy k tomu najdete dostatek příležitosti. A koho zajímá lední hokej, má možnost v Jihlavě, Brně nebo Gottwaldově zhlednout zápasy místních mužstev; bude opravdu spokojen. Někdo by se chtěl možná podívat do Brna na jarní mezinárodní veletrhy spotřebního zboží či v září navštívit světoznámý mezinárodní strojirenský veletrh, jiný dá přednost pouze procházkám po lesích a sbíráni hub, další se raději projede po magistrále (dálnici), která území Jihomoravského kraje protíná od severozápadu na jihovýchod, nebo ho napadne koncem června zajet si do Strážnice a podívat se na folkloristické slavnosti moravskoslováckého pomezí...

Je toho opravdu hodně, co je v Jihomoravském kraji k vidění. Minulost se tady snoubí s přítomností a krásou přírody s prací lidských rukou. Ale hlavně, žijí tady lidé. A svůj kraj mají rádi. Moc.

Areál brněnského výstaviště, dějiště Mezinárodních strojirenských veletrhů Brno

Pálavské vrchy — Sirotčí hrádek

Překročit stín minulosti

Každá generace se učí stanout na vlastních nohou, dluho týpe a dopouští se chyb, ale jen někteří přitom vycházejí z utility pohodlného soukromí a nemyslí pouze na sebe. Pražští chlapci z ročníku 1924, mezi nimi budoucí spisovatel Jan Otčenášek, tehdy čerstvý maturant na obchodní akademii, dozrávali v muže za atentátu na Heydricha. Většina mládeže se strachem poslouchala salvy popravců a čet na kobyly střelnici a do prvních lásek vnášela hořkou chuť nejistého zítřka. Příští umělec však během totálního nasazení v čakovické Avii navíc sabotoval výrobu letadel pro wehrmacht. Podobně v únoru 1948 Otčenášek jako úředník ČKD nejprve

Sramoty světa vezdejšího doléhaly do komírky jen vzdáleně. Sedlina strachu a beznaděje, kterou vlekly po celý den, když byly sám, byla odpalována pouhým doteckem, polibkem, přimhouřením očí. V těch dnech se jeho život rozdělil na dva, navzájem si pramalo podobné.

Mezi nimi se vztyčila zed.

Tady spolu žili ty sladké večery, sami s hyždami a dechem druhého, šťastní jeden druhým, a kolem nich dýchaly starý dům. Pošepmo si povídali, často se škádlili, breptali pošetlosti a potichu se smáli, protože podle přirozenosti mládí v nich přes všechno přebývala radost. V těchto chvílích se jim zdálo, že je vše v pořádku, že čemusi utekli, že se ztratili ve vzdechu města a teď spočívají na samém dnu bezpečí. (...)

V takových chvílích se zastavoval čas a mezi nimi se odvíjel dialog beze slov, představy beze slov. (...)

* * *

Zastihl krejčovnu v divném rozpoložení. Bylo tu dusno, dvoji dusno, protože přišel nový zákazník.

A jaký!

Stál rozkročen na podlaze, na níž se v prachu povalovaly ústřízky špatných látek. Ukazoval Pavlovi rozložitá záda. Okamžitě ho poznal a strnul na místě. Co chce?

Zákazník stále mluvil, plácal páte přes deště.

Opovídali skoupě. Krejčí před ním klečel na kolenně a měřil plátněný metrem vzdálenost z rozkroku ke konci kalhot, pak zapsal míru do ušmudlaného zápisníku, střítil očima po svém synu, mláčky a s nakrčeným čelem.

„Zádný stát koneckonců nemůže anarchii trpět. Našel se chlap, který schovával pušku pod pelesti... A představte si. Ta puška byla stará. Možná z třicetileté války. Veteš. Vůbec nestřílela. A s tou chtěl asi proti tankům a letadlům. Blázni! A najdou se i tací —“ dodal po pomoci — „kteří přechovávají u sebe nehlášené osoby. Dokonce i židáky! Chápete to? A to potom oni bez milosti... to potom... Clověk ani neví, jak takové pošetilce, snilky, fantasty dost důrazně varovat.“

Horliv, těkaje očima po dílně, zalétí jimi ke dveřím vedoucím do komírky, sklouzl unaveným pohledem po přítomných. (...)

S nečekanou prudkostí se obrátil na podpatcích a pak se stala podivná věc: spleši si dveře a zamířil k těm, které vedly do komírky.

Než se vzpamatovali, hrábl po klíče, stiskl. Nikdo se nepohnul. Jen Pavel. Povstal, bledý ve tváři, nevšimli si ho. Nahmatal za zády na stole dlouhé krejčovské nůžky, stiskl je ve dlaní, až klouby zbělely. Ted! Sledoval přimhouřenýma očima ruku spočívající na klíce.

Ruka znova stiskla kliku.

Bodnout! Zezadu se na něho vrhnout, vra-

díli s vrstevníky pochyby o nové demokracii, pak však navzdory kolisavému poznavání dělníky bliže a v práci Svazu českých spisovatelů hájí jejich zájmy.

Po letech tyto zájity ukáže a ocení prostřednictvím románových postav. Například učetní František z „Občana Brycha“ přestane po únoru utíkat za hranice, když si v duchu srovna kariérismus a sobectví spolužáka Ráže s někdejší matinou dřinou na proletářském Žižkově a ucítí pomocnou ruku stranického funkcionáře Bartoše. Anebo maturant Pavel z „Romea, Julie a tmy“ stane se opravdu dospělým, když v židovské dívce Ester, kterou za heydrichiády ukrývá ve své komírce, ztratí milovanou bytost a uvědomí si hodnotu lidského života.

Ani v poslední době Otčenášek neustane přísně soudit vlastní mládi. Tentokrát píše scénáře, na jejichž podkladě vznikne patnáct filmů. Jeden z nich — „Lásky mezi kapkami deště“, uvedla nedávno polská televize. Příběhem dospívajících dětí žižkovského ševce, které na konci 30.let odlišně chápou otcovu marnou vztoupu proti Batovi, stačí autor definitivně překročit stín pochyb, zda kdysi nastoupil správnou cestu. Umělcovy sympatie jsou na straně mladšího syna, jemuž nešťastná láska pomůže zvítit nad pasivitou a urychlí odchod z rozvráceného domova. Otčenášek se tímto dílem s námi rozloučí. Další plány přeruší 24.února 1979 náhlá smrt. K jeho tvorbě se ale budeme vracet jako k živému obrazu myšlenkového zrání jedné generace.

PETR POSLEDNÍ

JAN OTČENÁŠEK

Romeo, Julie a tma

zit mu šílenou silou hrot do žeber, sekat do té ruky, tělo se vypalo k zbesilému útoku.

Nic.

Vydechl.

Kliku nepovolila. Muž se obrátil s provinilem úsměvem do dílny; pátraje očima ve tvářích, rozpačitě pokrčil rameny.

„Východ je pěkně prosím tudy,“ šeptl uctivě krejčí. (...)

Propukla v pláč a strhla ho na sebe. Obala prsty jeho hlavu a v té chvíli se z ní vyřinulo vše, co jí v posledních dnech se dělo v srdeci. Vyprostil se z jejího objetí, posadil se na pohovce. Poslouchal se stisknutými čelistmi, žmolil v kapsě papírovou kuličku. Prohledával kapsy, pokoušel se najít aspoň krátký nedopalek. Nenašel. Tráslý se mu prsty.

„Já už nemohu mlést, Pavle... bylo by to zlé. Já vám všechno, slyšíš? — všechno... i to, že tě zastřílel, když mě tu najdou, i tvého tátu a mámu, všechny... chce se mi křičet strachem... nad sebou... Ale to se nesmí, nesmí stát...“

„Mil... Uklidni se...“

„Dnes jsem je viděla, Pavle... a už nemohu dál... nemohu! Já tě mám ráda, ráda vše než sebe, zbláznila bych se strachem... Mám tě tolik ráda... ale já už sem nepatřím... nepatřím už mezi lidi, a ty... ty musíš žít! Rozumíš mi? Pavle?“

Snímek z filmu „Lásky mezi kapkami deště“, který dostal na filmovém festivalu v Košicích v roce 1980 Čestnou cenu za scénář.

OMYL KVĚTOMLUVY

Dovolte mi, přátelé, abych vám nejdříve představil Královnu noci, Královnu ze Sáby, Ludvíka XIV., Princeznu Margaretu Růženu a Margaretu Herbst.

Jedná se o tulipány. Samá šlechta.

Ted mi ještě dovolte, abych vás s výše jmenovanými bliže seznámil: Královna noci má černopurpurový květ, patří mezi Darwinovy tulipány. Královna ze Sáby je ze skupiny liliokvětých, má velký karmínově červený květ se žlutými okraji. Ludvík XIV. pochází ze skupiny Breder, má krásné švestkově fialové zabarvení s bronzovými okraji. Princezna Margaretu Růženu patří mezi chameleóny, mění barvu, nejdříve je žlutá, později červená, je to ještě princezna. Ale Margaretu Herbst už je vyzrálá krasavice, královna krásy, se šarlatově červeným květem a purpurovými pruhy na listech, ovšemže, jinak tulipán ze skupiny Greigi.

Květomluva je však bez skrupuli, šlechta nešlechta, královna nekrálovna, tulipán je symbolem hlouposti. A já bych tolika lidem rád povíděl, že jsou hlupáci. Kdybyst dal na květomluvu, musel bych zakoupit celý puget tulipánů. A pak by mě štvalo, že hlupáci mají ode mne tak krásnou kytku.

Ať si květomluva tvrdí, co potřebuje, moc na ni nedám. Protože jinak by už půl tisíciletí byli v Holandsku sami hlupáci, a to se mi nezdá. Holanďané jsou chytrý a pracovitý národ a jejich jedinou chybou a zároveň předností je, že náruživě propadli tulipánům jako alkoholu a milování a za některé druhy cibulek platili až dva tisíce zlatých. Mohli si za to koupit chalupu.

Podle květomluvy by byl hlupák i císař Ferdinand I., neboť mu cibulky tulipánu poslal rakouský vyslanec Busbec a Turecký Císař se tak u nás stal prvním majitelem tulipánů. A protože nic netušil o květomluvě, a také nepatřil mezi hlupáky, dal cibulky vysadit v zahradách na Hradčanech a tulipány se už v Čechách zabudly.

Květomluva v tomto případě mluvíla. Dala přednost lidové písni — Sedlák, sedlák, sedlák je velký pán, on má pas na bříše a na svém kožíšku tulí tulí tulí tu tulipán. Bylo to prozřetelná a taktická.

Jinak by v Čechách nerostly tulipány.

Jinak by se v Průhonických u Prahy nekonaly výstavy tulipánů.

Jinak by nebylo na té výstavě na pátnáct

set tulipánových odrůd a druhů, což je přesně jedna desetina všech vyšlechtěných tulipánů na světě.

Jinak by se šlechtěním tulipánů nezabývali ve Výzkumném ústavu zahradnictví v Průhonickách, kde se mi jedna z pracovnic snažila poctivě vysvětlit, jak se šlechtit nová odrůda, a já si jen zapamatoval, že tahle prácička trvá dvacet let, jelikož tulipán s růstem a kvetením nikam nespěchá. Důležitá je pevná stopka, aby vydržela nepohodou, dobrý zdravotní stav, odolnost proti virovým chorobám, schopnost rychlení, klasifikuje se tvar květů, listů, přeměruje se výška, šířka a velikost okvětních listků, hodnotí se barva terče, tyčinek prašníku, barva okrajů a středu okvětních listků. A když má tulipán vlastnosti, jaké mu byly naplánovány, namnoží se na deset tisíc cibulek. Do křestního listu pak dostane jméno. Třeba Plameny, raný tulipán.

Myslím, že květomluva v oblasti tulipánů neuspěla. Prodělala krach jako na burze. Jen nevím, proč si k tlumočení hlouposti vybrala právě tulipány. Pro hlupáka je tulipán škoda, tulipán si to nezaslouží.

JEJÍ VELIČENSTVO RŮŽE

Doma jsem někdy slýchával, že nikdo nemá na růžích ustláno. Bylo mi něco málo let, představoval jsem si postel vrchovatě vystlanou růžemi a považoval jsem za blázna každého, kdo by v tom chtěl spát. Byl jsem spokojený s peřinami. Po letech jsem přišel na klub tomu příslušní a nadále netoužím mít ustláno na růžích. A také jsem pochopil, že ani ráno se svou existencí nemají lehké, zvláště pak na naší zahrádce. V lete se na nich popásaly mříže a v zimě růže pomrzly. Proto povídání o růžích začnám několika rádami, které mi udělila jedna mladá zahradnice v růžových šortkách v Blatné.

Nejdříve si musíme připravit polemek, dát do půdy hodně kompostu a růže zasadit hodně hluboko, aby očkování bylo tri až pět centimetrů v zemi. Když růže vyžene šípek, musíme ho odstranit, jinak by se mohlo stát, že růže zplní. Během vegetace se musí květy pravidelně odřezávat. Na podzim k růžím příhrneme zeminu, musí to být úplně kopečky. Ty růže ochrání před mrazem.

Větvíčky na podzim zkracujeme, a teprve na jaře, když má růže pupence, zastříhujeme na tři až pět oček a znova přihnojíme, třeba humusem. (...)

Měl jsem vypůjčenou knihu s názvem Růže, královna květin. Bylo v ní tolik chvály na růže, až se mi to nelíbilo. Říkal jsem si, no co co, vždyť její krása stejně zvadne, květy opadají a zůstanou jen zatracené trny, trny jako ostnatý drát. Avšak ani tahle snaha o pomlouvání nic nemohla změnit na skutečnosti, že růže je jedna z nejstarších a nejvíce slavených květin. (...)

Museli přijít Slované, aby z růží setřeli nánoisy božství a svůj milostný vztah k nim vyznali docela normálně, po domácku. Zpívali si o nich písni, říkali verše, vyšívali si je na kroje, malovali na hrnčíky, džbány, talíře a na stěny chalup, a před okny jim kvetla Rosa canina a stolistá růže Rosa centifolia. A někdy byla růže povýšena do stavu městanského či šlechtického a trůnila v erbovních znacích. Červenou růži měli Rožmberkové, pětilistou rudou růži Vítkovci, zlatou panství hradec, modrou ve Stráži, bílou na Landštejně, červenou v Sezimově Ústí, zelenou krumlovští páni, pětilistou bílou růži město Strakonice. Svoji vznešenosť si růže obhájila. (...)

Procházel jsem skleníky v růžových školách v Blatné a viděl jen samá poupatka, která se ještě před rozvinutím stříhají a rozvážejí do prodejen. Teplomer ukazoval 25 st. C, pach humusu se hnětl s vůními růží, vzduch byl sytý vodou a poupatka poupala. V jednom skleníku poletovaly sýkorky a bylo jim jedno, že tu poletují nad stovkou různých druhů růží, že tu na půli hektaru skleníku roste třicet šet tisíc růžových keřů a dalších sto paděsát tisíc růžových keřů a dva stě tisíc šípků roste na polích, nezajímalo je, že se tu o všechny růže stará dvacet pět lidí, že se každý keř trikrát ročně stříhá, sýkorky si hoststarostě poletovaly, pokřikovaly a ze záhonu užívaly brouky. Napadaly mne takové verše, jako

Růže, růžičko červená,
byla jsi mi nevěrná,
a vzpominal jsem si na lidové písni o růžích
a listoval jsem seznamem růží, které tady
v Blatné prodávají. Růže velkokvěté i mno-
hokvěté, růže pnoucí a parkové a skalové
a stromkové růže ve všech barvách. (...)

(Z reportáže Michala Černíka Deset tisíc písni, Československý spisovatel, Praha 1983)

SLOVNÍK ŽIVOTA (108)

Expresivnosť slovného prejavu nastáva vtedy, keď použijeme ci- tove zafarbenie. Sú to najmä zvraty „pravda pravdúca“, „div di- vúci“, „tma tmúca“, „roký rokúce“. Tieto prídané mená sú zried- kavé a používame ich len vo vyznačených spojeniach. Bez citového zafarbenia by sme tieto zvraty mohli nahradíť následovnými:
pravda pravdúca = úplná pravda, div divúci = veľký div, tma tmúca = úplná tma. Spojenia div divúci a pravda pravdúca môžeme nahradiť ešte aj inými podľa odlišných štýlových rovín. V neutrálnom vyjadrení povieme: to je čudo, to je číra pravda. Vo vecnom úradnom štýle by sme mohli povedať: hovorte pravdu a len pravdu. Básnik by povedal: div nad divy, svätá pravda. V expresivnom spôsobe vyjadrovania prídané meno zdôrazňuje význam substantíva, a to svojzrásnym, expresívnym spôsobom. Podobnou expresivnosťou sa vyznačujú i spojenia tma tmúca a roký rokúce. Dali by sa nahradíť napríklad bežnejšími výrazmi: čierna tma, hlboká tma; dlhé roky, prešli roky a roky a pod.

POESKY

který
kterýkolwiek
kterýs
kteroz
kubek
kubel
kubiczny
kubistyczny
kubrak

SLOVENSKY

který
kterýkolvek
kterýsi
ktože
hrnček
vedro
kubický
kubistický
kamizol

ČESKY

který
kterýkoliv
kterýsi
kdože
hrnček
kbelík
kubický
kubistický
kamizola

kuc	pony (kôň)	pony
kucać	robiť drepky	dělat dřepy
kucnač	čepnút	dřepnout
kucharczyk	kuchárik	kuchtík
kucharka	kuchárka	kuchařka
kucharz	kuchár	kuchař
kuchecik	kuchárik	kuchtík
kuchnia	kuchyňa	kuchyně
kuchenka	sporák	sporák
kucie	kovanie	kování
kuć	kuť	kovat
kudlacz	kudláč	chlupáč
kudlaty	chlpaty	chlupatý
kufa	sud; ožran	sud; ožrala
kufér	kufor	kufr
kuglarz	kauklar; podvodník	kejkliř; šejdiř
kukička	bábka	loutka
kukički	bábkové divadlo	loutkové divadlo
kukla	bábka	loutka
kukielkowy	bábkový	loutkový
kuks	štuchanec	štuchanec
kukulka	kukučka	kukučka
kukurydzia	kukurica	kukurice
kukurydziany	kukuričný	kukuričný
kula	guľa	koule
kulač	guľať	koulet
kulawy	kulhavý	kulhavý

STRÁNKY Z DEJÍN SPIŠA A ORAVY

V čísle 6/1983 Života (str. 10—11) sme predstavili čitateľom príčiny utvorenia Spišsko-oravského starostva, jeho špecifické — z hľadiska organizácie administratívny — črty, ako aj osobu starostu. Záverečné vety nás priviedli k dátumu 27. mája 1925, kedy bolo vydané nariadenie Rady ministrov o zrušení Spišsko-oravského okresu, ktoré malo platit od 1. júla 1925. To znamená, že podľa právnych predpisov dňa 1. júla 1925 Spišsko-oravské starostvo prestalo existovať.

Spišsko-oravský okres vznikol z iniciatívy Jana Bednarského a zriadený bol rozhodnutím Generálneho delegáta vlády pre býv. Halič (Galícia) vo Lvove. Právne základy činnosti starostva a jeho expozitúr v Nižných Lapšoch a v Jablonke stanovila Dočasná inštrukcia pre spišsko-oravské starostvo zo dňa 15. októbra 1920, ktorú vydal Generálny delegát; dnes sa nachádza v Archíve nových aktov vo Varšave. Podľa § 8 Inštrukcie „vedúceho expozitúry menuje Generálny delegát vlády na návrh starostu“. Z neúplne zachovávaných materiálov (Správa J. Bednarského o pomeroch na Spiši a Orave zo dňa 26.11.1920) vieme, že vedúcom expozitúry v Jablonke, teda expozitu, bol menovaný Eugen Machay, o ktorom dr. Bednarski písal v správe, že „Je to mladý človek, plný dobrej vôle, ktorý však vôbec nepozná ani poľské, ani maďarské administratívne zakony, ale ani spôsob vedenia kancelárie a vybavovania záležitostí“. V súhlase s § 15 Inštrukcie úradním jazykom gminných orgánov na území starostva mal byť poľský jazyk. Avšak tento predpis v ďalšej časti určoval, že „nakoloko by však momentálne úradovanie v poľskom jazyku bolo stážené, gminy môžu na prechodné obdobie používať slovenský jazyk. To isté roz hodnutie sa týka jazyka rokovania gminných rád a spisovaných protokolov z týchto rokovani.“

Spišsko-oravské starostvo malo 583 km² — čo bolo iba 0,2% bývalého Uhorska, ktoré malo 325 000 km². Žilo tu 22 684 obyvateľov,

z čoho 10 948 bolo mužov a 11 736 žien. Na každých 1000 mužov priprado 107 žien. Priemerná hustota osídlenia bola nízka: na jednom kilometri štvorcovom bývalo priemerne 38,9 osôb. Okres nemal žiadne mesto — sídlo administratívnych orgánov okresu — Nový Targ sa nenachádzalo v hraniciach Spišsko-oravského okresu, ktorý mal 27 gmin, z ktorých iba jedna mala viac ako 2 000 obyvateľov (Jablonka: 2 529 osôb). Statistika zlyháva, keď ide o národnosť obyvatelstva obývajúceho Spišsko-oravský okres. Podľa údajov sčítania uskutočneného 30. septembra 1921, bolo tu poľských občanov až 22 200, t.z. 97,9% a obyvateľov inej národnosti (statistika nezaznamenáva, akej národnosti) iba 484, čiže 2,1%. Možno predpokladať, že z politických ohľadov boli údaje falošované najmä preto, že maďarské štatistiky z roku 1910 uvádzali v okrese Spišská Stará Ves veľmi malé percento Poliakov.²⁾ Asi metódy uskutočnenia sčítania neboli celkom legálne. Kvôli porovaniu sa opäť uviesť, dojmy knaza Františka Moša o druhom všeobecnom sčítaní ľudu z roku 1931: „11.dec.1931. Bolo sčítanie ľudu. Sčítaci komisiári, zväčša učitelia, dostali rozkaz, aby sa občanov na národnosť nespytovali, ale sami každého zapísali za Poliaka. V Novej Belej sa zapisovanie spočiatku darilo hladko. (—). Komisári ošmeknutí Krempašania na to išli demonstratívne do školy a žiadali zápis v sčítacích hárkoch opraviť a zapísat Krempašanov ako Slovákov. Kacviňania sa neskoro zbadali, komisiári už boli preč. Na druhý deň prišla do Novej Belej a okolia vysvetrujúca komisia zisťovať tých, čo upozornili občanov na poľský sčítací figer. No nij sa nedozvedeli a odišli bez výsledkov. Judášov nebolo.“³⁾

V 27 spišsko-oravských gminách bolo 5 384 obytných domov a pre typický rolnícky charakter Spiša o Orave počet dobytka bol pomerne vysoký: 3 409 koní, 16 316 kusov dobytka, 8 283 oviec a 4 400 ošípaných.²⁾

Spišsko-oravské starostvo odohralo veľkú úlohu v uvádzaní do poriadku komplikova-

ných právnych otázok spojených s pripojením Spiša a Oravy k Poľsku. Dr. Bednarski bol iniciátorom dlhotrvajúcej akcie, ktorej účelom bolo privezenie katastrálnych map z Levoče a Spišskej Staréj Vsi. Od tiaľ vychádzali iniciatívy a názory týkajúce sa zrušenia pojedanských pomerov (želiarskych) v gmine Nedeca, ako aj právneho stavu na území Spiša a Oravy. Starosta účinne intervenoval vo veci nesprávneho konania poľskej armády, ktorá krivdila obyvateľom Oravy v roku 1920. Bol sprostredkovateľom vo vybavovaní otázok realizovaných na území okresu týkajúcich sa dopravných investícií. Písomný dôkaz o jednej takejto intervencii starostu Bednarského — týkajúci sa vybudovania cesty k mostu na Bialke v Tribiši — sa zachoval podnes.

Zo správ starostu z roku 1920 vyplýva, že pre rôzne problémy — v tom aj národnostné — riadenie spišsko-oravského okresu nebolo vôbec jednoduché. Dr. Ján Bednarski o tom doslovne písal: „Krakovská apelácia... pridelila Spiš k súdu v Krościenku, čo vytváralo veľkú nespokojnosť obyvateľov. (—) Hypotéka sa ešte stále nachádzala v Staréj Vsi, popriplatne v Trstenej, čo znemožňuje vybavenie mnohých vecí a predovšetkým kúpno-predajných zmlúv. (—) V niektorých gminách najmä na Spiši, obyvatelia nechceli prijať poľských učiteľov, žiadali, aby sa ich deti učili po slovensky pod vedením domáceich učiteľov. (—) Spišsko-oravské starostvo sa zatiaľ nachádzalo v jednej izbe v okresnej sporiteľni, kde úradovanie bolo priam nemožné... nakoniec sa podarilo vybavit vhodné miestnosti, ktoré však potrebujú generálnu opravu (po vojakoch) a vhodné zariadenie. (—) V poslednom čase sa značne zvýšil počet emigrantov, a to do Ameriky, kde vydali vyše 200 pasov. Do Francúzska vystevovalo niekoľko mladých chlapcov. Nakoniec musíme poznamenať, že som neočakával, že administratíva tak malého územia bude tak stažená. (—) Jednoduchšie by sa riadilo dvomi okresmi v Malopolsku, ako tým malým kúskom, kde sa musí od začiatku všetko zriaďovať a o všetko sa postarať počinajúc kominárom, ktorého tiež nie je Ľahko nájsť.“⁴⁾ Po čase asi zmenil meno. Zdá sa, že s pocitom istého prekvapenia a sklamania prijal v roku 1925 rozhodnutie Rady ministrov o likvidácii „svojho“ starostva.

V protiklade k návrhu utvorenia Spišsko-oravského starostva, ktorý — ako pamätná — bol tak trochu ako súkromný, keďže ho predložil neskorší starosta — dr. Ján Bednarski — návrh jeho likvidácie sa zrodil

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

BŘEZEN-MAREC

1.III.1943. Ilegální ústřední výbor Polské děnické strany vyhlásil ideoovou deklaraci „Za co bojujeme“ (nazvanou „malá“), již vyzval k celonárodnímu boji proti fašistickým okupantům, za obnovení svobodného, nezávislého a demokratického Polska a vyslovil se pro pokrokové společenské reformy v zemi a přátelské sousedské vztahy s SSSR. V deklaraci bylo mj. uvedeno: „Buďoucí svobodné a nezávislé Polsko musí být národním vlastnictvím širokých mas pracujících. Jeho společenskopolitická základna musí spočívat na širokých zásadách demokracie.“ Deklarace obsahovala návrh na utvoření ilegálních orgánů lidové moci, od obecních a vojvodských národních rad do Prozatímní celostátní vlády včetně.

1.III.1943. Z iniciativy skupiny polských komunistických a levicových činitelů vznikla v Moskvě demokratická a vlastenecká společenská organizace nazvaná Svaz polských vlastenců (ZPP), ktorá se stala centrálnym střediskem pro polské otázky. V SSSR bylo tehdy pries 1,5 miliónu Poláků, rozptýlených na území Sovětského svazu, zbavených organizačného svazku. 8.III. vyšlo první číslo

týdeníku „Wolna Polska“, tiskového orgánu ZPP. Po pozastavení polsko-sovětských diplomatických styků 25.IV. téhož roku, ZPP se stal na území SSSR jediným představitelem, organizátorem a ochráncom polských emigrantů. Zároveň vznikly podmínky pro vyuvoření polské armády na území Sovětského svazu.

Koncem dubna předsedkyně ZPP Wanda Wasilewská se obrátila na Stalina s prosbou o vyjádření souhlasu s vytvořením polské vojenské jednotky, která by po boku Sovětské armády bojovala proti společnému nepříteli. 8. května v sovětském tisku a listu „Wolna Polska“ vyšlo komuníké informující o souhlasu sovětské vlády s vytvořením první polské pěchotní divize Tadeusze Kościuszka. 14. března do výcvikového tábora moskevského vojenského obvodu v Selcích nad Okou přišli první vojáci tvořící se polské armády v SSSR. O dva roky později — v březnu 1945 — Sovětská armáda a Polská lidová armáda, bojující po jejím boku, osvobozovaly poslední části piastovských území nad Odrou, Nisou a Baltem. Polsko se po staletích vrátilo na Baltské pobřeží v délce 500 kilometrů.

2.II.1824. V Litomyšli se narodil Bedřich Smetana, velký český hudební skladatel, klavírista a dirigent světového jména, tvůrce české národní hudby. Autor mnoha houslo-

vých a klavírních děl a oper Branibori v Čechách, Dalibor, Dvě vdovy. Svou rodinu zemlou oslavil v operách Prodaná nevěsta, Libuše a v šestidílném cyklu symfonických básní Má vlast. V roce 1974 ohluchl úplně, nezanechal však své skladatelské práce. Tehdy napsal tak skvělá díla, jako opery Hubička, Tajemství a Čertova stěna. (Zemřel 12.V. 1884 v Praze.)

2.III.1889. Ve šliisselburské tvrzi zemřel Ludwik Waryński, významný činitel a ideoolog polského děnického hnutí, zakladatel první marxistické socialistické strany Proletariát; vězen X. pavilonu varšavské citadely, kde složil píseň „Mazur kajdaniarski“. Odsouzen v procesu 29 členů Proletariátu k 16 letům katorgy a vyvezen do Šliisselburgu. Přežil tam dva roky. (Nar. 24.IX.1856 ve vesnici Martynówka na Kyjevsku.)

3.—15.III.1917. V Rusku vypukla revoluce dělnické třídy, druhá po revoluci 1905—1907 ruská revoluce, kterou řídila bolševická strana, zvaná Unorová, jež svrhla carskou vládu, zakončila buržoazně demokratickou etapu osvobozeneckého boje ruského proletariátu, povolala Rady dělnických, vojenských a rolnických delegátů a stala se nejdůležitější etapou na cestě k vítězství socialistické revoluce.

6.III.1454. Kazimír Jagelonec vyhlásil v Krakově akt inkorporace Prus, který byl

na centrálnej úrovni, pravdepodobne na Ministerstve vnútra. Poslaný do Spišsko-oravského starostva krakovským vojvodom — pri liste z 3. apríla 1925 — návrh rozhodnutia Rady ministrov o likvidácii Spišsko-oravského okresu, určoval dve príčiny likvidácie okresu: právnu a politickú. Konštatoval pokrok v práciach smerujúcich k zavedeniu na Spiši a Orave polského práva a zmenšeniu platnosti maďarského prava. V zdôvodnení návrhu Ministerstvo vnútra konštatovalo: „Politické ohľady, ktoré zdôvodňovali ďalšiu existenciu Spišsko-oravského okresu, tiež odpadli následkom vybavenia o.i. otázky Javoriny. V súlade s horeuvedeným, ako aj následkom nepriznivého postoja Dočasného samosprávneho oddelenia vo Evove, nejestvujú v súčasnosti prekážky zrušiť Spišsko-oravský okres a zapojiť ho do susedného, Novotarského okresu, ako najvhodnejšiemu tak z topografického, ako aj etnografického ohľadu. Zrušenie tohto okresu, ktorý má iba 27 dediniek s 22 684 obyvateľmi umožní dosiahnuť isté úspory v personálnych výdavkoch, ako aj vo vecných. Konečne prinesie ten zisk, že zruší doterajší hraničný kordón, zasimiluje spišsko-oravské obyvateľstvo s podhalanským obyvateľstvom a týmto spôsobom ho užie spoji s ostatnou Poľskou republikou.“¹⁵⁾

Zdá sa teda byť jasné, že centrálne orgány uznali, že po päťročnom období administratívnej odlišnosti Spiša a Oravy vznikli podmienky pre plnšie spojenie tohto územia s Poľskom pomocou pripojenia ho k Novotarskému okresu. Tento krok centrálnych administratívnych orgánov neboli napokon jediným prikladom všeobecnejšej tendencie: snahy, aby Spiš a Oravu urobili podobnými ako sú ostatné poľské oblasti pomocou zavedenia na tomto území predpisov platiacich na území celého Poľska a najmä predpisov platiacich v Krakovskom vojvodstve. Po uplynutí vyše roka od času likvidácie Spišsko-oravského starostva, dňa 25.augusta 1926 prišiel do Novotarského starostva zvláštny úradník Ministerstva vnútra — Władysław Olszewski — ktorý na mieste (v Novom Targu a Czarnom Dunajci) skúmal náladu obyvateľstva vo veci plánovanej akcie zavedenia na Spiši a Orave poľského práva. Pôsobnosť Władysława Olszewského — ktorý uskutočnil rozhovory s novotarským starostom — Strzelickým, zástupcom notára v Czarnom Dunajci — Jurkiewiczom, ako aj dekanom a farárom v Czarnom Dunajci — kňazom Brozikom — bola akoby pokračovaním procesu, ktorého začiatkom bola likvidácia starostva v lete 1925.

*Úryvok správy
Spišsko-oravského
starostva
o aktuálnych
pomeroch na Spiši
a Orave,
z 26.XI.1920.
Prameň:
Archív nových
aktív
vo Varšave,
Ministerstvo
vnútra 678,
str. 633.*

- 3 -

Avt 11

I tak Policia Państwowa, ktorá pôrvaza skrečala na zabezpečenie vrátce súkledliw na zmiešanie ludnosti. Zycie nad stan, robenie dluží, rekvízity bezpredsterné podvód, bicie ludzi, przemytnictwo nie naleží do rzadkoci. — Szczerze ujemanie zapisať si Pozterunek policji v Podhile na Orave. Pozterunek ten držací podvodom ludnosť, které występowały nie tylko w urzędowych sprawach, ale i w prywatnych celach jak np. w wesole dziewcząt itd., — ze podvody płaczone žile, iut wcale nie płaccone. Zaśniejsze policijni brali wiatuny na kredyt, gilly i jeśli nie płacąc. — Komendant pozterunku zaviedal do siebie przeważnie wieczora wójta, skrjoval go i postawiwszy uzbrojonego żandarma w drzwiach, kietował go przez kilka godzin, rzekac za to, że odwazył się go skarzyć do Starostwa z powodu rekvízycji podvodu. Wykonał bezzwłocznie na miejescie Komisarza policji i Komisarza Starostwa do zbadania tej sprawy i ukarania winnych. Komendant przezniesiecie i cielno wiązana wojskowa do ukarania. "Typak ten ebić się głosem achen po calej Orave i wycała oturzenie u ludnosći.">

Ja wojciech martwionica drobiazgi tej o. rzadko skargi, a to róznosci z powodu rekvízycji podvodu, kradzieży, ticia i innych naduływ. Fregio czasu ożycie wojska tego nie miało butu, a wcale nie naregularne jest szpatryzata w dywizji. Zaśniejsze garnizoni nie są dostatecznie wyszkoleni i w niewystarczająco licznie.

Siedemnasto latem zakazane — lysica krasiecka nie pytając się nikt o opinię przyczynili się do źudu z Krassą stan, co wywołało u ludności wielkie niesadzawienie. Przeprowadzenia tego dactri nie odniosła nikt przedstawień ustrójnych, tyle niezliczonych i gieranych ataków taz w endowietwie jest niewykluczone zamieszanie.

Perdito niesumienni adwokaci zarzucają niewspieranie ſedu sekutkami czego ligina sprawa nie była typ zatartura. — Nipotka ciagle jeszcze zna dzień w Starosty miej. wzajemne w Trzciarze co uniwersytecia zaklęcia wielu akadem, a przedwazystkim transakcją był zakup i przemiany.

O ile ai winiactwo sprawa uznawana jest dla istoty siedmioletwa zlega z Ministerstwem Sprawiedliwości.

prvňím právním podkladem pripojení Prus k Polsku.

8.—14.III.1943. U Sokolova nadaleko Charkova na Ukrajine prošel bojovým kŕtem první československý samostatný polní prapor, ktorý vznikl v SSSR, pod velením podplukovníka Ludvíka Svobody. Československý prapor bojoval v rámci 62. sovětské divize gardej pěchoty proti jednotkám obrněné divize SS Das Reich na 10 km široké frontě podél řeky Mže. Jeho úkolem bylo nedovolit nepříteli útok směrem na Charkov, po Kyjevě druhé největší město na Ukrajině.

Nejvyšší sovětské orgány vysoko ocenily bojové úsilí československých vojáků a udělily nadporučíkovi Otakarovi Jarošovi, který zde padl, jako prvnímu cizinci titul Hrdina Sovětského svazu in memoria. Celkem 87 československých bojovníků u Sokolova bylo vyznamenáno sovětskými rády a medailemi. Podplukovník L. Svoboda byl vyznamenán Leninovým rádem.

9.III.1934. Narodil se Jurij Gagarin, sovětský kosmonaut, první člověk na světě, který vzlétl do vesmíru. (Zahynul 10.III.1961 v letectek katastrofě.)

9.—10.III.1957. V Krakově se konal první celostátní zakládaci sjezd organizace české a slovenské národnostní menšiny — Kultúrni spoločnosť Čechů a Slovákov v Polsku.

10.III.1947. Za pobytu československé vládní delegace s předsedou vlády Klementem Gottwaldem v Poľsku byla ve Varšavě podepsána polsko-československá smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci, které se stala mezníkem ve vzájemných vztazích obou našich zemí a událostí s velkým významem pro rozvoj vzájemně prospěšné politické, ekonomické a kulturní spolupráce na základě braťských a přátelských vztahů. Tato smlouva byla dále rozšířena a prodloužena na dalších 20 let dne 2.III.1967. Její význam prohloubila nedávná návštěva československé stranické a státní delegace s generálním tajemníkem KSČ a prezidentem ČSSR Gustávem Husákem.

11.III.1789. Zemrel Karol Hell, významný slovenský strojní inženýr, průkopník důlní mechanizace. (Nar. 12.V.1713.)

14.III.1879. V Ulmu na úpatí Alp (NSR) se narodil Albert Einstein, jeden z největších geniů našeho věku, největší fyzik naší doby. Jeho objevy usměrnily vědecké výzkumy na mnoho let. Jemu samému přinesly významné místo v dějinách moderní vědy. (Zemrel 18.IV.1955 v New Yorku.)

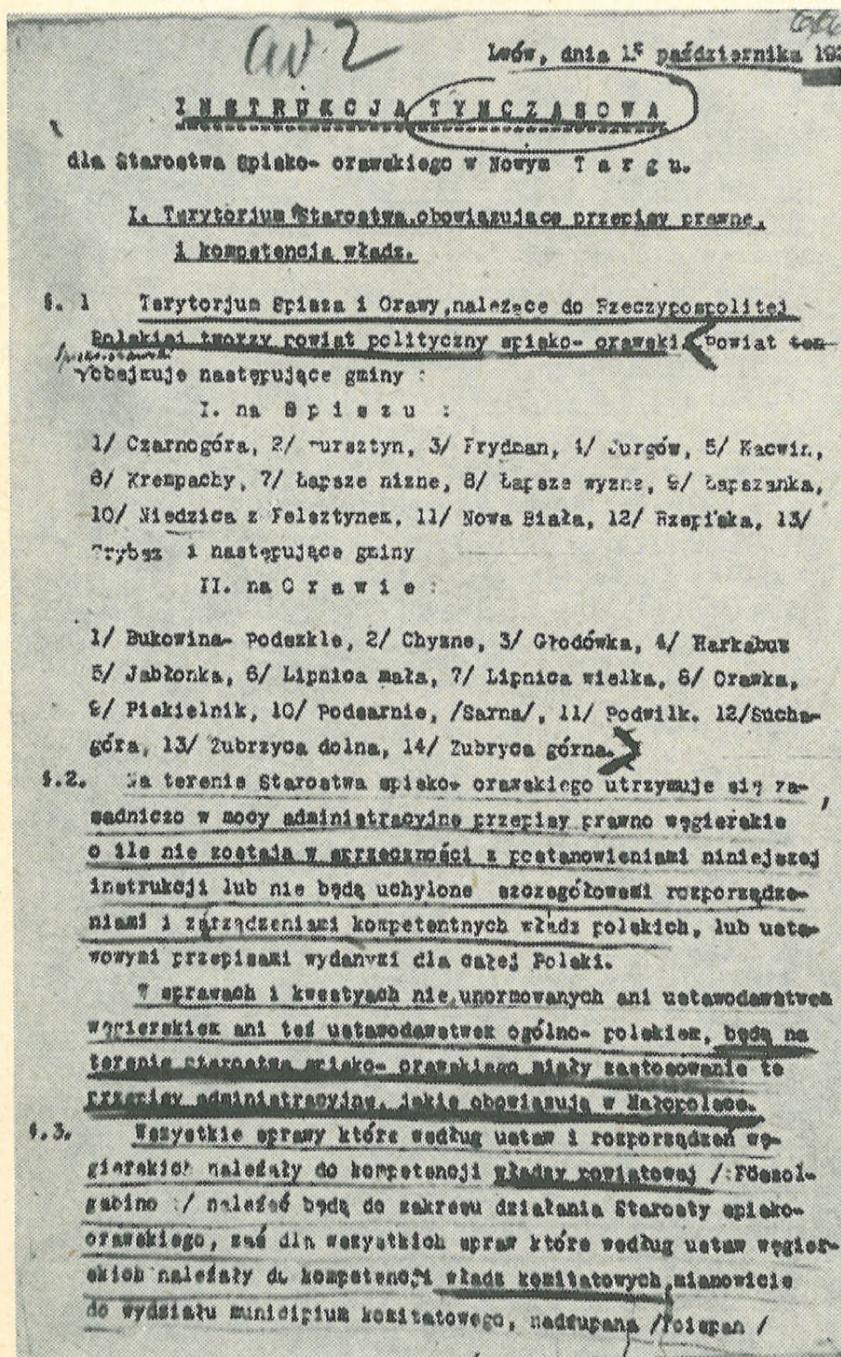
17.III.1794. Výbuch ozbrojeného povstání ve Varšavě; v osvobození hlavního města od ruských vojsk velkou roli sehráli měšťané pod vedením ševce Jana Kilińskiego, pozdějšího plukovníka.

17.III.1794. V Tarnowě se narodil Józef Bem, generál dělostřelectva, účastník listopadového povstání 1830—31. V období Jara národu 1848—49 zástupce velitele Národní gardy ve Vídni, potom v čele maďarské armády bojoval v Sedmihradsku a Banátu za svobodu Maďarska a Rumunska. (Zemrel 24.II. v Aleppu v Sýrii.)

24.III.1794. Výbuch národně osvobozeneckého povstání Tadeusze Kościuszka; přísaha Tadeusze Kościuszka na Rynku v Krakově.

27.III.1954. Ve Varšavě zemrel Antoni Bolesław Dobrowolski, geofyzik, polární cestovatel, účastník Gerlachovy belgické antarktické výpravy. Jeho jménem byla nazvána první poľská výzkumná stanice na Antarktidě. (Nar. 6.VI.1872 v Dworszovicích Kościelných u Lodže.)

28.III.1969. Ve Washingtonu zemrel vynikající velitel z let druhé svetové války, bývalý prezident USA Dwight David Eisenhower, velitel spojeneckých vojsk v Africe, na Sicílii a v Itálii. V červnu 1944 řídil výsadkovou operaci spojeneckých sil v Normandii, a pak válečné operace v západní Evropě. Účastník konference šéfů vlád velkých mocností (se Stalinem a Churchilllem) v Teheránu na přelomu listopadu a prosince 1943 a v Jaltě na Krymu v únoru 1945. (Nar. 14.X.1980 v Denison v Texasu.)

Prvá strana
Dočasnej in-
strukcie.
Prameň:
Archiv nových
aktov
vo Varšave,
Ministerstvo
vnútra 678,
str. 666

Nie sú to jedine zretele vyplývajúce z čisto historických predpokladov — ale aj etnologickej — keďže pripojenie územia Spiša a Oravy k Poľsku je v každom prípade politickým úspechom — natoľko, úspechom, že následkom pripojenia týchto území k Poľsku náša národná expanzia na juh sa vzmohla natoľko, že dnes môžeme uvažovať o zjednotení v budúnosti ďalších častí týchto zemí pod nadvládou poľského štátu a následkom doterajších úspešných výsledkov a faktu, že toto územie obýva jednoznačne obyvateľstvo čisto slovanského charakteru zblíženého skôr k poľskej národnosti, ako k iným susedným plemenám — nemožno dnes s určitosťou povedať, či táto expanzia v budúnosti by nemala výhľady na úspech.

Teda etnologickej ohľadu by čiastočne svedčili v prospech zachovania odlišnosti územia Spiša a Oravy uprostred poľskej státnosti. Zachovanie tejto odlišnosti by malo zmysel natoľko, že v tomto prípade by sa zachovala doterajšia nomenklatura, pomocou čoho by sa zdôrazňoval prvok etnickej odlišnosti tohto územia, čiže — jasno sa vyjadrujúc — bolo by zdôraznené, že k Poľsku patria aj územia Spiša a Oravy. V prípade zrušenia odlišnosti okresu by musel zaniknúť aj jeho názov a so zrušením názvu by musel zmiznúť aj symbol, určujúci, že aj tieto oblasti patria k poľskej štátnosti.

Toto sú dôvody svedčiace v prospech zachovania odlišnosti Spišsko-oravského okresu ako takého aj nadalej.

Ked' ide o iné politické ohľady — svedčia čiastočne v prospech zrušenia odlišnosti tohto okresu. Predovšetkým sa musí zdôrazniť to, že existencia tohto Spišsko-oravského okresu je nemilým „mementom“ pre vládu Československej republiky, s ktorou poľská vláda prednedávnom nadviavala úzke styky. Totiž v existencii práve tohto okresu vidia Česi existenciu akoby pevnosti vysunutej k Slovanom, z ktorej ide asimilačný prúd, a ktorá môže ešte zohráť v budúnosti istú úlohu. Nakolko teda išlo by o zachovanie dobrých medzištátnych vzťahov s Čechmi — ďalšie zachovanie tohto okresu by nebolo ziaduce.

Ked' ide o obyvateľstvo ako také — idea asimilácie by svedčila v prospech zrušenia odlišnosti a zlúčenia územia Spiša a Oravy so živým organizmom poľskej štátnosti.

Nemôžem posúdiť, ktoré z uvedených poohľadov svedčiacich čiastočne v prospech — čiastočne proti zrušeniu Spišsko-oravského okresu by mali zaujať dominantné miesto. O to fažie je mi odpovedať, že šéf administratívnej okresu, starosta dr. Jan Bednarski, ktorý tento okres vytvoril, alebo skôr pomocou pripojenia tohto územia k Poľsku dal možnosť vytvorenia tohto okresu — nemôže sa k tejto veci teraz vyjadriť, keďže je na dovolenke.

Odvolávam sa teda na jeho predchádzajúce osvedčenie v tejto tak dôležitej a podstatnej otázke a prosím: Aby Prezidium vojvodstva ráčilo, berúc zreteľ na moje horevedené argumenty a predošlé výpovede o tejto otázke skutočného vedúceho okresnej administratívy — samo rozhodnúť, aký návrh by bolo treba predložiť nadriadeným orgánom."

Skoro polovica poslednej stránky kópie citovaného listu ostala prázdna. Na nej umiestnil autor listu — alebo hľadom aj samotný dr. Bednarski — dodatočne, napísané cieruzkou, poznámky, ktoré nie sú v samotnom teste, a ktoré poukazujú na ďalšie slabé stránky návrhu. Okrem iných, umiestnil tu vetu: „Návrh nič nehovorí o expozitúrach — po zrušení ktorých obyvateľstvo bude v. nespokojné, najmä po zrušení oravskej expozitúry. Dosiahnutie malých úspor bude zaplatené nespokojnosťou obyvateľov a ešte zapričiní zmätku v administratíve. Bude to mať vplyv na zhoršenie stavu ciest a mostov. Strašíme politický tromf následkom toho, že zanikne názov Spiš a Orava a nedosiahne sa ho — o čom je reč v zdôvodnení návrhu, čo sa týka zmiešania obyvateľstva. A čo bude so školou?“ (k. 138)

Otázka likvidácie Spišsko-oravského okresu sa zdala byť definitívne rozhodnutá už v čase odoslania návrhu rozhodnutia Rady ministrov do Nového Targu. Napriek tomu krakovský vojvoda prikázal spiško-oravskému starostovi, aby formuloval mienku v tejto veci, ako aj aby sa obrátil na spišské a oravské gminy a aby odporúčal gminným radám vyjadrenie mienky o plánovanej likvidácii starostva. Pozorujúc reakcie úradníka starostva, ktorý vybavoval vec počas neprítomnosti starostu Bednarského, ktorý bol v tom čase na dovolenke, možno dospiť k záveru, že novotarské miestne administratívne orgány boli prekvapené návrhom zrušenia v poľskom meradle unikátneho starostva. V liste zo dňa 9. apríla 1925 adresovanom krakovskému vojvodovi, predstaviteľ starostva vyjadrilloval pochybnosti o spôsobe vybavovania veci a najmä nedoceňoval zmysel obracania sa na gminy, aby vyjadrili svoju mienku, ked' „vo svedle znenia textu návrhu Rady ministrov o zrušení Spišsko-oravského okresu (§. 3,4) táto vec sa zdá byť rozhodnutá.“ Dňa 15. apríla 1925 krakovský vojvoda napísal v odpovedi list do Nového Targu, v ktorom dokazoval, že obsah príkazu vojvodu nevzbudzuje žiadne pochybnosti a 21. apríla 1925 prosil, aby sa urýchli práce uložené starostvu v liste z 3. apríla. Zanedlho do Krakova prišiel list starostva zo dňa 27. apríla 1925. Z ohľadu na zaujímavé a mnohostranné predstavenie okolností, ktoré — podľa starostva — boli z jednej strany za zachovanie Spišsko-

oravského okresu a z druhej strany za jeho zrušenie, citujeme list starostva skoro v plnom znení:

„V tejto veci treba odlišiť: 1) ohľady spôsorivosti a topografické ohľady, ktoré svedčia v prospech zrušenia Spišsko-oravského okresu, 2) politické ohľady, ktoré čiastočne svedčia v prospech jeho udržania — a čiastočne zrušenia. Co sá týka ohľadov, o ktorom je reč v 1) bode — skutočné riadenie dvoch kúskov zeme, na ktorých sa nachádza celých 25 dediniek by hľadám bolo jednoduchšie, keby sa uskutočňovalo z jedného administratívneho centra zahrnujúceho Podhale, Spiš a Oravu. Teda tento pohľad svedčí v prospech zrušenie Spišsko-oravského okresu. Ked' ide o politické zretele musíme poznamenať, že idea zlúčenia poľských zemí v jeden nerozlučný celok si skutočne vyžaduje zrušenie dávnych hraníc a zjednotenie území, ktoré boli pod nadvládou iných predvojnových štátnych organizmov — v jeden celok.

Avšak musíme zdôrazniť, že napriek tomu, keď išlo o tvorenie vojvodstiev, kompetentní činitelia sa riadili taktiež aj ohľadmi na dôvnejšie hranice kraju, ktoré sa zhodujú dnes s hranicami bývalého Kongresového kráľovstva, Malopoľska, Poznanského kniežatstva a Pomoranska.

Idúc ďalej touto cestou, bolo by sa treba predsa nadalej usilovať o zachovanie odlišnosti Spiša a Oravy pripojených k poľskému štátu po plebiscite v r. 1920, a ktoré dôvnejšie boli súčasťou uhorskej koruny.

Po uplynutí skoro mesiaca — 25. mája 1925 — úradník, ktorý zastupoval starosta Bednarského, predložil krakovským orgánom zbernému zoznamu pripomienok schválených gminnými radami všetkých spišských a oravských gmin so svojim komentárom. Stanovisko gmin bol jednoznačne negatívne. Niektoré z nich sa obmedzili iba na vyjadrenie protestu proti návrhu likvidácie okresu, prípadne k vyjadreniu prosby o jeho ďalšie zachovanie. Uvedieme postoj gminných rát tých gmin, ktoré aj zdôvodnili svoj postoj. Jurgov: „za zachováním starostva — obyvateľstvo je zvyknuté na maďarské zákony, ktoré ešte platia na Spiši a že sa v starostve nachádzajú náležité právne rady a informácie o zákonoch platiacich v Poľsku.“ Kacvín: „za ponechaním starostva — neželajú si žiadne zmeny.“ Vysně Lapše: „osobitné starostvo je pre nich výhodnejšie.“ Nová Bela: „kedže toto starostvo chápe ich odlišný spôsob vyjadrovania sa“. Nedeca: „prosia o zachovanie Spišsko-oravského starostva, dokedy úraduje a bude chcieť úradovať starosta Bednarski, ktorý najlepšie pozná lokálne vzťahy, má veľké zásluhy počas plebiscitu a ku ktorému majú plnú dôveru. V prípade zrušenia tohto starostva, prosia, z ohľadu na značnú vzdialenosť do Nového Targu, o zachovanie expozitúry na Spiši s rozšírenou právomocou.“ Repiská: „prosia o zachovanie Spišsko-oravského starostva, zdôvodňujú to veľkou dôverou, akú majú k vedúcomu starostva, pánu radcovu Bednarskému. Chyžné: „ponechanie starostva — z ohľadu na jeho znalosti lokálnych pomerov, maďarského zákonodárstva a účinnú pôsobnosť v prospech poľského štátu“. Bukowina-Podske: „ponechanie starostva — v prospech krajiny a gminy, ktorá je chudobná a nemá žiadne príjmy.“ Harkabuz: „kedže je im dobre so starostvom.“ Oravka: „prosia a žiada o udržanie Spišsko-oravského starostva, odvoláva sa na sluby a záväzky, ktoré dostali obyvatelia od kompetentných činitelov počas plebiscitu.“ Horná Zubrica: „je proti pripojeniu k Novotarskému okresu — za udržanie Spišsko-oravského starostva so silným prizvukom na to, že počas plebiscitu kompetentní činitelia im slúbili a na večné časy zaručili osobitné starostvo pre vybavovanie všetkých tých otázok, ktoré vyplynuli a sú oprete o dávnejšie zriadenie a maďarské zákonodárstvo.“ Dolná Zubrica: „za udržanie Spišsko-oravského starostva, avšak so sídlom v Jablonke, pričom zdôrazňujú príliš veľkú vzdialenosť do Nového Targu (33 km) a sú proti pripojeniu k Novotarskému okresu.“

Od všeobecného tónu protestov spišsko-oravských gmin sa odlišuje jedine kompro-

misný hlas plný rezignácie gminnej rady v Tríbiši, ktorý „podrobuje sa všetkým nariadeniam nadriadených orgánov.“¹⁾

Predložené materiály sú príkladom dvoch typov argumentácií. Jeden, obsiahnutý v liste úradníka, ktorý zastupoval starostu, to je typ mnohostrannej a podrobnejšej argumentácie, ktorá analyzovala vec z topografického, úsporného a politického hľadiska (v ročne pripisanych poznaníkach aj dopravného a spoločenského), vymykajúce sa obyčajným občanom Spišsko-oravského starostva. Tí poslední predložili — napokon dôležité — praktické názory v prospech udržania starostva: odlišnosť tu platiaceho uhorského zákonodarstva, dobrú orientáciu starostva v lokálnych pomeroch (v tom aj pochopenie pre odlišný spôsob vyjadrovania sa), kladné ocenenie doterajšej práce starostva v prospech lokálnych záujmov jednotlivých gmin, ako aj v prospech celého štátu. Klady doterajších skúseností formulovali tiež všeobecne, vyjadrujúc ich vetou o výhode jestovania odlišného starostva, alebo zvratom, že gmina je „dobre s týmto starostvom.“ Niekoľko gmin upozornilo na nevyhnutnosť dodržania plebiscitných sľubov. V niekoľkých zdôraznili oddanosť starostvu z dôvodu dôvery k jeho vedúcomu — starostovi Janovi Bednarskému. V dvoch prípadoch použili argumenty dopravného charakteru, poukazujúce na vzdialenosť gminy od administratívnych stredísk (sídla starostva, prípadne jeho expozitúry). Dost zreteľne v oboch citovaných prípadoch sa prejavujú argumenty racionalistického charakteru, aké aj dnes stretávame v diskusiách o územno-administratívnej delbe krajiny.

Zaujímavé názory z hľadiska typov argumentácie starostva a spišsko-oravských gmin prakticky nemali žiadny význam. Osudy okresu boli rozhodnuté oveľa skôr, ako gminy vyjadrili svoj protest. Paragraf 2 rozhodnutia Rady ministrov zo dňa 27. mája 1925 o zrušení Spišsko-oravského okresu (Zb.zák. U.R.P. č. 63, pol. 441) stanovil: „Územia patrige doposaľ k Spišsko-oravskému okresu sa pripojujú k Novotarskému okresu.“ Protokol odovzdania dokumentov Spišsko-oravského starostva Novotarskému starostvu podpisali Jan Bednarski a Aleksander Strzelbicki dňa 30. júla 1925.

Likvidácia Spišsko-oravského okresu mala miesto v čase, keď šéfom Novotarského starostva bol Aleksander Strzelbicki. Pod jeho vládou sa našli Spišiaci a Oravci. Bývalý starosta Spišsko-oravského okresu uisťoval, že likvidácia ich okresu neznamená zhorenie položenia obyvateľstva. Stuboval zahovanie expozitúr. Plocha 583 km² najmen-

šieho okresu v Poľsku s vyše 22 684 obyvateľmi, ktorí v ňom bývali, mali posilniť Novotarský okres. Tento okres mal podľa sčítania ľudu a hospodárskych zvierat zo dňa 30. septembra 1921 — 1 306 km² a 78 430 obyvateľov (z toho 37 002 mužov a 41 428 žien). V Novotarskom okrese boli dve mestá (Nový Targ a Zakopané) a 75 gmin. Na jednom štvorcovom kilometri bývalo priemerne 60,1 osôb a na každých 100 mužov pripadalo 112 žien. Vo dvoch mestách okresu bývalo v deň sčítania 17 063 osôb, v tom v Novom Targu 8 055 a v Zakopanom 9 008 osôb. Prevažná časť obyvateľstva (61 367) žila vo vidieckych gminách. Medzi 75 vidieckymi gminami štyri mali viac ako 2 000 obyvateľov: Biely Dunajec, Černy Dunajec, Ochotnica a Zubrsche. Z nich najväčšia bola Ochotnica so 4 114 obyvateľov. Dňa 30. septembra 1921 okres mal 7 765 koní, 39 391 kusov hovädzieho dobytka, 29 545 oviec a 10 727 kusov ošípaných. Obyvateľov okresu uznali za Poliakov v 95,9% a jedine 4,1% za občanov inej národnosti. Štatistika ne-poukazovala akej národnosti bolo tých 4,1% (v absolútnech číslach 3 205 osôb). Možno predpokladať, že prevažujúca väčšina, keď nie všetci, boli v týchto percentách Židia. Percento nepoľského obyvateľstva v mestách bolo skoro o polovicu vyššie ako vo vidieckych gminách (v mestách 6,0%, na vidieku 3,6%).

V pokračovaní Stránok napišem o charakteristike uhorského práva, ktoré platilo na Spiši a Orave až do roku 1946.

JOZEF JURGOVSKÝ

¹⁾ J. Klimko, Vývoj územia Slovenska a utváranie jeho hraníc, Bratislava 1980, s. 117.

²⁾ F. Moš, Roky 1918—1939 na severnom Spiši. Spisy Vedeckej spoločnosti pre zahraničných Slovákov, č. 4, Bratislava 1944, s. 13—14).

³⁾ Podľa: Sčítania obyvateľstva a hospodárskych zvierat zo dňa 30. septembra 1921, Varšava 1923, s. 67, 107 a 123.

⁴⁾ Správa o dnešných pomeroch na Spiši a Orave zo dňa 26.11.1920, v Archíve nových dokumentov vo Varšave, v dokumentoch Ministerstva vnútra).

⁵⁾ Rukopis Jagellovskej knižnice v Krakove č. 8882, strana 132).

⁶⁾ Jagellovska knižnica v Krakove, rukopis 8882, s. 134).

⁷⁾ Jagellovska knižnica v Krakove, rukopis č. 8882, s. 136—138.

⁸⁾ JK, rukopis č. 8882, s. 140—141.

⁹⁾ Sčítanie obyvateľstva a hospodárskych zvierat, Varšava 1923, s. 65, 107 a 123.

Hviezdy svetovej estrády

THE KINKS

Je to jedna z najstarších a súčasne najpopulárnejších skupín v dejinách britského rocka. Vznikla v r. 1962 a zo začiatku v nej pôsobili: R. Davies, Dave Davies, Mick Avory a Pete Quaife.

Zo začiatku hrávali v londýnskych kluboch a za prvé dva roky nahrali dve malé platne Long Tall Sally a You Still Want Me, ktoré však nemali úspech. Až tretia platňa You Really Got Me z r. 1964 dostáva sa na prvé miesto najlepších britských šlágrov a získava skupine meno jednej z najzaujímavejších skupín britskej vlny „rytmu a bluesa“. Tento úspech trvá až do r. 1969 a prináša im celý rad zlatých a platinových platní, na ktorých pesničky boli adresované mládeži robotníckych štvrtí veľkých miest.

V r. 1969 zo skupiny odchádza P. Quaife a na jeho miesto prichádza J. Dalton. Skupina opäť nahráva niekoľko platní, ktoré nevzbudzujú záujem. To ju nútí zmeniť hudobný profil a rozšíriť zloženie skupiny o J. Goslinga hrajúceho na klavesových nástrojoch.

Napriek správam o blížiacom sa rozpade skupiny v r. 1970 The Kinks nahráva malú platňu Lola, ktorá sa opäť dostáva na celo-svetových zoznamov najlepších hitov. Po-

tom nahráva album Lola Versus Powerman And The Moneygoround, ktorý obsahuje zbierku tematických väčších skladieb odhalujúcich základie svetového showbusinessu. Album si získal veľkú popularitu v USA, väčšiu ako vo V. Británii. Turné skupiny po Spojených štátach znamená pre ňu rad ďalších veľkých úspechov. Nahráva tam hudbu pre film Percy a potom niekoľko veľmi úspešných tematických diel ako napr. Everybody's In Showbiz — Everybody's A Star alebo dvojdielna skladba vydaná na troch platniach Preservation.

V r. 1976 dochádza k ďalším zmenám v skupine: odchádzajú J. Dalton a po ročnom učinkovaní aj A. Pyle a na ich miesto nastupujú E. Edwards a J. Rodford. V tomto zložení The Kinks pôsobí podnes a už niekoľko posledných rokov sa považuje za jednu z najlepších skupín nielen vo V. Británii, ale všobec na západnej pologuli. Celkove nahráli vyše tridsať platní. Tú sú ešte niektoré. Skate Of Confusion, Give The People What They Want, Low Budget, The Kinks' Greatest, Sleepwalker, Soap Opera a ďalšie.

ALOIS JIRÁSEK

POKLAD

(10)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Hluboko v zemi pod rozvalinami potějnými na místě, kam až včera hrabě Chamaré hosti své zavedl, bylo neobyčejně čilo. Na konci a po stěnách nižící se chodby hořelo několik smolnic a kahanů hornických, v jejichž záři pracovalo plně několik mužů. (...) Poněkud stranou u samé zdi stál hrabě Chamaré. Ruce měl na prsou zkříženy. Tmavý zrak upíral na dělníky a hromadu a měřil, jak jí ubývá. Byl tu s nimi od rána, a sotvaže poprál jim i sobě chvíliku oddechu v poledne. Několikrát, nemoha se dočkat, vstoupil na kamení a nachýlil se, drže smolnice v pravé ruce, do temného vchodu. Spatřil kamenné, dobré zachovalé a patrně suché schody, vedoucí hloub, hlubočko do země. Konce jich však nedohlédl. (...)

„Milosti hraběcí!“ promluvil uctivě starý horník, jenž všechny podzemní práce řídil.

Hrabě hleděl do země, pozvedl kvapně zamýšlenou hlavu.

„Co je?“

„Ráčili hraběci milost poroučeti, je už tolik odkopáno, že možná zkusit.“

„Ano, ano — hned!“ zvolal hrabě živě a přistoupil k otvoru. Horník sestoupil po několika schodech a zapálil vich slámy, spustil jej do tmy. Letící plamen ozářil schody, jež jako by konce neměly.

„Dále, dále!“ zvolal hrabě, vstoupiv za horníka, jenž níže též pokročil, nový vich zapálil. Plamen hořel živě a jasně.

„Půjdeme dále!“ velel hrabě a ustanovil ještě dva muže, aby vzavě provazy, železnou tyč a motykou, sestoupili k nim na schody. Tak pustili se tito čtyři, každý z nich smolnicí nesa, po schodech dolů, až konečně dostoupili rovně půdy nějaké chodby. Byla neširoká, nevysoká, ale co nejhlevnější: suchá. Ostatní dělníci čekali nahoré, odklizejce poslední překážku před vchodem do hluboké chodby.

Zatím hrabě se svou družinou chutě a směle vpřed se ubíral.

„Jsme, milosti, hodně hluboko pod hradem,“ odvážil se horník podotknouti.

„Ano, ano, velmi hluboko, někde pod řekou.“

Průvodčí se na sebe podívali; žasli, skoro nevěřili. Sli dale a vše pilně pozorovali. Nikde nic nápadného ani zvláštního. Hrabě čím dale tím více chvátil. Zmocňovalo se ho rozechvění. (...)

„Milosti, jsme na konci, dále nemožná,“ oznamoval horník. V matné záři pochodní bylo vidět konec chodby. Hrabě se zarazil. Jakže — do slepé chodby přišel a nikde nic, ani nějaké sklepení, jak se nadál?!

Několika prudkými kroky nechal všechny za sebou a stanul na konci. Z hrudla vyrazil jásavý výkřik.

Všechni užasli, ale vtom zahlédli svého pána, an tvář živě vzrušenou k nim se obrátil a volá:

„Dvěře! Sem, rychle! Tyč, tyč! Železné dvěře!“ a chopiv se rezem pokrytého zámku, zatřásl jimi, až dutý, chřestivý zvuk ozval se pustou chodbou.

V Modlivém dole bylo ticho. Haluze tmavých stromů u vybitého domu „poustevny“ sebou jen někdy lině pohnuly. Stín lesa kolem dolu se rozkládajícího ležel tiše na paloučku. Bylo jasno a teplo, v lese příjemný pochlad.

Abbé stojí na kraji lesa za houštinou, málo dbal pohodlí a pohovy. Hleděl upřeně ven na dolu, tu na stezničku kolem dubů vedoucí, tu na rozvalinu. Nikde ani ruchu, ani hlasu.

Abbé vytáhl zlaté hodinky, ale hned je opět zastrčil, neboť tam pod duby mihi se stín. Ano, toh muž, jenž z lesa až tam vyšel stanul, nyní opatrně se rozhlíží. Abbé nebyl mlad, ale oči mu dosud výborně sloužily. Muže pod duby dobře poznal.

Jezovitovi zasvitlo v očích. „Tomáš nelhal,“ pomyslil, „starý lišák jde do doupěte.“ A skutečně Bartodějský přesvědčiv se, že nikde ani člověčka, šel dále. Když starče přešel a ve vybitém domě zmizel, začaly haluze na jednom z košatých dubů hlasitě harašit a brzo ze spousty listů a větví ukázala se bosá noha, pak už ramena — a již po drsném kmeni spustil se do trávy — Pivnička.

V tom také abbé z houštiny vystoupil — on i Pivnička kývali v protivnou stranu na okraj lesa, kam steznička zabilovala, a hned na to země se vztyčil muž, který k nim zamířil — Vavřinek, předříkávat. Všichni tři už ani slova nepromluvivše, sešli se tiše u pustého domu, do něhož vkráčeli a jej tak všeckem obsadili. Čekali, čekali, až konečně houšťina nad schody do sklepa vedoucími se rozdělila a z ní vynořil se Tomáš Celerů.

„Viděli jste? Jsou tam, pojďte! Mé šestí, že tam potmě lezli!“

„Jdete — já tu počkám nahoře, kdyby —“ pravil abbé.

Tomáš, Vavřinek a Pivnička sestoupili tiše dolů.

Abbé čekal s velikou opatrností nahoře; půjde, až bude jisto. Och, výborně se mu daří! Byl blažené spokojen. Selma podíštá ten Celerčin synek! A také šestí mu přálo!

Poslední dobou začasté tajně brousil šírými lesy, nejvíce kolem Modlivého dolu, a hověl své pytlácké vášni, které nemohl odolat.

Chodil do škody tak, že hajný si toho všiml a stopy pytlákovy sledoval. Tak včera.

Tomáš maje vítr a prchaje zároveň před bouří, uskočil do pustého domu. Sotvaže se tam ukryl, zaslechl hlasy. Již chtěl prchnouti, domnívaje se, že to hajný — ale povyhlédl, spatřil muže se ženskou. Poznal ji, byl by ji mezi tisíci poznal — Franti-

tina! Uchýlil se do druhé, pusté světnice a tam se ukryl za rum a houšť.

Horák s Frantinou vstoupili. Zapomněli na obvyklou ostražitost. Tak dřívno se neviděli, sotva několik okamžiků byli spolu. A pak za této chvíle, na tomto místě, kdo by se nadál, že zdrádce a záhuba tak na blízku!

Tomáš leccos zaslechnuv, viděl, jak Frantinu odešla, jak mu bezděky ještě pomohla, odvedla hajného z pravé stopy.

Mladý Celer ještě chvíli čekal, a když Horák ze svého úkrytu nevycházel, odvážil se dolů. Ve sklepě bylo prázdro! Tak prý přišel na pravou stopu. Abbé skrze Vavřinka o všem se dověděl slíbil bez rozmýšlení Tomášovi službu při lesnictví. Když k hraběti nemohl, ustanovil se, že bude na svůj vrub jednat. Poněvadž se domníval, že dotčený emigrant bude spíše ve skrytí než u Bartodějských, odebral se tam tajně sám se svými pomocníky, na které bylo možno spoléhat. Učinil tak proto, aby jemu hlavní zásluha připadla.

Pivnička, Vavřinek a Tomáš sestoupivše tichounce do sklepení ani nedutali. Byla tu máta a ticho, po Bartodějském ani památky.

„Vidíte, že zmizel tajným vchodem,“ šepotal Tomáš. „Jen tiše a pozor!“

„Rozsvítím,“ pravil Vavřinek.

„Ještě ne, očíkla by klapa. Počejme, snad se vrátí!“

Skrivíše se čekali.

Abbé byl nahore netrpěliv. Přešlapoval, vycházel a rozhlížel se, pak opět nachyloval se do houštiny do sklepení — tam ticho jako v hrobě. Však slyš! Tomáš napjal sluch a štouchl ostatní. Kámen ve zdi rupl, otočil se a ze zdi někdo vylézal. Vtom již, jak ujednáno, Vavřinek zakřesal, a Tomáš s Pivničkou bleskem vrhli se na starého Bartodějského.

„Zrada!“ vykřikl a chtěl se bránit. Ale přesto Pivničkova byly jako ze železa. Tomáš vrhl se hned k otvoru a vlezl směle do něho. Zatím byl Vavřinek svíčku rozžehl a také abbé sestoupil do sklepení. (...)

Mladý Horák nic netuše, vázal si uzlík; vtom se mu zdálo, jako by se venku ozvalo vykřiknutí. Naslouchal — ano, tot jsou hlysy. Letěl ku dvířkům, aby na chodbě se přesvědčil, nežli však dostoupil posledního schůdku u dvířek, rozlétly se a nějaký muž se tu náhle vztyčil a do Horáka vrazil. Ten překvapen zavrávoril — a vtom také padla již zář svíčky do skryše a za Tomášem ukázal se Vavřinek.

„Zrádeč!“ vykřikl Horák a mířil k chodbičce. Ale již čtyři ruce po něm sahaly. Bránil se, ale neubránil. Tomáš byl silák a Vavřinek se Celerec líbil pro svou statečnost.

Povalili ho a svázali oprátkou, které měl Tomáš s sebou do zásoby.

„Pane abbé, račte vstoupiti!“ volal Vavřinek do chodby. Pak rozsvítil smolnice. Jednu nechal na zdi, druhou svítil abbéovi. Ne bez bolesti svého kříže, ale se zrakem škodolibou radostí zářícím vstoupil abbé Steydel do podzemního sklepení, svatyně a skryše tajných „bratří“. (...)

Náhle mladý Celer vyskočil; abbé pak a Vavřinek leknutím prudce sebou trhli. I Horák vztyčil překvapeně hlavu. Slyš! Teď opět!

Prudké zaburácení, pak pádné rány jako do železa se ozvaly. Všichni se ohlíželi. Ach, to tamy železné dveře, kterých si prve nevšimli. Jak se třesou, jak někdo do nich buší, divže neprasknou!

Abbé počal těkavě se kolem ohlížet.

„Tomášku, jdi se podivat! Vavřínsku, budete u tohoto —“ a sám ustoupil na schůdky ke dvířkám, kterými byl vešel. Rány do železných dveří jen pršely; již praskají.

„Kdo to?“ Tomáš přistoupil blíže a jal se volat; než hlas jeho tím hlomozem nepronikl. Pak náhle uskočil.

Dveře praskajíce povolovaly, až skřípajíce se rozlély, a proud rudého světla rozlil se odtud tmavým sklepením.

Tomáš pln úzasa vykříl a vyvalil oči. Abbé blíže se stanul pojednou jako přimražený tváří v tvář — hraběti. I ten strnul a

Kresba: Areta Fedaková

ještě více než abbé. Hleděl na jezovitu, hleděl kolem jako u vidění, jako by nevěřil tomu, že to vše skutečno, pravdivo.

„Co tu děláte?“ zvolal pojednou.

Abbé pozbyv té chvíle obvyklé rozvahy, odtušil:

„Našel jsem poklad!“ a ukázal na spoutaného emigranta.

Tiché sklepení pod rozvalinami v Modlivém dolu již dávno nehostilo tolik lidí jako této chvíle. Všichni byli překvapeni a hleděli plni úžasu jeden na druhého i kolem po tajném útočišti, kteréž ti „berani“ tak dlouho a dobré dovedli utajit. (...)

Nejhůře vedlo se hraběti. Uzřev lidi v té místnosti, pocítil bodnutí. Nyní už poslední zákmit naděje hasl a trapná jistota napadala jeho mysl, že je vše marno, že zbytečně dychtil, pracoval a snažil se po tolik let — s velikou vlastní škodou! Vida abbéa a spoutaného mladíka, tušil, co to vše je, a nyní rozbřesko se mu také, co pravdy obsahovalo obecné vypravování o tom, že starý Bartodějský má klíč k pokladu.

Teprve za chvíli hrabě se vzpamatoval. Přesvědčil se, že dobré tušil, že je v prosté skryši, která sice bývala s hradem spojena a snad také poklady hostila a skrývala, ale

nyní jest jen prázdným doupelem a ničím více! Rozhlédl se kolem — všude pevná zed, nikde dveře kromě těch, jimiž přišli. Ale tamhle tmavý výklenek!

Hrabě poručil svým lidem, aby ustoupili za železné dveře do chodby. Vavřínskovi a Tomášovi kázel, aby sem starého Bartodějského pustili, sami pak aby venku počkali. Neradi poslechli.

Bartodějský, jemuž rozvázali ruce, vešel dovnitř s tváří zachmuřenou. Spařiv hraběte, zarazil se, než pootevřené železné dveře vysvětlily mu, jak sem se vrchnost dostala. Kdož by se nadál, že až sem se dopracuje!

Hrabě jal se ho zostra vyslýchati.

Stařec odpovídal určitě, vysvětuje, že sklepení to bylo jemu a jeho předkům jistým útočištěm a někdy „bratřím“ tajnou modlitbou.

„A buřičů skryši a pelechem!“ skočil mu abbé do řeči a ukázal na mladého Horáka.

„Není žádným buřičem,“ odvětil Bartodějský pevně.

„A což poklad?“ tázal se hrabě.

„Ach, rozumím, hraběcí milosti —“ a stařec se trpce usmál. „Ten poklad, který vaše milost ráčí hledati, toho tu není.“

„A co tamten výklenek?“

Bartodějský sebou trhl.

„Tam je náš poklad, o ten nebude hraběcí milost stát —“

„Ukaž.“ (...)

Bartodějský položil na stůl hrubou knihu tmavě svázanou se žlutými záponkami; takových svazků vyňal ještě pět. Byla to slavná šestidílná bible Kralická; vedle ní položil ještě jiné knihy, tu tenčí, tam objemnější a všecky věku cíthodného, jak na zevnějšku jejich, na starých deskách a tmavých okrajích bylo znáti. A všecky nerad, s vnitřním odporem ukazoval. Tak dlouho a šťastně je chránili, až on, on musí je vydat!

Ustanuv, ohlédl se po hraběti.

„Jen dále, ještě tam něco vidím,“ zvolal abbé nahýbaje se do výklenku.

Stařec sebou trhl — pohlédl na jezovitu — více nemohl, on člověk poddaný! (...) Vtom však abbé zvolal po německu: „Něco se tam blýská, pane hrabě!“ Na to slovo bylo jí nak; Bartodějský musel ještě jednou sáhnouti. Třesoucí se rukou postavil na svazek bible Kralické pozlacený kalich, starý, rouškou pozakrytý, a pohlédl úzkostně na hraběte. Ten přistoupiv podíval se na kalich a pravil:

„Kdes ho vzal?“

„Je to dědictví po bývalé církvi zdejší. Přes dvě stě let sloužil ku přijímání. Hraběcí milosti, snažně prosím, račíž nám tento starý kalich ponechat. Dám náhradu. Prodám chalupu, dám si třeba upsat robotu, na kterou jsem dosud nemusil, budu chodit já i dcera — jen ten kalich —“

Hrabě zapomněl na okamžik na poklad. Chmurný ten jindy a pevný stařec prosil tak litostivě — oddanost jeho a pevnost ve víře, jeho vroucí přilnutí ke zděděným po otcích památkám, to vše pohnulo hraběcí myslí.

„Již tam nic není?“

„Nic,“ odtušil za Bartodějského abbé, „ale už toho dost a dost, abychom se přesvědčili, jaci to kacíři a nebezpeční lidé.“

Spoutany dosud Horák pohlédl hněvivě ma vásivného Steydu.

„Co s tou veteši?“ ptal se hrabě od knih se odvraceje.

„Spálit, pane hrabě — a to hned — tamto je ohniště.“

„Milosti!“ zvolal Bartodějský, přimlouva je se hlasem i pohledem za svůj „poklad“.

Hrabě jako by neslyšel, nicméně stařec na darmo nezvolal.

„Pane abbé, zapomínáte, že nedávno přišel patent o kacířských knihách —“

„Prosím, jím se zapovídá vyhledávání takových knih. My jsme jich však nehledali, ani nevynucovali.“

„Ale nejsou prozkoumány; nechť farní úřad rozhodne.“

„Ručím za to, že rovněž tak jako já usoudí,“ namítl abbé přehorlivě. Ale nepomohl si.

Hrabě neodpověděv poručil horníkovi, aby knihy byly prozatím na zámek odneseny i s kalichem a zajáti aby byli pokud možná bez věho hluku na kancelář odvedeni.

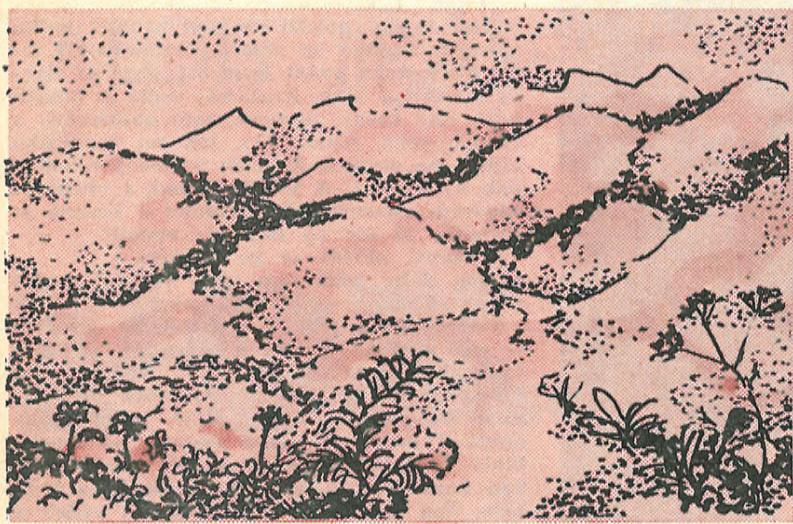
Bartodějský chtěl ještě o kalich znova poslat, než zamračený hrabě již kynul, a stařec musel s Václavem ven. U dvířek stanul ještě jednou se rozhlédl po milé skryši. Byl dojat — jako by tušil, že naposled se tu rozhlíží. (...)

Když na světlo denní zajatec vystoupili, Tomáš Celerů se zaradoval. Od dubu chváta sem Frantína jako divá. Hle, jak rázem stanula, jako by zkameněla. Zahledla je, pozala — Toť milán spoutaný, a tatík také! Tomáš se jen zubil. Ale aby to děvče vykřiklo, rukama zalomilo nebo aspoň zaplakalo, toho se nedokázal.

Brzy za svými pomocníky také abbé na povrch vystoupil. Hrabě osamotněl. (...)

Kolkolem hluboké, mrtvé ticho.

Hrabě dlouho seděl, až pak volným krokem opuštěl šerou klenbu rudým světlem ozářenou, jež tu hořelo naposled. Hrabě Charáre byl poslední z pánů potštejnských, kteří do tajné skryši v Modlivém dole vstoupili. Odnášel si odtud ne poklad, ale zklamání a trpkost.

MARGITA FIGULI

Rodná zem

Tá naša krajina — kvitnúca lúčina.
Nad ňou motýľ biely,
medonosné včely
poletujú, bzutia.
A v rojoch zrojených
mladučké od veľkých
pracovať sa učia.
Lebo práca, pilnosť
je najkrajšia ich cnost.

Tá naša krajina,
náruč materina,
dáva nám chlieb i soľ.
Ktože by v svete bol
k nám taký žiľlivý?
Otvorila dvore
na svojej komore
všetkým príčinlivým:
„Berte ľudia rodní,
odplaty ste hodni.“

Tá naša krajina
porodila syna,
syna nejedného —
sokola statného.
A medzi nich patrí
sokol nad sokolov,
čo z poddanských dvorov
vzlietol až nad Tatry.
Volal sa Jánošík,
udatný junošák.

MIROSLAV VÁLEK

Slnko

Obilie žltne.
Slama na klobúky
krásne dozrieva.
Deň ako stvorený je na čítanie z ruky.
Ospalé d'atle klopú do dreva.
Všade na svete to značí SOS.

V belasom vzduchu utopil sa les.
Milenci v ňom sedia s bledou tvárou,
pijú slnko s octom, jedia kyslé jablká,
rátajú si prsty na nohách a na rukách,
tešia sa, že k životu to stačí.

Modrý les. Nad lesom sa mračí.
Z mračien zrazu odlomil sa blesk.
Zem sa nahla.
Sosny narazili čelom o čelo.
Tak sa zlakla, až sa zotmelo.

A ja by som ti kúpil
letnú búrku s kvetinami,
krotký blesk, čo by sa v nich pásol.

Keby som nemal na chleba a na soľ,
na kúsok slnka by som mal.
Ja ti nič nevyčítam.
Teba každý ťubi.
Tebe to všetci vyčítajú z ruky:

Ked' usmeješ sa,
vyjdú dúhy pávov
a tam, kde stúpaš, rieky pramenia.

Obilie žltne.
Slama na klobúky
práve dozrieva.

Ale ja stále chodím s nepokrytou hlavou,
plnou trápenia.

KRISTA BENDOVÁ

Keby som bol vtáčkom

Keby som bol vtáčkom,
letel by som za les,
keby som bol myškou,
skryl by som sa za pec,
keby som bol muškou,
cez okno by bzikol,
do psej býdy vletel
a tam sedel ticho.

Keby som bol hocčím,
muškou, myškou, vtákom,
slonom, krokodílom,
len jedným nie — žiakom.

Ale ja som žiakom,
oj, beda mi, beda,
budeme musieť dneska
v škole odpovedať.

Odpovedať budem,
nič vedieť nebudem.
Poradťe mi dáko:
ako sa stať vtákom?

MÁRIA TOPOĽSKÁ

Biely kôň

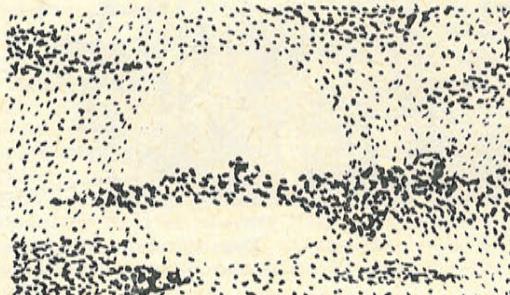
Pôvabne tančuje v manéži,
na každom krôčku mu záleží.
Cifruje, zvŕta sa po chvíli,
takty však nikdy si nezmýli.

A možno ani to nie je kôň...
v noci si princezná chodí poň,
z čabraky krídla mu narastú,
zabudne na manéž, na nás tu.

Odletí s princeznou za hory,
v zámku sa na princa pretvorí.
Celú noc tančujú na plese,
ráno sa na krídach dnesie.

A večer v tanečnom pokluse
drobčí zas valčíky v cirkuse.
Podkovky, čabraka striebriatá,
zakliaty princ je to doista!

ANDREJ PLÁVKA

JÚLIUS LENKO

Kým človek žije

Kým človek žije, neraz stroskotá,
oblúdi a stráca, často bezradný je,
a predsa, predsa v mene života
o svoje zajtrajský sa bije.

Koľkokrát dymilo sa z pištoli,
koľkokrát hlavne čierne zrno siali,
a predsa chodí oráč po poli
a teplé lôžka klasom stelie z jari.

Oslepli mestá, kľakli do ruín,
a predsa dva, čo sa mali radi,
platany svetiel zasadili k nim
a bozkom vzkriesili ich promenády.

A koľko lodí do studených lág
už schmatlo more. Pristislo ich ku dnu,
a predsa dva, sadli na koráb
a znova začínajú cestu bludnú.

Koľko len dní jak čiernych bobúľ dal
ti život na stôl. Možno i dnes ráno
máš v ústach horkú chuť a v srdeci žiaľ,
a predsa chytáš kľučku mäkkou dlaňou.

Túžba

Doplával som už veršov na prameň
do posledného prístavu,
udržali ma v búrkach, vo výchriči,
vyniesli na breh dušu boľavú;

nech vydýchnie si v tichej zátočine
a podumá raz už aj o sebe —
kým dialóg ten celkom zakľúčime,
posledné dotlú iskry v pahrebe,

azda nám zvýši ešte trocha času
do diaľav pozrieť, v tichú hladinu,
ako sa vlnky po tých búrach trasú
v čerení pozdnom v túžbu jedinú:

začiatok uzrieť z konca svojej púte,
dovidieť obzor čo jak ďaleký,
oziariť aspoň lásky zabudnuté,
kým tvoje svetlo zájde naveky.

Spomenúť i tú, čo len búrky siala,
no predsa moju nikdy nebola —
spočinut zrakom, kde je Biela skala,
kým moje svetlo člupne do mora.

JÁN KOSTRA

Pionierom

Najkrajšie kvety jari
vám prekvitajú v tvári,
vy, naši malí — najväčší.

Chcel by som pripať na blúzku
k červenej šatke v tomto čase
kvitnúcu halúzku
pionierke našej,

chcel by som pripať pionierovi
púčik ružový —
ale to sa vari nesvedčí.

Chcel by som predsa aspoň hodíť,
ako sa hádzu kvety,
niečo krásne
na sprievody
vaše jasné:

Hádžem vám venček tejto bánsne,
kytičku z lásky,
blahoželanie k sviatku —
i do dní budúcich.

Nech slnko mieru zlatí
pioniersku vašu šatku
i vaše celá mladé.
Nech svetlo mieru tryská z nich
jak z rozkvitnutých štepor v sade.

VLADIMÍR REISEL

Žena

Mám jeden strom a je veľmi blízky,
ten nikdy neodkvítá.
Miloval som ho tuším od kolísky,
chránil od mrazov, krupobitia.
Chránim ho vlastným telom, sám,
a objímam ho, objímam.

Vinie sa ku mne vo dne v noci,
je mojím brečtanom a zimnozdom.
Som ako pestrý motýľ na ovocí,
v sychravých dňoch ma hreje teplým
telom,
aj keď nadidu časy zlé,
tišivo hráva na husle.

Až raz mi vrthne do zraku tma hustá
a v ušiach stíchnu všetky hlasy,
do čerstvej hliny korene sa spustia,
strom vydá kvety novej krásy,
alebo možno spolu padineme
a nový mládnik prederie sa spod nás
zo zeme.

Čo je vždy pred nami
z toho, čo bolo už?

A čo už nebude
a umierame naň?

Ty, dnes už neznámy,
povedz mi, čo to hľadám
pod tvojím oknom ako detská dlaň?

Chudobu čistú?
Plienočku snehobielu?

A potom prišli dni

A potom prišli dni a noci pusté veľmi.
Už nikto nepríde? Nevrzgne nikto dvermi?
Už nikto nepríde, kým lampa dohorí?
Len ty už, zostaneš nadpriadať hovory?
Len ty už, samota, ty ironická družka.

Slovíčka zaliezli do ružového uška
jak včely pred zimou. A jar sa nevráti.
Po poliach prichodí semiačka zbierať ti.
Semiačka trpkých právd a horských múdrosti.
Viem, medved, cnie sa ti za medom lúbsti.

Hej, prišli pusté dni. Horúci sámum dýcha
na lúku kvitnúcu a tvoja mužská pýcha
jak bodliak ježatý usychá na medzi.
Už nikto nepríde pre kytku navádzí?
Nikto sa nespýta lupienkov lúčnych kráľov:
má nemá má rád? So zrumenenou tvárou
už nikto nepríde chodníkom naproti?
Chystaj sa pomaly do váznej roboty.

MILAN RÚFUS

Kolíska spieva deťom

Plienočku akó lístok skorocelu
som prikladal na čierne pred očami,
opustené a bez mena?

Ona mi z diaľky hovorila: Človek
Kričal som: Čo to znamená?
Odpovedz!

Iba zašumeli hory.
Zašepotali staré ohniská:

Mlč! Za vás, spiacich,
pod vami prehovori
hlinená kolíska.

ANDREJ SLÁDKOVIC

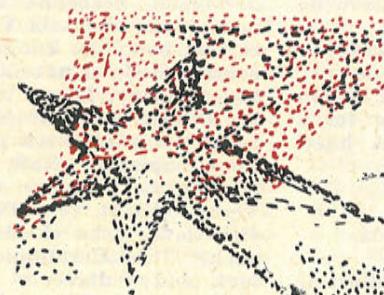
Dcérka a mat'

V slzách matička sedela,
často vzdychlo sa jej,
a malé, útle dievčatko
vráví matke svojej:

„Čo kropíš tými slzami
moje žlté vlasy?
Či vari visia nad nami,
mamička, zlé časy?“

Pritisknúc k srdcu vrelému
mat púčok ružový
a ústa k čielku bielemu,
dcérušku osloví:

„Otec tvoj nechce z hrobu
spod zelenej trávy:
a nevie, tvoja mat,
čo svet z teba spraví!
Svet má zbroje, tys' bez
zbroja,

veľký svet, tys' malá,
a nevie, nevie mať tvoja,
komu ta chovala!“

A slza v očiach dievčatka
teší pláč materi,
a potecha teče sladká
z nevinných úst dcéry:

„Dobré sa zlostných neboja,
čo by sa ich báli? —
boh má zbroje, svet bez
boh veľký, svet malý!“

A dve rúbosti objímu
nádeje svet nový;
pritiskne k srdcu vrelému
mat púčok ružový.

MÁRIA RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ

O hviezdičke- lietavici

Bola raz malá hviezdička,
zviedla ju Mliečna cestička.
Zvolala: „Zbohom, družice,
vidieť chcem svetov tisice!“

V prvý deň letí do sveta —
pýchou sa celá trblieta.
V druhý deň hlávka zmotaná
plameňoch horí od rána.

V tretí deň nasmrí znavená
vpadla k nám ako z kameňa.
Uhli sa hruby studené —
schovali hviezdu do zeme.

Umrela hviezda maličká,
končí sa o nej pesnička.

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ

VČELA

(8)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Po večeri, keď zostali v kuchyni pri tepeli peci iba otec s materou pes na dvore sa hnevlivo rozštekal. Kristína vyskočila od stola a zmeravela uprostred miestnosti. Otec s materou prekvapene pozreli na dcéru, akoby u nej hľadali odpoveď. Vtedy sa ozvalo zaklopanie na dvere.

— Ďalej — ponúkol prichodzích Martin Pichanda.

Dvere sa doširoka roztvorili a do kuchyne vstúpili usmiali pytači: krstný otec Pavol Drus a Julio Mitron, bratranec Mateja Sroka. Sám Matej postával za nimi, vypínal sa za ich chrbtami v čistom obleku a uprenie hľadal na Kristínu.

Pozdravili sa a opýtali rodičov o dovoľenie vojsť ďalej. Keď ho dostali, otec a mať pozreli na seba a hned všetko pochopili.

— Zavolaj Sama! — rozkázal otec a obrátil sa na Kristínu.

Celá zmätaná a popletená vybehlá zavolať svojho staršieho brata. Keď Samo prišiel a spomätl sa z chvíľkového prekvapenia, opýtali pytači Drus a Mitron rodičov o Kristínu ruku pre čestného a ctihonodného Mateja Sroka.

A o chvíľu už bola ruka v rukáve.

Dohodli sa vospolok kedy bude svadba. Kristína si sadla ostýchavo bokom od Mateja Sroka. Pozerali na seba úkosom a zatiaľ čo mať nosila na stôl pálenku a jedlo, obdivovala sa na seba ticho usmievajúca.

Hostia sa po niekoľkých pohárikoch rozhororili. Každý húdol o sebe, hoci predovšetkým mali chváliť budúcu mladuchu a ženicha.

Pytač Drus prevrátil do seba ďalší pohárik a hned oblapil okolo krku rozečitliveneho starého Pichandu.

— Martin! A teraz si zanôfme tú našu!

Obidvaja starí chlapíci pozreli do očí, chvíľu potichu pohmkávali, odhali, čistili si staré zhrdzavené hľasy a odrazu im z hrdeľ vytýrskali slová i melódie. A hned sa k nim pridal aj ostatní.

Ludia vravia, že som ja taký,

že si vyberám medzi dievčatá.

A ja si vyberiem, ak mi páňoboh dá, len také dievčatko, čo ma rado.

Starci spievali v takom rýchлом tempe, až dýchali. Vypili si po poháriku, pozreli si do očí a hned im z nich vyhŕkli silzy.

Pytač Julio Mitron, bratanec Mateja Sroka, doteraz mlčal, zazeral, alebo len smutne hľadal do stola. Odrazu ožil, rozveselil sa o bodro začať dákovať za všetky dobroty, ktorými ich domáci pohostili a v mene ženicha za najväčší dar, ktorý mu slúbili za Kristínu.

Mitron sa sklonil ku Kristíne, chytal ju za ruky, postavil a celkom nečakane ju pobožkal najprv na čelo, potom na lica a nakoniec na ústa.

— Skvosty, ako ty, Kristína, si treba ctíť a milovať!

Uklonil sa jej a začal sa poberať.

Matej Srok, dojatý od šťastia, si ani nevšimol jeho počinania.

Mitron sa mu drsne dotkol pleca a Matej vstal. Len Kristína začudovane pozerala raz na Mitrona, raz na budúceho muža. A brat

Samo pozeral na ňu, na Mitrona, ženicha i svoju mať, ktorá sa ukradomky prežehnala, akoby chcela zažehnať budúce zlá. Samo sa napokon usmial, vyprevadol návštenu na priedomie, a keď sa vrátil, spýtal sa sestry:

— Si rada?

Kristína neodpovedala.

Ešte čudnejšie sa Mitron správal neskôr na Kristínej svadbe. Zišli sa hostia, muzikanti hrali, pálenka sa liaľa, koláče nestáli vychladnúť a už bolo po nich, med na chlebe voňal a starý Pichanda precítene, dojeme zaspieval dcére na rozlúčku svoju pesničku. V nestrázenej chvíli, kdesi medzi dverami, keď boli k nim všetci obrátení chrbtami, šepol Julio Mitron Kristíne do uška:

— Ty budeš raz moja!

Hned sa stratal a prisadol si k svojej rokynsutej žene Matilde. Od jej boku iskril očami na Kristínu, ktorá od ľaku i prekvapenia zmierala pári chvíľ medzi dverami. Samo, zúfalá a nerohodná ako ešte nikdy.

V tých dňoch často prichádzala za Kristínu posmutená Hanka Kolárová.

— Nepiše? — vyzvedala sa na Valenta.

— Raz sa ozval, — rozhovorila sa Kristína, — hned ako odišiel, ale odvtedy je ticho. Učenia má veľa a peňaží málo. Vieš dobre, že za list treba tiež platiť. Ale na Vianoce isto príde, neboj sa...

— Až na Vianoce? — zhikla Hanka.

— Z Kežmarku je to na skok!

— Na deň sa mu neoplati!

— Ved' hej!

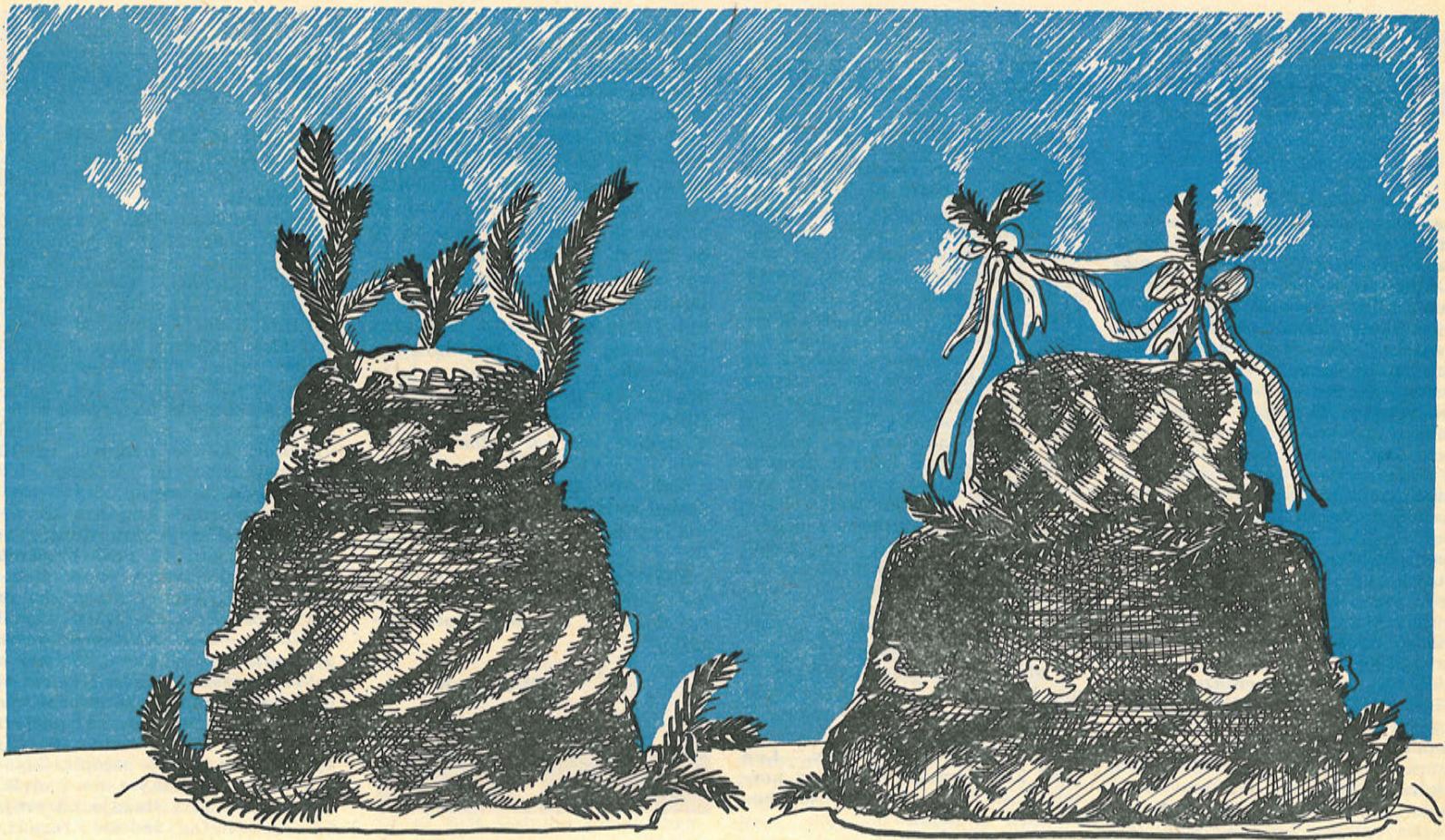
— Škola je škola, moja milá!

A zatiaľ čo sa Hanka trápila, či Valent Pichanda v nedalekom Kežmarku na ňu nezabudol, nezbedná Hermína Haderpánová nezaháala. Napísala Valentovi list a tým ho celkom pomýlia. Zdôverila sa mu, že v dievčenskej škole si nevedia vynachváliť jej znalosť nemčiny, ktorej základy dostala od neho. Dúfala, že v začiatom učení budú pokračovať počas všetkých prázdnin, a v liste doslova napísala: „Naša ľubostná konverzácia z nemčiny zbytočne uviazla na pol ceste. Verím, Valent, že s Tvoju pomocou sa naučím slovo lásku skloňovať vo všetkých pádoch!“ Táto Hermínina výzva pálila Valentovi obidve dlane, v ktorých držal jej list niekoľkokrát denne. Na jednej strane ho hnevala Hermínina opovážlivosť a na druhej strane ho tátó nehanebnosť prijemne dráždila. „Suka, je to suka,“ sipl zúrivo. „A čo keby som ju zneužil,“ vrazil si hned. „Nie, nie,“ kričal vzápäť, „toho nedochodčata, tej hrbanie sa nikdy ani len nedotknem!“ V zmätenom rozpoložení ducha však zabudol na rodinu doma, na Hanku a len-len že sa stačil učiť. Trápila ho neustále otázka: napísat jej, či nenapísat?! „...Nie“ zaprisahal sa, „nenapišem jej, budem ju takto trestať!“ A odvtedy ako ju začal trestať, ani nezbadal, ako ju začal aj milovať.

Po Troch králoch nebola jedna, boli hned štyri svadby. Krčmár Áron Gersch zatvoril na týždeň svoj prenajatý zájazdný hostinec a so ženou Ráchel, s dcérou Martou, ako aj s ostatnými deťmi Máriou, Pavlom a Danie-

V čase, keď Martin Pichanda oslavoval svoje narodeniny v Hybiach, murárska partia Petra Žufanku hľadala vhodnú robotu. Po prvých neúspechoch, keď nechceli pracovať za nízku plácu a solidarizovali s inými murármami, odišli do Tisovca. Tam zjednali robotu sice za tých istých platových podmienok ako na predošom mieste, ale podmienky boli iné a nikomu nevchádzali do cesty. Potom odišli do Rimavskej Soboty, kde ich do robota prenajal tamojší statkár Hubert Csernak. Pracovali na budove domu od rána do mrku. Život tu bol dosť jednotvárný, rozptýlenie im prinášali iba večery so statkárovou čelaďou. Juraj Greben sa zamíval do Stázky Dropovej a ona do neho. Do Stázky však začal dobiedzať kočiš Imro, na čo mlčanlivý Juraj nič nepovedal. Proti Imrovi sa však postavil Samo Pichanda. Ich vzťahy prerušila až príhoda s konmi.

lom odcestovali do Žiliny. Tam svoju krásnu dcérku Martu vydal za miestneho obchodníka Vajcíka. Po týždni, keď sa Gersch vrátil, vyzoprával vysmádnutým chlapom, čo sa stalo. Marta je vraj šťastná a pomaly, ale rada si zvyká na mestský a manželský život. Nemá čas plakať, ani sa smiať, lebo roba vo Vajcíkovom obchode so strižným tovarom ju zamestnáva od rána do večera. Chlapí vypočuli starostlivého krčmára, nechali sa zadarmo pohostiti a zdalo sa že uverili Gerschovým rečiam o dcérinom šťasti. Mladý Jozef Nader sa však začal opiať. Nehneval sa na krčmára, nenadával mu, len ceľu dňa až do Vianoc vysedával u neho v krémke a občas sa fútostivo rozplakal. Viac pre seba ako pre iných každý deň vykrikoval: „Pôjdem do Žiliny, podpálim ju celú a Martu si priviedem späť!“ Keď to opakoval už dva týždne, krčmár Gersch sa prestal báť. Občas sa mu Jozefa Nadera ulútostilo a domiesol mu pálenky aj zadarmo. Raz ho však chytil Jozef pevne za ruku, pozrel sa mu do očí a pošepol mu do ucha: „Otec, dieťa, čo sa Marte narodi, bude odo mňa!“ Krčmár Gersch si vtedy prisadol k Jozefovi a spolu s ním sa rozplakal. Odvtedy boli obidva piateľmi. V tichosti, ale pred tvárami prekvapených spoluobčanov sa zobražili Juraj Greben a Stázka Dropová. Na svadbu sa chystali krátko, ani nie týždeň. Stázka sa rozhodla napieci domáceho chleba. V pekárničke sa už od leta sušili polená. Zarobili na chlieb, podpálila drevo. O chvíľu sa z pekárnice začal ozývať bolestný škrekot a zúrievé mňaučanie i mrváčanie. Stázka so zdesením otvorila pekárnicu a cez plamene a degu uvidela, ako sa vzadu za ohňom krčia štyri mačky, ktoré sa tam bohviecky nanosili. Už sa nedalo nič robiť. Povericivá Stázka ani nič neurobila. Mačky zhoreli a Stázka do vykúrennej pece posádzala desať chlebov. Upiekli sa do ružova. Svadobčanom chutil, aj keď mal mastnejšiu kôrkú. Stázka sa ho však ani len nedotkla. Po svadbe jej rodičia darovali veľkú kachľovú pec. Šiesti chlapí ju cheeli preniesť od Dropov do Jurajovho domu. Niesli pec v kobercoch a Stázka okolo nich radostne poskakovala. V polovicu cesty sa však pec zlomila a Stázka sa rozplakala. Juraj Greben Ryba vtedy prehovoril prvý raz dlhšie na verejnosti. Pritínil si Stázku k sebe a milo sa jej privravil: „Neplač, moja! Postavím pec, ktorá nám vyhreje celý dom. Prípecok bude veľký, aj päťoro detí sa naň zmetí. A keď budeš chcieť, postavím aj dva prípecky, aby sme mali aj my kde vyliehat. Bude to taka pec, že keď do nej na Martina zakúrime, vychladne iba na jar. Nože, no už len neplač, milá moja!“ Stázka sa zmierila, prestala plakať a spokojne i s obdivom pohladkala jeho silné ruky. Odvtedy sa Grebenovi tak zapáčila ľudská vrava, že začal hrať v miestnom ochoťníckom divadle. Na jeho dubových doskách vystupoval úspešne v hre Kto zaplatí novahovice? od miestneho rodáka Jakuba Grajchmana. Roku 1865 odmenili autora za túto hru päťdesiatlatrovým akcesitom v Matici slovenskej. Napriek tomu si autor tento svoj dramatický kus neveľmi vážil, ale ochotníci si preto starosti nerobili. Súrodenci Pichandovci mali svadby v jeden deň, ale nie odrazu. Do-

Kresba: Areta Fedaková

obeda sa vydávala Kristína za Mateja Sroka, poobede sa ženil Samo s Máriou Dudačovou. Doobeda boli na svadbe hostia, rodina a priatelia Mateja Sroka, poobede sa tito istí pomiešali s hostami, rodinou a priateľmi Márie Dudačovej. Len hostia, rodina a priatelia Pichandovecov hodovali bez prestania od rána. Kristína mala jednu povinnosť, ktorú jej mať neustále pripomínila. Musela dávať pozor, aby sa doobeda, na jej svadbe, nepojedli všetky koláče. Polovica ich musela zostať na Samovu svadbu. Mäsa bolo však dosť, lebo starý Pichanda zarezal jalovičku a Dudač i Srok pridali po dvoch vykŕmených baranoch. Spolu sa ešte zložili na vypaseného brava. Pálenku, víno a pivo priviezol na voze krémár Gersch. Dva dni predtým koštivali Gersch a Martin Pichanda nápoje. Obidvaja sa opili, čo sa najmä krémárovi takmer nestávalo. Zdôveril sa pritom Pichandovi so svojimi starostami o dcéru, ktorá sa vydala do Žiliny. Chýbala mu doma, cnelo sa mu za ňou a bál sa, aby ju muž nebudaj netýral. Večer pred obídviom svadbami dorazil z Brezna primáš Dežo Mrenky so svojou veselou muzikantskou bandou. Už po dve noci si zdriemli iba chvíľku. A Valent, ten vôbec nespal. Poobede sa priviezol vlakom z Kežmarku a len posedkával a ľahostajne na všetko a všetkých okolo seba pozeral. Nepotešila ho ani Hanka Kolárová, ktorá, keď osameli mu hned výčitala: „Ty ma už nemáš rád!“ — Mám ta, mam,“ bránil sa, „len som v tej škole ustal.“ Keď Hanka nahnevána odbehla, Valent pocítil, ako sa mu uľavilo, lebo sa nemusel pretvarovať. Niečo sa s ním stalo. Vedel čo, ale nechcel si to priznať. Iba po svadbách, keď sa šiel v nedeľu prebehnúť do poľa, odrazu skamenel a vytriezvel zo všetkého ošialu. V Haderpánovej záhrade uvidel v drevenej besiedke slečnu Hermínu v objati neznámeho mladíka. Bolo to objatie, alebo len náhodná blízka prítomnosť dvoch mladých tiel? Ty cundra, ty kalika, nebudeš mi ty viacej rozum mútiť, vykrikol v sebe a na slečnu Hermínu v okamihu zanevrel. Zbadala ho, ako náhlivo utekal od záhrady, volala ho hlasno po mene ale on sa neobzrel. Keď sa napajedený vrátil domov, pristihol brata Sama, ako svojej mladej žene Márii dáva hrdo dary, ktoré jej bol kúpil na múraní na Maďaroch. Valentovi sa odrazu zacnelo za

Hankou, ale tá sa už neukázala. Sedela doma, vyzerala z okienka a potajomky plakala. Jej mať hrozila rukami a zatíňala pásťe nad dcérinou hlavou. „Ten si ta nikdy nevezme, „vykrikovala mať, „iba čo ta za nos vodi a nikdy sa veru za neho nevydáš, lebo to bude prešpekulovaný učený pán. A takí páni, akí sú učení, takí sú sprostí! A ja veru zaťa somára nechcem, nech bude hocijaký pán!“ Hanka iba hlasnejšie zarumádzgala. Viac sa o týchto svadbách a udalostach okolo nich rozpísavať nebudeme, lebo svadby a vyberanie zemiakov na jeseň sú dva najčastejšie popisované obrady v slovenskej umeleckej spisbe a dva najčastejšie maľované motívy maliarov a teda sú dostatočne známe. S láskavým dovolením by sme však ešte spomienali osud zlodeja Oškaru a ukončili ho. A hoci len v krátkosti, predsa len nezabudneme ani na Oškarovu silnú milú, slečnu Mraklovú. Zlodej Oškara teda od osudnej chvíle, keď sa mu pri posedení s Jozefom Naderom u krémára Gerscha vrátil chut dojedla, ruinoval sa jedlom deň čo deň a čoraz väčšimi. Slečna Mraklová minula obeťavo na jedlo pre neho peniažky, ktoré fažko nahonobila a ešte fažie usporila na viedenských a peštianskych uliciach a uličkách. Dopríma a kúpila Oškarovi všetko co mu len hrdlo ráčilo chcieť. Oškara tak zlenivel že prestal celkom kradnúť. Neukojiteľná túžba po jedle a žraní ho priviedla na každé krštenie, svadbu či kar. Zjavoval sa všade náhle. Bez pozvania si sadol rovno k hodovníckemu stolu a žiadostlivými prstami vyberal najlepšie kúsky jedla, ktoré bez žuvania hltal. Keď ho chceli vyhodiť, vždy sa rovnako účinne ohradil:

— Ved ja som vám rodina, — povedal s úsmevom.

— A po kom? — čudovali sa domáci.

— Som vám rodina a aká! — smial sa vyzývavo.

— Nože, aká?

— Taká, že od mojej mamy stará mať a vašej starej mamy mať boli sestry a môj dedo bol vás mu dedovi bratrancom v druhom kolene...

Prerušili ho, ale dovolili mu zostať a spolu s nimi hodovať. Keď Oškara zomrel, o čom budeme o chvíľu rozprávať, všetci v obci sa čudovali, ako ich tento zlodej všetkých pokmotril. „Keď on bol každému ro-

dina,“ lamentovala slečna Mraklová nad jeho hrobom, „musíme si byť rodina všetci!“ Aj mu prišlo na pohreb národa neúrekom, akoby sa cheel každý presvedčiť, či zomrel naozaj. Pokiaľ žil, mal k smrti rovnako blízko ako každý iný, ak nie aj o voľačo bližšie, o čom vedel len on sám. Prihodila sa mu taká galiba, že sice jedol, žral, pil a všakovak sa napchával, ale namojveru nič zo seba nevylučoval. Co deň sa očividne zväčšoval a bolo len obdivuhodné, že nepraskol. Iste by bol, keby ho nebolo nakoniec povolilo. Jedného dňa sa začal vyprázdnovať a trvalo mu tri dni, kym sa vyprázdnil celkom. Zmenil sa navidomoči a takmer sa vo vlastnom riedkom lajne utopil. Ten výkon ho zmoril, náramne zoslabol a aby sa posilnil, vypil putnú pálenky. Tá sa však v ním zapálila a zlodej Oškara zomrel. Miestny doktor Bajták ho prišiel pozrieť už nebohého. Láknicky konštaľoval Oškarovu smrť a musel utočiť aj zlodejovú ženu slečnu Mraklovú. Oškara spravodlivy pochovali. Po smútočnom obrade, keď sa už boli všetci rozložili, začal hrobár zasýpať hrob. Hned po prvých ľažkých hrudach zeme, ktoré dopadli na truhlu, Oškara sa prebral. Začal v truhle búchať a lomoziť. Vyťakaný hrobár pribehol za doktorm Bajtákonom. Rozpovedal mu, čo sa stalo, a bezradne sa spýtal:

— Pán doktor, čo mám teraz robiť?

— Tu máš zlatku a len ho zasyp! — rozholol doktor Bajták.

Hrobár sa vrátil na emiter a okríkol ešte stále v truhle lomoziaceho Oškaru.

— Len tam čuš, Oškara, už si sa dosť pálenky napil!

Zasypal Oškaru, zem nad neho dovysočá navršil. Doktora Bajtáka však do rána porazilo a hrobár sa začal zajakávať. Slečna Mraklová postavila na zlodejov hrob honosný pamätník za zbytok úspor. Chodievala na emiter často, zdobila hrob kvetmi a raz ju tam zastihol starý Martin Pichanda.

— Čože ty tu tak sama? — oslovil ju. — Veď si ty dáma!

— A vari dáma nemôže byť sama? — spýtalá sa slečna Mraklová. — Ja chcem byť sama! — doložila.

Martin Pichanda ju náhlivo opustil a tak splnil jej vrúcene želanie.

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

NEVIDÍM TO TAK ČIERNO...

Chcel by som napísť pári slov na tému súčasnej krízy v našom štáte. Veľa sa narieka, bedáka a ja to nevidím až tak čierno. Ľudia sú predsa poriadne oblečení, nikto nechodi boso, a každý mladý alebo starší dajaké peniaze má. Keď nemá, má predsa možnosť si zarobiť. Len jedno je, že nie všetko sa za tie peniaze dá kúpiť, a preto sa toľko narieka, že je kríza.

Bude veľa takých čitateľov, ktorí nebudú súhlasiť so mnou, najmä tí, čo sa narodili po druhej svetovej vojne, v socialistickom zriadení. Určite však so mnou budú súhlasit všetci čitatelia narodení po prvej svetovej vojne, ktorí žili na Orave. To oni môžu povedať, čo je bieda a kríza. Po prvej svetovej vojne boli v obehu peniaze-marky. Tieto peniaze priviedli nejedného na žobrácku palicu, pretože ľudia neboli tak informovaní ako dnes. Keď gazda predal kravu alebo koňa za 20 miliónov marek, to na druhý jarmok kupil za tie peniaze kozu alebo kohútka. Ti, ktorí mali dajáku dlžobu, boli na tom dobre. Neskoršie bola zmena peňazí, z mariek na poľské zlottedy, ktoré mali dobrú hodnotu, ale bolo ich ľahko nadobudnúť. Mladej generácii uvediem pári príkladov, ktoré si teraz možno veľmi ľahko predstaví. Často dnes hovorí, že starí boli neuvedomeli a nevedeli hospodáriť. Pamätám sa, že v roku 1930 na Orave bola infekčná choroba dobytok — slinavka, ktorá trvala päť mesiacov. Jarmoky boli zakázané. Nič sa nepredávalo. Začala ešte horšia bieda. Gazda, u ktorej bol chorý dobytok, bol strážený a musel sa riadiť podľa nariadenia. Mlieko chorých kráv sa nesmelo piť. Vylievalo sa do jám a zasýpalo sa zemou. U chudobných gazdov najhoršie bolo s malými deťmi, lebo nebolo mlieka a ani peňazí na cukor. Tak isto nikto nemohol ísť k susedovi, kde nebola infekcia. Na cestách stáli stráže. Keď prechádzali ľudia pešo, buď vozmeli z jednej dediny do druhej, museli si umývať nohy v krehlinoj vode.

Ľudia presne dodržiavalí nariadenia a opatrenia, preto choroba ustúpila po niekoľkých mesiacoch. Opäť sa konali jarmoky v Podhradku, ale v tej ľasti dediny, kde nebola infekcia. Môj otec vzal na tento jarmok jeden a polročnú jalovicu a býčka a s biedou ich predal za 60 zlátých. Čo za tie peniaze mohol kúpiť? Povedzme nečelých tisíc kruhľáho hnojiva. Fosforová műčka — dovoz z Československa — bola po 12 zl za 100 kg, zase belgická 13.20 zl a dusíkaté hnojivo po 24 zl. Kilogram cukru stál 1.05 zl, za 2 kg čierneho chleba sa platilo 0.40 zl a bieleho chleba 0.60 zl. Liter petroleja stál 0.74 zl, krabička fajkového tabaku 0.25 gramov bola po 0.32 zl. Robotník denne zarabával od 1.80 zl do 2.00 zl. Pracoval len u bohatých gazdov od rána

do večera, najmä pri sezónnych robotách ako kosenie a podobne. Inde bolo veľmi ľahko o prácu. Topánky boli veľmi drahé — 12 až 13 zl, koňa na krpece 2—5 zl, čo záviselo od jej hrúbky. Celé leto sme chodilo boso, ba aj kravy sa páslo po horách boso. Často sme krívali, lebo sme si odbili nohu o kameň, na nohách praskala koža. Najhoršie bolo večer, keď sa nohy umyli a defom matky natierali boľavé nohy smotanou. Koľko len pláču bolo pritom. Hrozne to štipalo a bolelo. Preto sme utekali na dvor a behali sme po čerstvom vzduchu. Bol to dobrý prostriedok proti bolesti. Naozaj nohy boli čierne a koža na nohách bola ako konské kopyto. Sám si už dobre neviem predstaviť, ako som chodil a pásol kravy boso. Môj otec bol hájnikom v urbárskej lesach, preto som každý deň išiel boso s kravami 2—3 km po kameňoch do lesa. To je pravda, že otec mi dovolil nosiť krpce, ale tie sa veľmi rýchlo zodrali, za čo som dostal bitku od oca. Potom som radšej chodil boso, lebo na ďalšie krpce neboli peniaze. Naše mamá a dievčatá do kostola išli boso a v rukách niesli topánky. Len pred kostolom sa obuli, a z kostola zasa boso. Taktô boso chodili len chudobní.

Uvediem ešte viac príkladov. Keď mali chudobní rodičia viac detí, museli ich dávať do služby. Už od desiatich rokov sa deti potíkali po službách. Niektorí rodičia dojednali za službu peniaze. Málo bolo takých, lebo za službu dostávali len stravu a oblečenie napr.: dvoje šiat a bielizňa, ktorá bola z domáčeho plátna, nie športová ako dnes, potom jeden pári topánok a krpce, chlapec klobúk a dievča dve šatky na hlavu a vlniak. To bolo všetko. U gazdu okrem pasaenia kráv sa muselo pomáhať aj pri inej robote. Nebol čas pobehať za loptou ako dnes. Cez obed sa muselo umlieť múky, narúbať četiny na stlanie pre dobytok. Predsa nikto nestal slamou ako dnes. Kto si mohol dovoliť kúpiť hnojivá? Kúpilo sa len trošku d'ateliny, aby stačila pre koňa a kravieka žrala celú zimu len slamu. Veru aj tej niekedy na jar chýbalo.

Ako boli oblečené malé deti? Chodilo sa v košeliach. To bolo jedno, či chlapec alebo dievča. Ja sa pamätam, mal som asi 4 roky, keď mi mama ušila prvé plátené nohavice. Matky dojčili dojčatá vyše roka, nie ako dnes. Neboli žiadne „dudlíky“. Keď dieťa plakalo, dostalo handričku s cukrom zaviazanú nítou. Vo viacerých rodinách cukor za stupovali zemiaky. Nerobili sa žiadne zábavy. Mládež sa mohla zabávať len v zime na páračkách. Dievčatá párali perie, pričom si veselo spievali ľudové piesne; neskoršie sa schádzali mládenci. Museli sme prosiť gazu o povolenie, aby sme si zahrali a zatancovali. No nie každý gazda s tým súhlasil. My môžeme povedať, že bola kríza, nikde nebolo možné zarobiť, ľudia boli nevzdelení. Nikam sa necestovalo, pretože autobusov nebolo, vlaky boli drahé. Z Čarneho Dunajca do Nového Targu stál lístok 0.70 zl. Kto si mohol dovoliť na taký komfort? Cesto-

valo sa koňom alebo sa išlo pešo. Ja som prvýkrát cestoval vlakom, keď som narukoval na vojnu, aj spolu s kamarátmi. bicykle mali len dva gázovia. Jeden bol obchodníkom a druhý bohatý gázda, ktorý bol richtárom. Nový bicykel stál 270 zl, pritom za koňa sa dostalo od 70 do 250 zl. Richtár mal osem synov a len dva najstarší mohli jazdiť na bicykli. Bicykel musel byť čistý ako sklo a stál vždy v prednej izbe. Obchodník na vianočné a veľkonočné sviatky predal len dve vrecia mýky a cukru, čo naozaj už bolo dobre. V dedine bol len jeden obchod.

Takýchto príkladov by som mohol opísť ešte viac, ale myslím si, že to úplne stačí.

Určite mladí nebudú chcieť tomu uveriť, ale moji rovesníci to potvrdia, ba aj viac k tomu dožia.

EUGEN KOTT

ZELOV

Den 20. listopadu byl pro zelovské krajanov velkým svátkom. Toho dne slavila 180. výročí Evangelicko-reformovaná fara v Zelově. Oslavy se skládaly ze dvou částí: dopoledne v kostele a odpoledne druhá časť v klubovně Zelovských závodů bavlnářského průmyslu. Slavnostní akademie v klubovně se zúčastnili predstavitelé zelovských městských orgánů a církvi působících v Zelově, jakož i četní krajané. Mezi hosty byli náčelník města a obce Zelov Edmund Barasiński, předseda zelovského národního výboru Wacław Gapik a biskup Evangelicko-reformované církve v Polsku Zdzisław Tranda, který seznámil přítomné s dějinami Evangelicko-reformované farnosti v Zelově. Akademii zpestřila umělecká časť, v níž sólistka varšavské opery Anna Vránová zazpívala několik žalmů Bedřicha Smetany.

Dne 17. prosince se v klubovně Dobrovolné požární stráže v Zelově sešel čestný výbor pro oslavu 75. výročí vzniku zelovské požární jednotky, který spolu s organizačním výborem připravuje program oslav. Do čestného výboru byli pozváni představitelé politických, společenských a hospodářských organizací v Zelově, mezi nimi rovněž KSČS, kterou ve výboru zastupuje předseda OV Zenon Jersák.

ZENON JERSÁK

DOLNÁ ZUBRICA

Skončil sa rok 1983, ktorý pre nás, roľníkov bol priaznivý, úrodu bola dosť dobrá a aj ľudia sú zdravší.

Náš dolnozubrnickí krajania sú celkom spokojní s doručovaním Života, ktorý roznáša naša poštárka Eugenia Grobarčíková. Nielen náš krajania, ale všetci občania našej dedinky si ju vážia, ako statočnú ženu, ktorá si dobre plní svoje povinnosti. Roznáša nielen poštu, ale aj peniaze gázinkám za predaj mlieka. Je to pre naše ženy veľmi výhodné, keďže nemusia chodiť pre peniaze, ale dostanú ich priamo do domu.

Hornozubrnickí krajania sú zasa spokojní s prácou doručovaťa, ktorí sú naši krajania František Solava a Jozef Gembal. Obom patrí naša vďaka za ich usilovnú tažkú prácu najmä v zime — veď roznášajú poštu po veľmi rozsiahлом teréne, a robia to veľmi dobre. Neviem si predstaviť, ako je to možné, že na iných dedinách sú poštovi doručiteľia, ktorí nechcú roznášať náš krajančí časopis. Myslím si predovšetkým na Podvilk, kde sa krajania stážajú na svojho doručiteľa, že zle roznáša alebo vôbec neroznáša Život, hoci má od každého čísla určité percento zisku. Je predsa tamojším občanom, ako to s nimi zaobchádzá?

V mene nášho Výboru Miestnej skupiny KSČS v Dolnej Zubriec dăkujem našej poštovéj doručiteľke za jej prácu a snahu. Želám jej v budúcom roku veľa zdravia a šťastia v práci a v osobnom živote.

Zároveň, ako podpredseda OV KSČS na Orave, dăkujem poštovým doručiteľom z Hornej Zubriec za ich usilovnú prácu a do budúceho roka im želám všetko najlepšie. Pri tejto príležitosti mám prosbu na našich krajanov, aby nemali za zlé našim poštárom, že doručujú Život s mesačným oneskorením. Nie je to ich vina, ale vina tlačiarne, že oneskoruje vytlačenie našho časopisu. Ani redakcia nie je na vne, materiály sú včas v tlačiarni.

Dăkujem aj našej redakcii za nový formát nášho časopisu. Je oveľa krajský a rozsiahlejší, ako predošly Život. Šéfredaktorovi Života, predsedovi KSČS kr. Adamovi Chalupovi a celému redakčnému kolektívu želám do budúceho roka veľa šťastia a zdravia do ďalšej práce.

S krajančím pozdravom

EUGEN KOTT

K želaniam pre našich priateľov doručovateľov, ktorí zbierajú predplatné a roznášajú náš časopis v ľahkých horských podmienkach sa pripája aj redakcia Života a praje im veľa spokojnosti, zdaru a úspechov v osobnom živote a povolaní.

NEDECA

Veľkým problémom našej obce Nedeca bol most na rieke „Nedecanke“. V časti obce za vodou už od polovice leta občania museli chodiť a rolníci jazdiť okružnou cestou. Tento problém je už za Nedecanmi. Je vystavený nový betónový most, ktorý nám bude slúžiť dlhé roky. Za rýchlu výstavbu mosta musíme podakovať Gminnému úradu v Nižných Lapsoch a náčelníkovi Tadeuszovi Maurerovi, ako aj I. tajomníkovi GV PZRS Janovi Karkoszkomu, ktorý bohužiaľ náhle odišiel od nás vo veku 45 rokov dňa 22.10.1983.

Za výstavbu nedeckého mostu treba taktiež podakovať za ochotnú prácu a vďačnú pomoc pri vybavovaní potrebných materiálov krajanovi Jánovi Kapolkovi z Nedeca č. 46. Nemôžeme zabudnúť ani na richtára našej obce Antona Kapolku. Pri tejto výstavbe veľmi ochotne pomáhali nedeckí požiarnici. Podakovať treba aj rodine Rašákovcov a všetkým krajanom našej obce, ktorí veľa pracovali svojpomocne. Aby naša dedina bola ešte krajská, treba vynaložiť veľa úsilia a práce. Potrebne je vyasfaltovať malé uličky „Ku krížu“ a do „Glembokého“, ako aj uličku k novému cintorínu, ktorý krajania tiež svojpomocne ohradili pekným múrom. Pevne verím, že náčelník gminného úradu nám aj tentokrát pomôže ako pri výstavbe mostu.

Vrátim sa ešte k našim pojazníkom. Sú to ľudia naozaj ochotní, radi sa zapájajú do všetkých svojpomocných akcii pri skrášľovaní dediny. Keby nie oni, Kultúrny dom, ktorý bol vystavaný v štyridsiatych rokoch, už by sa rozpadol. Požiarinci ho prevzali do svojej starostlivosti a opravili svojpomocne. Rozšírili o jednu mestnosť, vystavili pec a nazvali „Dom požiarnika“. Tento dom slúži Nedecanom na usporiadanie svadieb a iné podujatia. Je to veľmi veľká výhoda pre všetkých krajanov.

HELENA STRONČEKOVÁ

NOVÁ BELA

V minulom roku sa v Novej Belej konala schôdza Miestnej skupiny KSCaS, na ktorú, žiar neboli všetci krajania pozvaní a to nie prvýkrát. Rozprával som sa s tými krajanmi a veľmi boli rozialení a stažovali sa, že sa na nich nepamätať. A predsa veľa z nich stalo u zrodu našej Spoločnosti, boli jej spoluzaľadateľmi. Povojuvne roky boli na Spiši nepokojočí, tunajší Slováci si za svoje národné cítene museli veľa vytrpieť, a dokonca niektorí museli obetovať aj svoje životy. K spoluzaľadateľom miestnej skupiny v Novej Belej patria o.i. títo krajania: Michal Krištofek, Jakub Dluhý, Jakub Lojek, Ján Lapšanský, Jozef Lojek, Alojz Kalata, Jozef Šurek, Valent Šurek, Ján Chalupka, Vojtech Vincek a Jozef Bednár-

čík. Všetkým týmto krajanom, ale aj tým, ktorí obetavo pracovali v prospech Spoločnosti, patrí vďaka a zasluhujú si všeobecnú úctu a pozornosť aj miestnej skupiny v Novej Belej. Priopomínam ich všetkým, ktorí na nich zabudli.

JOZEF MIRGA

Sme prekvapení tým, že v Novej Belej sa na schôdze miestnej skupiny nepozýva všetkých krajanov a najmä tých, ktorí si to zvlášť zaslúžia, pravda, keď sa tak stalo. Dúfajme, že výbor MS nám všetkým to vysvetlí. A tým krajanom, ktorí sa právom dožadujú svojej účasti na schôdzach MS, dăkujeme za záujem o prácu Spoločnosti.

REDAKCIA

Z DOLNÍHO SLEZSKA O KRAJANECH

Jižní časť Dolného Slezska hraníci s Československom. Kdysi bola slezská knížata leníky českého kráľovství a časť tohto územia k nemu dokonca patrila. Odtud pocházi obyvatelstvo českého pôvodu v Dolnom Slezsku. Časť Čechu sa vrátila do Československa po roce 1945, časť zůstala natrvalo. Týká se to predovším Kladské kotliny.

Obrátil jsem sa na skupinu KSCaS v Tychách s prosbou o informaci na téma české menšiny v Dolnom Slezsku. Myslím, že by bolo veľmi užitečné a dôležité založiť tam novou skupinu KSCaS.

TADEUSZ NEWELSKI
58-250 Pieszyce
ul. Kościuszki 34 m. 8

Děkujeme za vaši iniciatiku. Současně vás informujeme, že k založení miestnej skupiny je třeba mít 15 členů — zakladatelů a soupis jejich přímení s vlastnoručními podpisami, potvrzujícími ochotu vstoupit do Společnosti. Tuto listinu poslepte na Ústřední výbor KSCaS — 31-504 Krakov, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, který vyřídí všechny formality spojené s registrací miestnej skupiny.

REDAKCE

ŽIVOT V RUKÁCH DORUČOVATEĽOV

Otzážka doručovania Života a práca poštových úradov na Orave a Spiši často hostila na stránkach našho časopisu a najčastejšie kvôli jeho nedoručovaniu. V minulom roku najviac starostí s roznašaním Života mali krajania vo Veľkej Lipnici a Podvilkou, keďže tamajší poštári odmietli ho čitateľom doručovať. Zistil príčinu tejto situácie som zašiel na poštové úrady v oboch obciach.

Predplatné na Život na rok 1983 v Podvilku zbiera kr. Mária Gribáčová. Kedže poštár odmietol Život doručovať čitateľom, po celý rok ho roznašala sama.

Rozprávam sa o tom s náčelníkom poštového úradu v Podvilkou Helenou Krzysikovou.

Naša pošta obsluhuje rozľahlý rajón. Donedávna sme mali iba jeden úvazok a hoci sme teraz dostali aj druhý — polovičný úvazok, zatiaľ sa nám nikto neprihlásil. To však neznamená, že Život nemožno doručiť čitateľom. Doručovateľ má hodne práce, ale pri trocha dobréj vôle môže rozniest aj Život. Ja však nie som v stave nič mu rozkázať, hoci je mojim podriadeným.

Kedže nie sú žiadne príčiny, pre ktoré by nemali čitatelia pravidelne obdržiavať nás časopis, rozprávam sa s doručovateľom Józefom Dzieža. Treba poznamenať, že doručovateľ pracuje na pošte už 25 rokov, čiže nie je žiadnym nováčikom a svoje povinnosti by mal veľmi dobre pozná.

Jediným argumentom, ktorým šermuje na všetky strany, prečo neroznašá Život, je to, že má rozľahlý rajón a veľa práce. Za jeden deň ani nestihne doručiť všetky poštové zásielky, preto celú obec obsluhuje počas dvoch dní. Ovšem priznáva, že Život je veľmi dobrý časopisom, za ktorého doručovanie môže obdržať aj odmenu, ale jeho to však nezaujíma, lebo má viac iných poštových zásielok. A to je skoro všetko, čím vysvetluje svoj postoj. Nepomohlo žiadne presvedčenie a vysvetlenie Život roznašať nebudem — sú jeho posledné slová.

Bol som svedkom, keď do úradu dovezli dennú poštovú zásielku a musím priznať, že nebolo toho až tak veľa, ako hororil doručovateľ.

Je to veľmi sebavedomý a až arogantný človek ktorý ako sa zdá riadi sa vlastnými záujmami. Nezodpovedný za prácu, slova, bezcitný voči ľudským potrebám. Tento človek dostáva za „svoju prácu“ peniaze a nie málo. Ľudia sa stážajú a to nielen kvôli neroznašaniu Života. Nedoručuje načas nielen noviny, listové zásielky, ale dokonca aj súrne telegramy posielajúce po náhodných chodcoch. Časť svojho pracovného dňa trávi na posiedkach v obchode. Avšak stážnosti nepomáhajú a v Podvilkou sa šepká, že vraj je nedotknutelný. Žeby naozaj?

V Podvilkou sa stretávame s dvoma rozdielnymi postavami. Na jednej strane naša krajančka v záujme čitateľov dobrovoľne roznašá Život, na druhej strane pracovník štátnej inštitúcie si trieli a roznašá poštové zásielky podľa vlastných kritérií, hádam nie národných. Stážnosti plynú a pán doručovateľ si aj tak robí čo chce. Či skutočne jeho nadriadený, v tom prípade Vojvodský poštový úrad, nemá žiadny vplyv za jeho nezodpovednú prácu a postoj. Dokedy bude ešte jeden doručovateľ diktovať za štátne peniaze podmienky celej čitateľskej verejnosti? Pokial však takito ľudia sa budú bezrestne priživovali, nemožno ho-

voríť o znovuzískaní spoločenskej dôvery.

Vo Veľkej Lipnici v nim roku Život prichádzal pol roka v jednom balíku na adresu predsedu MS KSCaS kr. Jozefa Karnafla, ktorý ho musel roznašať čitateľom. O tejto nevšednej situácii som sa rozprával s náčelníkom tamtojšieho postového úradu Halinou Klapiszovou.

Jozef Karnafl priniesol predplatné na Život na rok 1983 neskoro tj. v posledný deň, keď sme mali už uzavreté všetky objednávky. Za takýchto okolností sme už neboli v stave vyhovieť jeho objednávke, preto bol nutený objednávať Život priamo v RUCH-u. Po celý čas potom prichádzal balík časopisov, o čom sme ho každý mesiac pravidelne informovali. Kedže to bola adresná zásielka, nemali sme nielen povinnosť, ale ani právo ju otvárať. Starostou adresáta bolo, čo s balíkom urobí. Odkedy však Život prichádzal v adresovaných obálkach, nás poštár ho roznaša. Kedže predplatné na budúci rok prinesú v stanovenom termíne, tzn. aspoň deň pred jeho uplynutím, nebudú žiadne potiaže. Predplatné riaditeľ bude časopis Život aj roznašať.

Toľko vysvetlenia náčelníkovi. Krajan J. Karnafl skutočne priniesol predplatné v posledný deň, ale predsa v termíne, lebo bolo jasne povedané, že predplatné sa prijíma do 25. novembra 1982. Či tento termín neboli záväzny pre všetkých, teda aj pre poštu vo Veľkej Lipnici? Na druhej strane však teší fakt, že v tomto roku čitatelia budú pravidelne dostávať Život.

Dve podobné situácie, na dvoch poštových úradoch, avšak dva rozdielne postoje a výsledky. Aspoň k jednému z nich t.j. k postoju doručovateľa v Podvilkou by sa mal vyjadriť vojvodský poštový úrad v Nowom Sączu a to nielen konštatovaním faktu, ale aj konkrétnym riešením a dôsledkami.

D. SURMA

ODIŠIEL OD NÁS

Dňa 9. decembra 1983 zomrel vo veku 77 rokov krajan

JÁN JURGOVIAN

Zosnulý bol jedným zo spoluzaľadateľov našej Spoločnosti i Miestnej skupiny KSCaS v Repiskách a patril k jej najaktívnejším členom. Bol spoluorganizátorom miestneho hasičského zboru. Odišiel od nás vzorný krajan manžel a otec.

Cest jeho pamiatke!

MS KSCaS
v Repiskách
OV KSCaS na Spiši

Na čo treba pamätať...

... V MARCI. Roľník musí byť pripravený na všetko, v tom prípade zároveň na oneskorenú, ako aj skorú jar. Prípravy na jarné práce by mali byť už skončené.

V POLI

Nedokončenú jesennú orbu treba čo najskôr skončiť. Nesmie sa už orať tak hlboko ako na jeseň. Totiž hlboké oranie na jar prilič vysušuje pôdu. Vhodne je za pluhom pripojiť brány. Hruď by nemali byť vysušované slinkom.

Zasa orbu, ktorú sme urobili v jeseni a v zime, len čo hrudy vyschnú, treba rozdrvíť smykom alebo obrátenou bránou. Smyková orba predchádza nadmernému vysušeniu pôdy, zrýchľuje jej zohriatie a preto umožňuje skoršiu sejbu. Je to jeden z činiteľov dobrej úrody. Okrem toho smykovanie ničí klíčacie buriny a povzbudzuje klíčenie ostatných, ktoré ničí neskoršie obrábanie pred sejboru. Hrudy na piesočnatých pôdach nesmykovat, ale brániť. Osmykovanú orbu fažkých pôd po niekoľkých dňoch brániť, pretože samotné smykovanie nepostačuje. Po niekoľkých dňoch povrch smykovanej pôdy tvrdne a je potrebné jej opäťovne „otvorenie“ brána-mi.

Pred smykováním a bránením treba vysiať fosforečné a draselné hnojivá. Vtedy sa lepšie vymiešajú s hlbšou vrstvou pôdy a učinnejšie pôsobia. Cím skôr sa použijú pred sejbou, menej škodia klíčeniu semien. Dusikaté hnojivá, najmä tie, ktoré rýchlo pôsobia (liadok amonný a väpenno-amonný), treba používať tesne pred sejbou. Zložité hnojivá vysievaj spolu s fosforečnými a drasel-nými hnojivami.

Hnoj vyvážať čo najskôr, keď je chladnejšie a vzduch je vlhký. Vtedy je menšie odparovanie dusíka z hnoja. Po vyvážení hnoja je ho treba nejskôr zaorat. Každá hodina, a to o viac každý deň, znamenajú mnohé straty dusíka z nezaoraného hnoja. Žumpu treba vyvážať tak isto v hmliste a chladnejšie dni alebo zavčas rána alebo v podvečer.

Ked' to len počasie umožní a nie je mokrá a zamrznutá pôda — siať hrach, ovos, pšenicu. Cím skôr zasejeme, o toľko bude lepšia úroda rastlín. Jačmeň má rád včasné sejbu. Pokiaľ počasie dovolí, môžeme siať jačmeň; netreba čakať na apríl. Samozrejme, zrno je potrebné podľa možnosti vymeniť na kvalitné a moridlom ničiť choroboplodné zárodky. Treba pritom zistíť schopnosť klíčenia zrna. Koncom marca možno tiež siať dátelinu, aj keď je zamrznutá zem. Skôr zasiata lepšie klíči a strnisko rýchle odrastá.

V ZÁHRADE

Treba skončiť kopanie záhradky okolo domu. Všetko prehrabat a tak zabrániť vyparovaniu pôdy. Siať hrach, bôb, mrkvu, petržlen, špenát, redkovku, cibuľu.

Zakladať skleníky. Siať v skleníkoch kapustu, karfiol, zeler, šalát, uhorky, paradajky, tekviu, pór a iné.

Pripraviť na sadenie včasné zemiaky a podkličené sadit, keď bude pekné počasie. Sadit tiež cibuľu (dymka).

Končiť presadzovanie a formovanie korún ovocných stromov a krov. Odkrývať marhule, broskyne, vinič. Sadiť a preštepoval stromy a kry.

NA LÚKACH

Rozhodiť a s mykom vyravnáť krtoviská. Kde je veľa machu — treba brániť a časť zobrať na kompost. Pozbierať kamene. Rozhodiť kompost alebo prehnitý hnoj. Navážať fosforečné a draselné hnojivá (fosforowe i potasowe), ako aj hnojovku.

Na pastviskách opraviť ohradu, pohnať, vyravnáť krtovisku. Očistiť skoky a ústia drénažnych rúr. Ked' je ešte menej práce v poli, pripraviť sušiaky na sušenie sena.

INVENTÁR

Kone je potrebné pred prácou na poli lepšie kŕmiť. Kobyle zaviesť k oplodneniu. Dávajú vtedy najlepšie žriebatá vo februári nasledujúceho roku. Mladý dobytok vypúšťať do ohrad. Kúpiť kuriatka. Marcové sliepkovia znášajú už v zime. Formovať a obrezávať kopytá kravám.

Vo včeline popočúvať úle, či včely sedia kľudne. Ked' včely bzučia alebo sa na podlahe nachádzajú kŕštálky medu a mŕtve včely s vysunutými jažiakmi, je v úli horúco a chýba voda. Vodu podávať cez chladné dni, kedy včely nevyletujú. Napájadlá prichystať v tichom, slnečnom mieste, aby včely ne-používali špinavú vodu alebo hnojovku. Do vody dať trošku soli a meniť ju každé 2 alebo 3 dni. Po oblete čistiť dna úlov v prvý teplý deň, keď teplota v tieni dosahuje viac ako 14°C. Zmeniť hniezdo v závislosti od veľkosti úla, doplniť zásoby, dodávať rámčeky s medom alebo dokrmovať. Pripraviť čisté úle na osadenie rojov.

NA GAZDOVSTVE

Vetrať hroble, skladišta, preberať sadenice. Pripraviť semennisko pod kapstu, burgyňu v blízkosti gazdovstva.

Dokúpiť zvyšok potrebných hnojív pre jarnú sejbu. Skôr sa

postarať o semená a sadenice. Pozvávať palivo a pohonné hmoty, materiály pre sejbu.

Vypracovať presný plán sejby a hnojenia každého kúsku poľa. Pripraviť stroje a náradie, čím sa získajú lepšie výsledky. Zistíť na majse v gminnom úrade výdajnosť pôdy, čo chýba konkrétny pôde a ktorých zložiek môžeme dať menej. Prekonzultovať spôsoby hnojenia s inštruktorom poľnohospodárskej služby.

ZBIGNIEW RUTA

ZELENÁ KRONIKA

NOVÁ ODRODA PŠENICE

Bulharskí vedci vypestovali veľmi výnosnú odrodu pšenice. Na experimentálnom pozemku tato pšenica dosiahla priemerný výnos 90 q z hektára a pri dôslednom dodržiavaní agrotechnických zásad dokonca 110 q z hektára. Nová odroda je odolná proti chorobám, nízkej teplote a poľahnutiu.

KRMNE KVASNICE

Sovietski vedci spolu s odborníkmi z NDR vypracovali technológiu výroby kŕmnych kvassíc pre poľnohospodárstvo. Kvassnice rastú na petrolejových destilátoch. Skúmali frakciu po-honného oleja, kyseliny fosforečnej, amoniaku a iných zložiek. Biosyntézou získali vysokokvalitné kŕmne kvassnice a čistý destilát — zložku paliva pre vznetové motory. Celý technologický postup je automatizovaný a kvassnice sú kvalitné. Obsahujú vyše 60 perc. proteínu.

Spieva celá rodina

POKRAČOVANIE ZO STR. 3

márci 1983 ju zvolili za delgátu na VII. zjazd KSCaS.

„Najväčším našim problémom — hovorí krajanka Majerčáková — je mládež, ktorá sa nerada zúčastňuje kultúrnych podujatí. Preto by rodičia mali venovať viac času svojim deťom a všepo-vať im svoje národné cítenie.“

Krajana František Majerčák sa narodil 8. augusta 1936 v Novej Belej. Od malého chlapca bol spojený so Spoločnosťou. Jeho otec bol jedným zo zakladateľov a prvým predsedom miestnej skupiny v Novej Belej. Od mladých rokov je členom našej Spoločnosti. V rokoch 1975—1979 plnil vo výbere MS funkciu po-kladníka. Zase v období 1979—1983 bol členom miestneho výbo-ru. V 1983 bol zvolený za de-

legáta na obvodnú schôdzku KSCaS na Spiši. Tak isto sa krajana Majerčáka aktívne angažuje a rád sa podieľa na práci miestnej skupiny.

„Chceli by sme, aby ešte viac ožila kultúrna činnosť v našej klubovni. Aby k nám prichádzali súbory, divadelné kružky z iných miestnych skupín, ba aj zo Slovenska. Dobre by bolo aspoň raz v mesiaci, najmä cez zimu, premietať slovenské filmy s rôznou tematikou. Krajania a mládež by s radostou prišli na takéto podujatia. Bol by to priamy styk s našou rodinou rečou. Dosiahli sme už veľa a nemôžeme to teraz nechať len tak. My starší sa musíme snažiť spolupracovať s mladými, ktorých treba voliť do miestnych výbo-rov“ — navrhuje krajana Majerčák.

Je to rodina slovensky angažovaná, ktorej krajanské otázky sú srdcu veľmi blízke. Svoje národné cítenie, ktoré dostali od svojich rodičov, sa snažili všet- piť aj svojim deťom. A pekne to dokázali, lebo deti kračajú v šlapajáčoch rodičov. Syn Jozef je od jesene 1982 vedúcim súboru piesní a tanca v Novej Belej a členom tohto súboru je od r. 1975. Okrem toho krajana Jozefa v roku 1983 zvolili za člena miestneho výboru, a dopisovateľa Života (žiaľ, nepišiaci — pozn. A.K.). Od leta 1983 je kultúrnym inštruktorm na Spiši. Pri inštruktorskej práci mu občas pomáha celá rodina. Pýtam sa krajana Jozefa, prečo to všetko robí? Odpoved' znie: „Chcem sŕiť a rozvíjať našu kultúru, krásu rodného tanca a spevu, ktoré už pomaly odumierajú na Spiši. Najväčšiu možnosť ich šírenia vidím v súboroch, divadle či športových hráčov. Je to náročná práca, ale o toľko väčšia je radosť z úspechov, z podare-

ného vystúpenia u nás alebo aj v Detve“.

Clenkami novobel'ského súboru sú tiež dcéry — Mária od r. 1979 a Anna od r. 1982. Najmladšia z detí Helena chodí do ôsmej triedy. Zúčastňovala sa recitačných súťaží. Po skončení základnej školy chce vstúpiť tak isto do súboru.

U Majerčákovcov spieva sku- točne celá rodina. Každú voľnú chvíľku, po večeroch, ba aj pri práci si radi zaspievajú. Tako krajanka Majerčáková učila od malíčka svoje deti krásnu a zvučnú slovenčinu a ľudovú me- lodiú.

Na záver som počula od diev- čiat pekný citát: „myslienka a čin otcov a materí v nás pokračuje. Aj my mladí by sme chceli to všetko ďalej odovzdávať“ — dodáva Mária.

Je to naozaj rodina oddaná srdcom a dušou našej krajanej Spoločnosti.

ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

VÝSLEDKY NAŠEJ SÚŤAŽE KRESIEB '83

● 468 prác nám posalo do redakcie 306 žiačok a žiakov z 19 škôl na Orave, Spiši a zo Zelova

● súťažná porota zhodnotila všetky práce a za najlepšie udelila vecné ceny a knižné odmeny:

— vecné ceny získalo 62 žiakov v dvoch skupinách, v tom 30 v mladšej t.j. od 1. do 4. tr. a 32 v staršej skupine t.j. od 5. do 8. triedy.

— knižné odmeny získalo 46 žiakov

— zvláštnu odmenu — volejbalovú loptu obdržala škola č. 1 v Hornej Zubrici, ktorá poslala na súťaž najviac prác — 129.

— pohvala však patrí aj ostatným účastníkom našej súťaže, ktorí tentoráz nevyhrali žiadne odmeny. Porota rozhodla, aby ich mená boli uverejnené v marcovom čísle Života.

● všetkých účastníkov pozývame na novú súťaž kresieb, ktorú oznámieme v polovici roku 1984. Čakáme, že sa rady účastníkov rozšíria o nových žiakov.

● Kurátoriu osvety a výchovy v Nowom Sączi, riaditeľom škôl a učiteľom výtvarnej výchovy z 19 škôl na Orave a Spiši srdečne ďakujeme za cennú pomoc pre zdarný priebeh a úspešné výsledky súťaže.

— uverejňujeme mená odmenených účastníkov súťaže.

REDAKCIA

ODMENY PRE ŽIAKOV Z MLADŠej SKUPINY (od 1. do 4. tr.)

1. HALINA JASIUROVÁ (4. tr.), Pravarovka — fotografický aparát

2. MARTA ĐURČÁKOVÁ (10 r.), Horná Zubrica — dámske hodinky

3. MARZENA MICHALAKOVÁ (4. tr.), Malá Lipnica — volejbalová lopta

4. LEOKADIA BRYJOVÁ (10 r.), Krempachy — chlebník a farebné ceruzky

5. ALŽBETA JASIURKOVÁ, Horná Zubrica — chlebník a skicár

KATARINA PAVLÁKOVÁ (10 r.) Horná Zubrica — chlebník a skicár

Pomoc v domácnosti Krištofa Pioska (13 r.) z Hornej Zubrice, linoleoryt — 2. miesto v str. skupine.

ZOFIA SURMOVÁ (3. tr.), Krempachy — chlebník a plastelina

6. ALŽBETA KOTTOVÁ (10 r.), Horná Zubrica — chlebník a skicár

LILIANA BANDYKOVÁ (4. tr.), Privarovka — chlebník a skicár

BARBARA NOWAKOWSKA (2. tr.), Malá Lipnica — chlebník a plastelina

PETER PETRAŠEK (3. tr.), Krempachy — chlebník a plastelina

7. ALINA GRYGUŠOVÁ (1. tr.), Krempachy — chlebník a plastelina

MIROSLAV ZYGMUND (4. tr.), Krempachy — chlebník a skicár

ANNA DYRDOVÁ (10 r.), Horná Zubrica — chlebník a skicár

MONIKA PETRAŠEKOVÁ (2. tr.), Krempachy — chlebník a plastelina

ANDREJ PETRAŠEK (2. tr.), Krempachy — chlebník a plastelina

8. MONIKA PETRAŠEKOVÁ (2. tr.), Krempachy — peračník a plastelina

PAVEL KRIŠÍK (1. tr.), Krempachy — peračník a plastelina

GREGOR SARNA (2. tr.), Krempachy — peračník a plastelina

JOZEF PLEVA (4. tr.), Fridman — peračník a skicár

PETER PETRAŠEK (3. tr.), Krempachy — peračník a plastelina

HALINA JASIUROVÁ (4. tr.), Privarovka — peračník a skicár

9. HELENA BOSAKOVÁ (9. r.), Horná Zubrica — pamätník

ANDREJ KOVALČÍK (9. r.), Horná Zubrica — pamätník

ALŽBETA LASAKOVÁ (4. tr.), Harkabuz — pamätník

10. GREGOR BOMBOL (2. tr.), Dolná Zubrica — pamätník

RENATA ZACHOROVÁ (3. tr.), Jablonka-Matonogi — pamätník

STANISLAV KAPOLKA, Nedeca — pamätník

ZOFIA SARNOVÁ — Čierna Hora č. 1 — pamätník

ALŽBETA KOŠUTOVÁ — Čierna Hora č. 2 — pamätník

ODMENY PRE ŽIAKOV ZO STARŠej SKUPINY (od 5. do 8. tr.)

1. MÁRIA GRIGLÁKOVÁ (7. tr.), Vyšné Lapše — fotografický aparát (Moja obec — maľba, na obálke)

2. KRIŠTOF PIOSEK (12 r.), Horná Zubrica — pánske hodinky

HELENA MAJERČÁKOVÁ (8. tr.), Nová Bela — dámske hodinky

ROMAN TOMAŠKOVIČ (6. tr.), Krempachy — náprsná taška a pamätník

3. MARTIN BRYJA (5. tr.), Krempachy — opasok a chlebník

LUDMILA KRIŠTOFEKOVÁ (7. tr.), Krempachy — peňaženka a chlebník

KATARINA PAVLÁKOVÁ (11 r.), Horná Zubrica — peňaženka a chlebník

STANISLAV POLÁČEK (7. tr.), Oravka — náprsná taška a flamastre

4. MAGDALENÁ KIERPIECOVÁ (7. tr.), Oravka — album a plagátové farby

HELENA BUGAJSKÁ (13 r.), Horná Zubrica — album a plagátové farby

BOGDAN GROBARČÍK (12 r.), Horná Zubrica — opasok a plagátové farby

5. KRISTÍNA PETRAŠEKOVÁ (6. tr.), Krempachy — album a plagátové farby

MÁRIA TOMAŠKOVIČOVÁ (8. tr.), Krempachy — album a flamastre

EVA KNAPČÍKOVÁ (11 r.), Horná Zubrica — album a flamastre

MÁRIA KRIŠÍKOVÁ (6. tr.), Vyšné Lapše — album a farebné ceruzky

6. JANINA PIECUSIAKOVÁ (7. tr.), Oravka — pamätník a flamastre

JANUSZ SOLTÝS (6. tr.), Jurkov — opasok a farby

MIROSLAV ŠVEC (7. tr.), Krempachy — opasok a farby

JOZEF MŠAL (13 r.), Horná Zubrica — opasok a farby

7. KRISTÍNA PETRAŠEKOVÁ (13 r.), Krempachy — spoločenská hra a farebné ceruzky

LUCINA KOVALÍKOVÁ (13 r.), Horná Zubrica — spoločenská hra a farebné ceruzky

LUCINA BANDÝKOVÁ (6. tr.), Privarovka — spoločenská hra a farebné ceruzky

8. LÝDIA CHMUROVÁ (11 r.), Horná Zubrica — spoločenská hra — dama a farebné ceruzky

GRAŽINA WRTELOVÁ (11 r.), Horná Zubrica — spoločenská hra — dama a farebné ceruzky

KRISTÍNA GEMBALOVÁ (11 r.), Horná Zubrica — spoločenská hra — dama a farebné ceruzky

9. LÝDIA CHMUROVÁ (11 r.), Horná Zubrica — pamätník a farebné ceruzky

ANDREJ JERSÁK (12 r.), Zelov — opasok

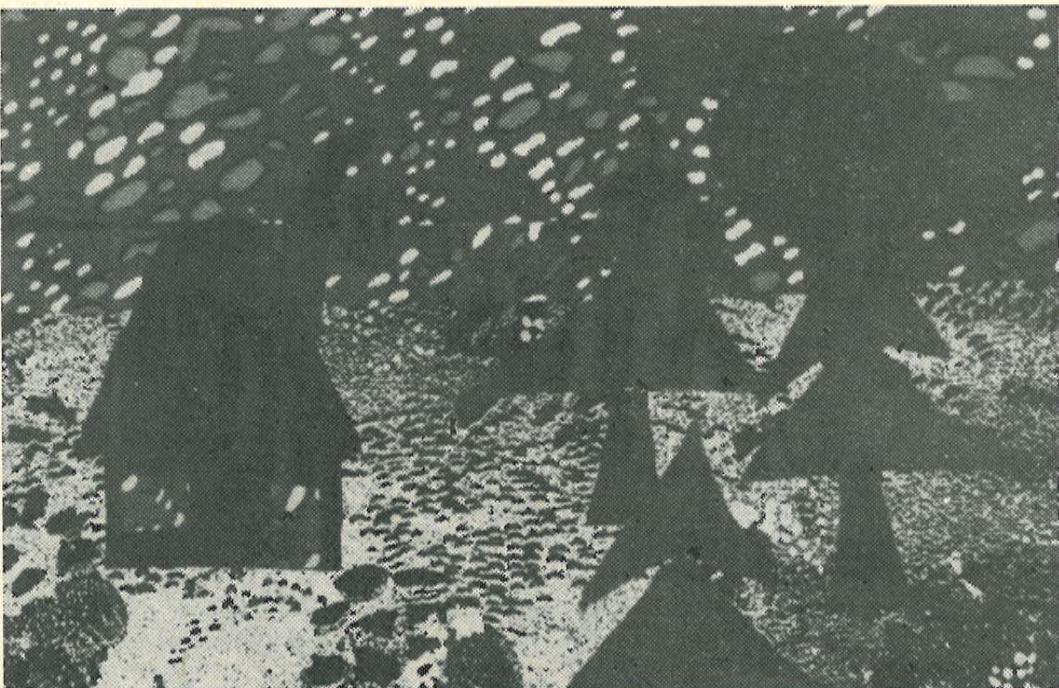
MÁRIA SURMOVÁ (8.r.), Kremnica — pamätník a farebné ceruzky

10. JOZEF SILAN (6.r.), Jurkov — opasok

DANUTA MARŠÁLKOVÁ (8.r.), Jurkov — pamätník

ANDREJ JERSÁK, Zelov — pamätník

BARBARA GEMBALOVÁ (14 r.), Horná Zubrica — pamätník

Môj dom Haliny Jasiurovej (4.r.) z Privarovky, vystrihovačka — I. miesto v ml. skupine.

KNIŽNÉ ODMEY ZÍSKALI:

1. Lucina Blaszkiewiczová (12 r.) — Horná Zubrica
2. Bronislav Bosák (14 r.) — Horná Zubrica
3. Bronislava Bosáková (13 r.) — Horná Zubrica
4. Dorota Ďurčáková (14 r.) — Horná Zubrica
5. Krištof Ďurčák (13 r.) — Horná Zubrica
6. Renata Ďurčáková (12 r.) — Horná Zubrica
7. Anna Dyrdová (10 r.) — Horná Zubrica
8. Jozef Dyrda (13 r.) — Horná Zubrica
9. Helena Glusiaiová (13 r.) — Horná Zubrica
10. Jozef Grobarčík (13 r.) — Horná Zubrica
11. Adam Chmura (13 r.) — Horná Zubrica
12. Margita Kottová (11 r.) — Horná Zubrica
13. Ján Kott (14 r.) — Horná Zubrica
14. Peter Kovalík (10 r.) — Horná Zubrica
15. Dorota Kubacková (10 r.) — Horná Zubrica
16. Peter Kulaviak (12 r.) — Horná Zubrica
17. Vladislav Kulaviak (14 r.) — Horná Zubrica
18. Jozef Mšal (12 r.) — Horná Zubrica
19. Krištof Piosek (12 r.) — Horná Zubrica
20. Krištof Piosek (13 r.) — Horná Zubrica
21. Adam Solava (13 r.) — Horná Zubrica
22. Gražina Wrteľová (11 r.) — Horná Zubrica
23. Jadwiga Zarembová (13 r.) — Horná Zubrica
24. Miroslav Zubrický (11 r.) — Horná Zubrica
25. Ewelina Brzyzko (11 r.) — Kremnica
26. Eudmila Krištofeková (13 r.) — Kremnica
27. Zenon Lojek (14 r.) — Kremnica
28. Anna Lukášová (13 r.) — Kremnica
29. Violetta Lukášová (11 r.) — Kremnica
30. Artur Paluch (12 r.) — Kremnica
31. Barbara Petrašeková (13 r.) — Kremnica
32. Dorota Sarnová (7.r.) — Kremnica
33. Pavel Pluciński (5.r.) — Jurkov
34. Jozef Silan (6.r.) — Jurkov
35. Anna Šoltýsová (8.r.) — Jurkov
36. Janusz Šoltýs (6.r.) — Jurkov
37. Anna Griglaková (6.r.) — Vyšné Lapšie
38. Joanna Šoltýsová (5.r.) — Vyšné Lapšie
39. Kristína Szwarcová (5.r.) — Vyšné Lapšie
40. Halina Jasiurová (4.r.) — Privarovka
41. Robert Kovalčík (6.r.) — Privarovka
42. Janina Kramarová (4.r.) — Privarovka
43. Helena Majerčáková (8.r.) — Nová Bela
44. Andrej Jersák (12 r.) — Zelov
45. Aneta Pospišilová (11 r.) — Zelov
46. Jozef Pleva (4.r.) — Fridman

ŽIVOT PRE NAJLEPŠÍCH RECITÁTOROV '83

V minulom roku — o čom sme už pisali v Živote — sa v Hornej Zubrici a Novej Belej konali finále recitačných súťaží organizovaných pre mládež učiacu sa slovenčinu na základných školách na Orave a Spiši. Laureáti súťaže obdržali pekné diplomy a knihy, ktoré im venoval ÚV KSČaS. Redakcia Života pre tých najlepších priznala dodatočné odmeny v hodnote 10 tis. zl. Vedľa uverejňujeme zoznam žiakov, ktorí ich vyžrebovali.

Skôda len, že sa tejto súťaže nezúčastnili žiaci zo všetkých škôl. Zároveň pozývame všetkých na tohoročnú recitačnú súťaž, na ktorú redakcia Života určila vecné odmeny v hodnote 30 tis. zl. Podrobnejšie o tom píšeme na str.

ORAVA

JÁN CAPIAK z Chyžného
MÁRIA CAPIAKOVÁ z Chyžného
MARGITA CAPIAKOVÁ z Chyžného
RENATA ĎURČÁKOVÁ z Hornej Zubrice
IZABELA GAJEVSKÁ z Podvylka
MÁRIA CHOVANCOVÁ z Chyžného
KATARÍNA KIERPECOVÁ z Oravky
HALINA KULAVIAKOVÁ z Dolnej Zubrice
JADWIGA KULAVIAKOVÁ z Dolnej Zubrice
ROGERT KULAVIAK z Dolnej Zubrice
JADWIGA MASTELOVÁ z Hornej Zubrice
KATARÍNA MIONKOVSKÁ z Dolnej Zubrice
ANDREJ MODLÁK z Jablonky
ALŽBETA SIDZINKOVÁ z Podvylka
URŠULA SMREČÁKOVÁ z Malej Lipnice
JADWIGA SOBČÁKOVÁ z Chyžného
LUCÍNA STOPKOVÁ z Podvylka
MARGITA VENGRÍNOVÁ z Dolnej Zubrice
GRAŽINA VRTEĽOVÁ z Hornej Zubrice
ANNA ZBOREKOVÁ z Jablonky-Matongov

SPIŠ

BARBARA BLAZOŇOVÁ z Novej Belej
ANNA GRIGLAKOVÁ z Vyšných Lapšov
JANA CHMELOVÁ z Nedece
MÁRIA CHOVANCOVÁ z Novej Belej
KRISTÍNA JURGOVIANOVÁ z Repík
BARBARA KIEDŽUCHOVÁ z Vyšných Lapšov
ELEONÓRA KLAKOVÁ z Vyšných Lapšov
ANNA KOLODEJOVÁ z Novej Belej
KRISTÍNA KOVALČÍKOVÁ z Kremníc
HALINA KREMPASKÁ z Nedece

KRISTÍNA KUBICOVÁ z Repík
BOŽENA KUTERŇOVÁ z Novej Belej
MÁRIA PETRÁŠKOVÁ z Kremníc
HALINA ŠIŠKOVÁ z Repík
EVA SOLTÝSOVÁ z Jurkova
MÁRIA SOLTÝSOVÁ z Jurkova
ROMAN TOMÁŠKOVIČ z Kremníc

RECITAČNÉ SÚŤAŽE V R. 1984

Pripomíname našim mladým čitateľom, žiakom slovenského jazyka a ich učiteľom, že v tomto školskom roku sa v základných školach na Spiši a Orave uskutočnia recitačné súťaže s vlastenecou a regionálnou tematikou. Prvá etapa bude prebiehať v školách, kde vyradovacím systémom vyberú najlepších žiakov, ktorí sa zúčastnia obvodných súťaží na Spiši a Orave. Podľa súťažného poriadku stanoveného na učiteľskej porade, žiaci budú rozdelení do štyroch skupín: I. — tr. 1. a 2., II. — tr. 3. a 4., III. — tr. 5. a 6., a IV — tr. 7. a 8. a žiakov zo škôl, kde sa začali po prvýkrát vyučovať slovenčinu, do dvoch skupín: I — tr. 5.a 6. a II. — tr. 7. a 8. Obvodná súťaž na Spiši sa uskutoční 21. mája vo Vyšných Lapšoch a na Orave 28. mája v Dolnej Zubrice. Z každej školy sa môže zúčastniť obvodných súťaží jeden žiak z každej skupiny a zo základných škôl so slovenským vyučovacím jazykom po dvoch žiakoch z každej skupiny.

Organizátormi tohoročnej súťaže sú: Kultúrna spoločnosť Čechov a Slovákov, Kuratórium osvety a výchovy v Nowom Sączu, základné školy a redakcia Život. Na víťazov čakajú hodnotné ceny.

REDAKCIA

PAVLA HINCOVÁ

Dedo Mráz na karnevale

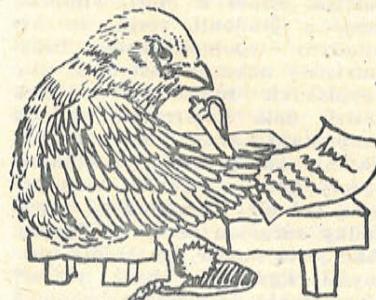
Pred dvermi
Mirko strežie:
Ked' odbije jedna z veže,
otvoríš má ved' je kráľ veľkolepý karneval.

Masky sú už prichystané.
Či je krásny pohľad na ne!
Jedna krajšia ako druhá.
Skvie sa na nich farieb dúha.

Pri princeznej stojí žabka,
za nimi zlá ježibabka.
Celkom vzadu skromná vília Jánošíka očarila.
Ba možno tu stretnúť draka, pri ňom vtáka ohniváku.
Zatial ho však nie je vidieť.
No to hlavné ešte príde!

Keby vrabec pohol rozumom

Bolo studené rano. Vietor fúkal vrabcovi pod perie, až mu husia koža naskakovala. V bruchu mu od hladu cvrlikalo desať veselých cvrkov. A slinko nie a nie poriadne zasvetil. Vrabec odletel na jeden dvor, že si uchmatne zrunko, ale poslednému pred zobáka uchytila sliepka. Preletel cez plot k susedom, ale aj tam už boli po raňajkach. Tak

Svatopluk, kráľ moravský, bol panovník udatný a svým nepřátelům na postrach. Pevně vládl nad Čechami, Moravou se Slezskem a Slovenskem. Měl tři syny. Před smrtí rozdělil velikou říši svou ve tři knížectví, dal

druhému i třetímu, ale žádný jich nezlomil.

Svatopluk rozwázal nyní pruty, dal každému synovi po jednom, aby je zase lámal. Když každý z nich snadno tak učinil, napomenul je, řka:

O SVATOPLUKOVÍ

každému synovi jedno, ustanovil nejstaršího velkým knížetem a nařídil mlaďším, aby ho poslouchali. Když takto správu své říše opatřil, usmyšlil si, že syny ještě poučí příkladem, který by každého přesvědčil.

Dal si přinést tři silné pruty a zavolal syny své. Svázel potom pruty, podal je nejstaršímu a uložil mu, aby je zlomil. Když toho nedokázal, dal je přelomiti

„Synové moji mili! Zůstanete-li spolu v lásce a svornosti, nepřátelé vaši nikdy vás nepřemohou; jestliže však nejstaršího poslouchati nebudeste, nejen sami se zahubíte, ale i nepřátelé zahubí vás a knížectví vaše vyvrátí.“

Synové však nebyli pamětliви rady otcovy a dopadlo to s nimi tak, jak otec jejich předvidel.

JOSEF TÚMA

Sviatok učiteľov z Základnej škole č. 2 sme oslavili v novembri minulého roka. Organizátorom slávnosti Dňa učiteľov bolo riaditeľstvo ZOS. Program pripravili a predvedli žiaci ôsmej a siedmej triedy s vyučovacím jazykom slovenským. Najprv sme vyzdobili triedu k oslavám. Oslavy začala konferencierka Mária Slanická, ktorá privítala pedagógov a oboznámila prítomných s programom.

Referát o Komisii národnej edukácie — prvom ministerstve školstva v Poľsku pripravili a prednesli žiačky Irena Kozubová a Stanislava Krišáková. Po kulturnom programe sme mali spoločnú besedu. V programe slávnosti Dňa učiteľov učinkovali okrem uvedených títo žiaci: Alžbeta Fulová, Tadeáš Hetenský, Tadeáš Modlak, Kristína

Pilchová, Stanislava Sandrzyková, Gražina Sončeková, Bernarda Stachuláková, Halina Stachuláková, Kristína Zgamová.

Žiačky ôsmej triedy:

IRENA KOZUBOVÁ a STANISLAVA KRIŠÁKOVA

Som žiačkou Základnej ôsmej ročnej školy č. 2 v Jablonke s vyučovacím jazykom slovenským. Chodím do VII. triedy. Chcela by som recitovať básne na recitačných súťažiach. Preto Vás prosím, aby ste organizovali takéto súťaže.

GRAŽINA SONČEKOVÁ
JABLONKA

Informujeme všetkých žiakov základných škôl, že recitačná súťaž bude na jar 1984. Podrobnejšie o tom pišeme na str. 24.

REDAKCIA

si sadol do závetria a na všetko hundral. Ked' leteli nad dvorom jeho kamaráti, že vraj je na poli iste daň dobré na zjedenie, iba mávol krídlom, že sa mu nechce.

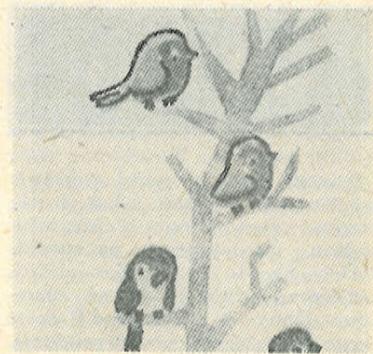
A ked' naňho zakrákala vrana, pustil sa do nej:

— Vy, vrany, vám je sveta žiť! Vždy máte čo jest. Vždy lietate v dobrej nálade. Ešte aj dva byty máte. A ja nemám ani poriadnu strechu nad hlavou.

A ked' ho vrana nepočúvala, začal hundrať aj na vtáky, čo si na zimu odletia na juh, do teplých krajín. No nikto sa naňho ani nepozrel. Vrabec preto napísal zlostný list a poslal ho do lesa, do zelenej schránky s belasou nezábudkou na dvierkach.

List si prečítala mудra sova a hned aj vrabcovi odpísala:

— Vrabec, vrabec, keby si trocha rozumom pohol, prišiel by

Každoročná prosba

Je nám zima, hlad nás trápi, o pári zrniek prosíme. Na jar vám to dvojnásobne všetci radi vrátime.

Nielen že vám očistíme každý stromček ovocný, radostne vám spievať chceme od rána až do noci.

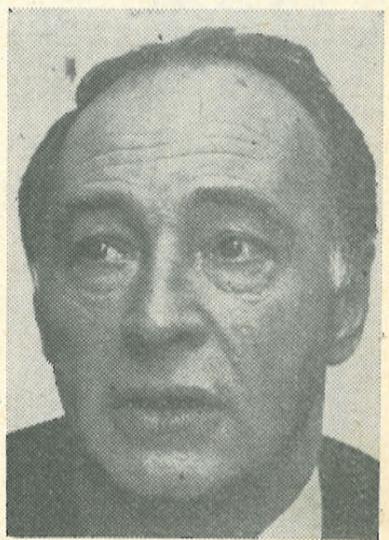
Ked' si v zime pochutnáte na hruške či jabľku, pripravte nám na oblôčik omrviniek trošičku.

EVA KOPUNKOVÁ

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje vynikajúceho sovietského herca, tvorca mnohých znamenitých postáv v takých filmoch ako V tyle nepriateľa, Vojna a mier, Dva životy, Piešen o stromu a ruži, Človek z druhej strany a v seriáli Sedemnásť okamihov jari (Siedemnásť mgnien wiosny), ktorý vysielala aj polská televízia. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie.

V Živote č. 307/83 sme uverejnili snímku Olivera Hardyho a Stana Laurela. Knihy vyžrebovali: Vojtech Sarna z Čiernej Hory, Boleslav a Ryszard Starostovičovi z Vyšných Lapšov, Cyril Klukošovský z Novej Belej a Eugeniusz Żolądek z Fridmana.

MARTA SURINOVÁ

VÍŠ, ŽE...?

Pstruzi budou sami chrániť své životní prostředí před znečištěním, neboť pomocí elektroniky půjdou po stopách pachatelů. Přišel na to po jedenáctileté výzkumné práci Francouz Jean-Louis Houve z pařížského Ústavu pro ontogenetickou neurofiziologii.

Toto zjištění skýtá nové možnosti při hledání jedovatých látek ve vodě. Pstruh je totiž schopen například vyslít za necelou sekundu gram insekticidu v sto tisících krychlových metrů vody. Navíc budou moci vědci s pomocí svých rybích asistentů získat různé další informace o škodlivinách.

Na snímku: Pstruh s připevněnými elektrodami může pomoci vědcům objevovat ve vodě jedovaté látky.

cí klid, trpělivost a mírné zacházení s dítětem. Jinak můžeme žádoucí výsledky značně opoždit.

Konec prvního roku života, někdy i v deseti měsících, když se dítě rychleji naučilo na stoličce, začínáme ho učit vymočit se do nočníčka. Dítě, které je od prvních dní života zvykle na výměnu mokrých plinek, rychleji pochopí, co se od něho žádá. Na začátku musíme vysazovat dítě často, i každou hodinu. Když má plinky déle suché, můžeme ho vysazovat řidčeji. V žádném případě nesmíme dítě trestat za mokré plinky, ale klidně a systematicky ho dál vysazovat. Pokaždé, když jsou plinky suše a vysazeny na nočníček přinese očekávaný výsledek, neštětíme chválou a výrazy spokojnosti. To má většinou žádoucí účinek. Při vysazování dítěte opakujeme vždycky totéž slovo. Tak naučíme dítě volat, že potřebuje na nočníček.

SKÔR, AKO ZASPI. Deti často zaspávajú s oblúbenou hračkou alebo iným predmetom. Je to neškodný zvyk a nemusíme s ním bojovať.

Lekári a psychológovia tvrdia, že zvyk zohráva významnú úlohu v prispôsobovaní sa dieťaťa ku každej etape svojho života. Je pravodlivo, že vnučovanie svojej vôle dieťaťa v protiklade k jeho potrebám a náladám, ako aj nebranie do úvahy individuálneho rozvoja dieťaťa je istotne škodlivé, ale napriek tomu v každej domácnosti by sa mali dodržiavať pravidelné hodiny na jedlo, kúpeľ, prechádzky, zábavy a ukladanie dieťaťa do postieľky na nočný odpočinok.

Pomôžme dieťaťu prispôsobiť sa plánovanému dennému programu. Ak sa chce hráť v čase, v ktorom by malo spať, vytvorime mu všetky podmienky, v akých záťaži byť ospalivé. Nech zábava na kolencích rodičov ne-

bude príliš vzrušujúca, ale po kojnoru chvíľou za súmraku. Nech posledné jedlo predchádza teply kúpeľ. Nech sa zachová celý poriadok, zdanivo nedôležitý, ktorý predchádza spánok.

Z POKLADNICE ZDRAVIA

NADVÁHA

Panuje názor, že osoby, ktoré majú nadváhu, nemôžu nosiť veľké, voľne veci. Je to však naopak — práve všetky tieto voľné umevy zakrývajú nedostatky žien s nadváhou. Úzke svetríky a vypasované šaty zdôrazňujú všechny nedostatky.

Dnešná móda je priaznivá pre plnoštihle ženy, ale dokonca aj vtedy, keď nastanú iné časy, nemali by sme rezignovať z možnosti, aké nám poskytujú voľné umevy — vrecové, veľké svetre, blúzy a vesty. Je to iba vec zmeny názoru, prekonania chybnej mienky, že veľké veci ešte zväčšujú a zdôrazňujú plnoštihu postavu.

Ak však napriek všetkému chceme nosiť priliehavé veci, dodržujme aspoň jednu hlavnú zásadu: — nemôže byť reč o tom, aby sme nosili napr. iba sukňu a blúzku. Vždy musíme mať ešte niečo — blesér, vestu alebo veľkú šatku. Sveter a vestu nezapíname, šatku viažeme voľne a s fantáziou.

Pri tejto príležitosti sa vyplati spomenúť o tak užitočnej časti umevu ako šatová sukňa jednoduchého voľného strihu, s polymerne veľkým výstrihom, hoci tie lodičkové sú najpraktickejšie. Nezabúdajme tiež na vrecká. Nech sú schované vo ťochu, ale nech budú. A ešte jedna rada: k typickej šatovej sukni možno pripinať rukávy napr. na gombíky.

TAKÝ JE ŽIVOT

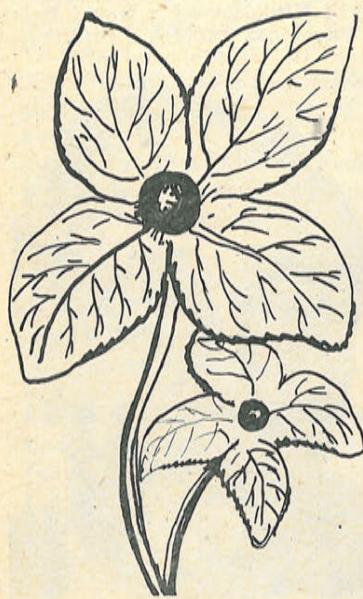
U detí sa často vyskytuje otrava vraním okom štvorlistým — poľsky Czworolist pospolity (Paris quadrifolia L.), ktorého tmavomodré bobule sa podobajú veľkým borievkam. Na 10 až 14 centimetrovej osi sú štyri bezstopkaté listy, oproti sebe pralesivo umiestnené. Medzi nimi vyrastá jediný nenápadný zelenkový kvet, ktorý dozrieva v tmavom bobulu. Prudko jedovatá je celá rastlina. Saponín, paristynin a paridin spôsobujú podráždenie žalúdku a črev. Charakteristickým príznakom otravy je zúženie zrení, podráždenie obližiek, bolesti hlavy a zažívacie fažkosti. Saponíny sa pomerne pomaly vstrebávajú, preto postihnutého možno vyliečiť, ak včas zakročí lekár.

Menej jedovatý je lučok sladkohorský — poľsky Psianka sladkohorský (Solanum dulcamara L.) rastúci na vlhkejších miestach po celom území Slovenska. Má poliehavú, jeden až dva metre dlhú os, srdcovité listy, drobnejšie fialové kvety v súkvetí a plod červenú lesklú bobulkou. Deti často jedia stopky sladkého driev-

HYSTÉRIA. Egypt sa trási pred tajomným vrahom detí. Zlí duchovia — čo vie už každý Egypťan — požiadali, aby obetovali 1500 detí za vydanie legenda rámeho zlata, ktoré od čias faraónov má vráj byť na dne jazera Karun v óaze Faijum. „Je to úplné bláznovstvo“ — hovorí Hussein Samaha, inšepktor egyptskej bezpečnostnej služby. Táto ponurá správa prišla z horného Egypta, z provincií, v ktorých sú púste a bleskovo sa rozišla. Mladí a starí, vidiecke ženy a studenti veria, že ich mladým spoluobčanom hrozí smrteľné nebezpečenstvo. Z ulíc egyptských miest a dediniek zmizli deti. Prestrašení rodičia nespúšťajú svoje deti z očí. Škôlky sú prázdne, hromadné výlety detí sa nemôžu uskutočniť... Od čias faraónov sú pred sudky súčasťou života v Egypte. Ako je to možné, že zrejmý nezmysel Egypťania berú vážne? Vysvetlenie je jedno: chronická

JEDOVATÉ RASTLINY

bieda a tisícočná túžba, aby raz prislo veľké šťastie, sú pôdou, na ktorej vyrastajú legendy tohto druha...

VĚŽI PARLAMENTU HROZÍ NEEBEPEČI. Proslulý londýnský Big Ben, věž britského parlamentu s hodinami, se stále více naklání vpravo. Poslední měření ukázalo, že věž se odklonila od svíslé polohy již o 22 centimetrů. Soudí se, že rovnováhu věže nařušila stavba obrovské podzemní garáže nedaleko parlamentu.

Clenové Dolní sněmovny žertují, že „odklon vpravo je v Anglii, v niž vládnou konservativci, zvlášť v móde...“

NA VŠETKO JE SPÔSOB

ÚDRŽBA POLYESTEROVÝCH ZÁCLON

Polyesterové záclony sú veľmi pevné, stále na svetle, ľahko sa perú a nemusia sa hlaďti. Nepríjemajú nijaké cudzie vplyvy, pretože polyester je ustálený pri teplote 220°C, takže mu nemôže uškodiť ani teplo z ústredného kúrenia. Aj pri opakovanej praní si pri správnom postupe zachovávajú vysokú pehosť. Musíme ich však prat častejšie než napr. bavlnené záclony, najmenej štyri razy do roka, ináč podľa potreby.

Pri kupovaní polyesterovej záclonoviny rátame s dvojnásobou šírkou okna, lebo menej nariadená záclona by pôsobila studeno. Šír musíme väčším stehom a veľmi opatrne. Materiál sa nesmie ľahat, musí voľne ležať. Šírime níhami z toho istého materiálu a aj obrubovka musí byť nezáranlivá.

Pred vlastným praním záclony namočíme na štvrti hodiny do vody teplej 40°C s prípadom bežného saponátu, ktorý používame pri ručnom prepieraní. Na manipuláciu so záclonami si radšej navlečieme gumové rukavice, aby sme tkaninu uchránili pred zádermi a ostrými hranami nechitov. Odmočené záclony dlaňami zľahka postláčame, špinavú vodu vypustíme, záclony jemne vyplákame a vložíme do nového pracího roztoču, v ktorom ich opäť perieme jemným stláčaním. Pranie môžeme ešte raz zopakovať, čo závisí od prašnosti prostredia, v ktorom sú záclony zavesené. Vyprané záclony plákame v niekoľkých vodách, až odteká celkom čistá. Pri praní a plákaní polyesterových záclon udržujeme stále rovnakú teplotu vody, aby záclona nezosivela. Záclony nesmieme hlaďti. Necháme ich nad vaňou odkyapkať a potom ich dosúšíme priamo na okno. Na parkety pod okno však musíme dať handru alebo nasávací papier, aby sa na nich neobjavili škvurny od vody. Ak máme možnosť, zasunieme do spodnej obruby záclony chrómovanú žrd', ktorá musí byť ab-

solutne hladká. Záclona sa lepšie natiahne.

(Domová pokladnica)

JAK ZPÍVAJÍ PTÁCI

Každý druh ptáků zpívá jinak, někteří dokonce opakují lidská slova. Co z toho je jim vrozeno a co je naučeno?

Ptačí evrlikání, houkání, šveholení a trylkování považují biologové za vzor společného působení přírody a civilizace, zděděného a nabytého.

Badatelé stále rafinovanějšími experimenty dokazují, že vrozený instinkt pomáhá ptákům jen velmi málo k tomu, aby správně otevírali zobátky. Zvláště poučná

byla při tomto zkoumání virtuozita „posměváčků“, těch ptáčích druhů, které jako jediná živá stvoření kromě člověka napodobují umělé zvuky.

Papoušci, pěvci a havranovití ptáci se například naučí lidským zvukům jen za určitých společenských vztahů. V posledních letech vědci z výzkumné newyorské stanice velmi důkladně studovali, jak ptáci vůbec k artikulaci dospívají. Bylo mj. zjištěno, že tím dříve byla pěnkava obecná připravena o sluch, tím chudší byl její zpěv. Když byla zbavena sluchu už ve třetím měsíci života, dokázala pak už jen chorobně jejet. Tato operace však zůstala bez následků, byla provedena u dospělých pěnkav. Tvoření zvuků a melodie se ptáci naučí od svých druhů v omezeném úseku mládi.

Zpěv, jenž je charakteristickým znakem ptáčích samečků, umožňuje mužský pohlavní hormon testosteron. Kanáři samič-

ky, jimž byl testosteron podáván, nejenže začaly zpívat, ale dokonce se jejich zpěvní centra v mozku, která u nich normálně nejsou vyvinuta, podstatně zvětšila. Naproti tomu vykastrovaní samečkové nezpívají nikdy.

Je známo, že si ptáči samečkové zpěvem, charakteristickým pro svůj druh, označují hranice reviru, lákají samičky a povzbuzují je ke kladení vejček, že ptáči rodiče poznají svá mláďata podle pípání a že se celá hejna dorozumívají zvuky, jež znamenají příkaz nebo varování. Proč ale vydávají mnozí divoce žijící ptáci dobrovolně zvuky napodobující psi štěkot, lidský kašel nebo vrzání dveří?

Pravděpodobně se rádi naučí něčemu novému, protože jen malá část zvuků, které vydávají, je geneticky naprogramována. Bylo např. zjištěno, že ve společenství kosů může určité hvízdnutí přijít doslova do módy, podobně jako si u nás najednou všechny děti prozpívají stejný šlágr.

Tentokrát vám ponúkame módu, praktické a pohodlné šaty z úpletu s jednoduchou údržbou. Tieto fazóny môžu nosiť dievčatá a ženy do spoločnosti a vo všedný deň.

Všimnite si výstrelok francúzskej módy (sprava). Na snímke vidieť blúzku a minisukňu z kože.

**LEKARZ
WETERYNARII**

ANKIETA

Minął kolejny rok współpracy z moimi Czytelnikami. Czy był owocny? Ośądźcie Wy sami. Ja jeżeli mam być szczerzy, to stwierdzam pewien niedosyt, niedosyt ciągle w/g mnie za małą ilością listów. Chęć zorientować się w Waszych potrzebach, czekam na odpowiedzi nienieszej mini ankiety, które pozwala ukierunkować moje po czynanie w nowym roku.

1. Jakie tematy z zakresu weterynarii w ubiegłym roku najlepiej odpowiadały Waszym zapotrzebowaniom?

Dotyczące:

- a) hodowli i użytkowania zwierząt
 - b) chorób zakaźnych i pasażtytniczych
 - c) chorób wewnętrznych
 - d) chorób okresu ciąży i porodu
 - e) chorób przychówka
2. Jakie chcielibyście widzieć tematy w nowym roku?
3. Czy przydatne będą opisy chorób i postępowania w nich u innych zwierząt, a nietylko u krów, koni, świń i owiec?
4. Czy dotychczasowe formy odpowiedzi zadawały Was?

OB. S.Z. ZAUWAŻYŁ U SWOICH KRÓLIKÓW SWĘDZENIE I WYPADANIE WŁOSA NA GŁOWIE.

Prawdopodobnie jest to świerzb. Zarażenie nim następuje przez stykanie się zdrowych królików z chorymi, oraz przez zakażone przedmioty, ściółkę i paszę. Chorobę przenoszą również myszy. Chorze króliki są niespokojne, drapią się, tra pyaszczek przednim lapami. Wokół nosa, oczu, warg i na uszach wypadają włosy i tworzą się małe krostki, które przekształcają się w owrzodzenie. Króliki nie leczone tracą apetyt i szybko chudną, a wśród młodych sztuk zdarzają się padnięcia. Po zauważeniu pierwszych objawów świerzbu chore sztuki należy oddzielić, schorzać miejsce na skórze głowy wystrzyc, następnie obmyć cieplą wodą z mydlem, a po wyschnięciu w miejscu te wetrzyć maść siarkową, kreozolową lub roztwór kreolinę w oleju lnianym (1 łyżka do herbaty na pół szklanki oleju). Zabieg ten należy powtarzać co 3 dni, a jednocześnie dokładnie oczyścić i odkazić klatki, gdyż paski umieszczały się w szparach i mogą w każdej chwili zaatakować wyleczone już sztuki.

OB. J.S. ZE SPISZA PYTA O PRYSZCZYCE U OWIEC.

Otoż pryszczycata atakuje wszystkie zwierzęta racicowe, a więc i owce. Zarażenie następuje przez stykanie się zwierząt chorych ze zdrowymi, przez spożywanie zakażonej karmy, picie zakażonej wody itp. Duże straty przynosi choroba w okresie kar-

mienia młodych, gdyż jagnięta zarażają się pryszczycą ssąc chorą matkę. Pierwszym objawem u owiec jest zaczernienie i obrzęk skóry korony racic i skóry w szparze międzyracicznej. Potem powstają pęcherze, które wkrótce przekształcają się we wrzody. Zwierzęta są smutne i nie mają apetytu. Chorze owce przeważnie leżą a chodząc kuleją. Czasem racice zupełnie odpadają. Pęcherze pryszczycowe rzadziej występują na wargach, dziąsach, języku i wymieniu niż na skórze racic. U jagniąt chorych stwierdza się brak apetytu, osłabienie, biegunkę, niekiedy wzdęcie. Jagnięta przechodzą pryszczycę bardzo ciężko, najczęściej kończy się ona u nich śmiercią. Hodowca obowiązany jest zgłosić każdy wypadek zachorowania lub podejrzenia o tę chorobę w swojej leczniicy. Chorym zwierzętom należy oficie posiąć oraz podawać miękką paszę. W wypadku schorzenia racic trzeba najpierw oczyścić je z brudu, potem przemyć rany środkiem dezynfekcyjnym i posmarować tłuszczem (naturalnie nie solonym). Jeżeli na skórze racic są owrzodzenia, przesypuje się je sproszkowanym węglem drzewnym lub smaruje grubą warstwą maścią cynkowo-tranowej. Przy schorzeniu jamy ustnej przemysią się ją fioletoworóżowym roztworem nadmanganianu potasowego, lub odwarem z kory dębowej. Owrzodzenia na wymieniu smaruje się maścią cynkowo-tranową. Chorze wymię należą dobrze i ostrożnie zdjąć.

W wypadku stwierdzenia w gospodarstwie pryszczycy, chorze sztuki należy natychmiast oddzielić od zdrowych i trzymać je w zamknięciu, aby nie roz-

niosły choroby. Mleko od chorych owiec należy przed spożyciem zagotować, gdyż znajdują się w nim zarazki pryszczycy. Na pryszczycę wrażliwi są też i ludzie, szczególnie dzieci, które zakażają się przez spożywanie zakażonego mleka. W zapowietrzonym gospodarstwie należy możliwie często przeprowadzać odkażanie pomieszczeń dla zwierząt roztworem sody żrącej. Nawz spod chorych zwierząt trzeba układać w pryzmy w celu samozażenia.

OB. Z.K. Z LIPNICY INTERESUJE SPOSÓB POSTĘPOWANIA PRZY ZATRZYMANIU LOŽYSKA U KRÓW.

Błony płodowe są w okresie ciąży złączone ze ścianą macicy, po porodzie odklejają się od niej wskutek skurczów. Błony płodowe są zwane ložyskiem, gdyż podczas ciąży rozwija się w nim plód. Zwykle w 6–8 godzin po wycieleniu krowa po winna się „oczyścić”. Często jednak ložysko nie oddziela się i zwisa ze szpary sromowej. Przyczyny tego są różne: mogą to być zbyt słabe skurcze macicy, lub całkowity ich brak. Zatrzymanie ložyska następuje też wskutek ciężkiego przebiegu porodu, ciąży bliźniaczej, niedokarmienia zwierzęcia podczas ciąży, oraz braku ruchu. Powodem mogą też być takie choroby, jak gruźlica, pryszczyc i inne. Objawem zatrzymania ložyska jest zwisanie ze szpary sromowej mniejszego lub większego kawałka ložyska. Zwierzę

ZUZKA VARI

ČO NA OBED?

SPAGETY S HRÁŠKOM A SYROM

Rozpočet: 50 g údené slaniny, 2 lyžice oleja, 40 g cibule, 1 strúčik cesnaku, 20 g zeleru, 20 g petržľiny, 250 g zeleného hrášku (čerstvého, mrazeného alebo konzervovaného), kúsok kôpru, soľ, mleté čierne korenie, 250 g špagiet alebo makaronu, 100 g strúhaného syra. Údenú slaninu pokrájame na kocky a spolu s olejom rozprážime. Priďame očistenú, posiekánu cibulu, cesnak, zeler, petržľen a oprážime do ružova. Potom pridáme hrášok, nadrobno posiekánu kôpor, osolíme, posypeme mletým čiernym korením a spolu dusíme. Spagety rozlámame na malé kúsky, uvaríme v slanej vode a odkvapkané primiešame k zelenine. Podávame posypané postrúhaným syrom.

SZEGEDÍNSKÝ GULAS

Rozpočet pro 5 osob: 3 dkg sádra, 5 dkg cibule, na špičku nože papriky, 1/2 stroužku česneku, 75 dkg veľkého masa (bûčku), jiška: 1,5 dkg sádra, 1,5 dkg mouky. Na veli: 2 dkg sádra, 2 dkg cibule, paprika, 20 dkg zelí.

Na sádle usmažime do rúžova drobné nakrájenou cibulkou, přidáme papriku, utrený česnek, na kostky nakrájené veprové maso, osolíme, zalijeme polévkou a udusíme do měkké. Poté je zahustíme řídkou jiškou a povaříme ještě dobře. V jiném kastrolu usmažime cibuli a papriku, přidáme kyslé zelí, zalijeme je 1 lyžicí vody a udusíme do měkké. Pak zelí zamícháme do guláše a vše ještě dobře prohřejeme.

PLNÉNÁ DUŠENÁ CIBULE

Rozpočet: 8 stredne velkých cibuli, 300 g mletého masa, sůl, vejce, žemle, 1 dl mléka, lžička mleté papriky, 50 g másla, 2 dl vývaru z polévkové košky.

Oluopané cibule vložíme do vařící osolené vody a krátce pováříme. Potom je seďime, ostrým nožem seřízneme vršky a lžičkou je vydlabeme. V mléce namočenou a vymačkanou žemli smicháme s mletým masem, přidáme vejce, mletou paprikou a nadrobno posiekánu cibuli vybranou z vnitřků. Náplň dobře promicháme a lžičkou ji nakládáme do máslém vymazané zapékací misky. Pokapeme je zbytkem rozpuštěného másla, zalijeme vývarom a v troubě dusíme do zméknutí. Podáváme s dušenou rýží nebo s vařenými brambory.

MLADÝM GAZDINÁM

Suché klobásy, z ktorých sa fažko stahuje kožka, zabalíme na 10 až 15 minút do vlnkej utierky alebo dlhšie a dobre umyjeme pod prúdom teŕuej teplej vody a potom ľahko ošípame.

Ak opekáme mäso na panvici bez tuku na prípravu diétneho pokrmu, môžeme ho podliat lyžicou vody alebo vývaru, aby sa nepripálilo.

Pečené mäso dostane krajšiu farbu, keď ho pred pečením podlejme lyžicou mlieka.

Ak chceme uvarené mäso z polievky odložiť do druhého dňa, vyberieme ho v polievky a poklopíme tukom zobraťom z povrchu polievky. Mäso sa v polievke nevymočí a ostane vláčne.

Ak pečieme rybu na tuku a chceime, aby mala zlatistú kôrkú, trochu ju pomútame alebo posypeme preosiatou strúhankou.

Žltky sa lepšie vyšľahajú, keď pridáme štipku soli.

Ak pridáme do vody, v ktorej varíme zeleninu, lyžicu cukru, zlepšíme jej chuť i farbu.

Keď varíme kapustu alebo kel a pridáme kúsok zeleru, zlepší-

me tým jej chuť a vôňu, ktorá nie je veľmi prijemná.

Bielok z vajca bude pevnnejší, ak pred šahaním pridáme na každý bielok lyžicu vody.

OSLÁVENCOM

RYCHLÁ BÁBOVKA

Rozpočet: 4 vejce, 200 g cukru, 120 g oleja, 300 g polohrubé mouky, půl prášku do pečiva, 1 dl mléka, balíček vanilkového cukru.

Zloutky šleháme s cukrem do peny, do ktoré za stálého mičaní kapeme olej. Do našlehané hmoty stříďavě pridáváme prosátou mouku smíchanou s práškem do pečiva a vlažné mléko. Nakonec lehce vmlicháme tuhy s hlinkou. Těsto ochutíme vanilkovým cukrem a nalijeme je do tukem vymazané a moukou vysypané bábovkové formy. Bábovku pečeme v mírně předehráte troubě asi 40 minut.

JABLKOVÁ PENA

Rozpočet: 400 g jablk, 140 g kryštálového cukru, 2 bielky, citronová šťava.

Jablko umyjeme a dáme na suchú panvicu do rúry upieciť.

czuje się dobrze, ma apetyt, od czasu do czasu napina się jak do oddawania mocu i przestępuje z nogi na nogę. W innych, cięzszych przypadkach, krowa przestaje jeść, często napina się, występują dreszcze i podwyższona temperatura. W tych przypadkach konieczna jest niezwłoczna pomoc lekarska, w przeciwnym razie lożysko zacznie gnić i zatrwać organizm. Wówczas ze szpary sromowej wypływa cuchnąca brudna ciecza. Z tego samego powodu pozostałości przy odklejaniu chociaż kawałka lożyska w macicy jest bardzo niebezpieczne. Jeśli krowa z zatrzymanym lożyskiem czuje się dobrze i ma apetyt, to przez 2–3 dni można się wstrzymać z wzywaniem lekarza, bo zdarza się, że w międzyczasie lożysko odkleje się samo. W żadnym wypadku lożyska nie może odklejać osoba niekompetentna, gdyż może ona spowodować inne schorzenia jak zapalenie macicy, stawów, wymienia lub zaakcję ogólną. Bardzo często po nieprawidłowym odjęciu lożyska krowa jałowieje. Do czasu odjęcia lożyska dobrze jest codziennie obmywać zad krowy jakimś roztworem dezynfekcyjnym np. lizolem (4 łyżki stołowe na 5 l wody). Zwisające lożysko podwiązuje się, aby krowa nie nastąpiła na nie i wyrwała siłą, co mogłoby spowodować krwawienie, a nawet wypadnięcie macicy. Takie same następstwa wywołuje spotykane niekiedy podwiązywanie cegły lub kamienia do zwisającego lożyska. Zapobieganie takim przypadkom, to przede wszystkim zapewnienie zwierzęciu dobrego odżywiania i ruchu w okresie ciąży.

H. MĄCZKA

Upečené jablká pretrime a necháme vychladnúť. Pridáme cukor, citrónovú šťavu a z bielkov uťahávaný tuhý sneh. Spolu ešte všetko vyťaháme a vychladnuté podávame s piškotmi alebo so sušienkami. Penu môžeme ozdobiť šľahačkou.

ŠETRÍME V KUCHYNI

BRYNDZOVÉ TYČINKY

Rezpočet: 200 g hladkej mýky, 200 g bryndze, 150 g masla, 1 žltok, soľ, smotana.

Do preosiatej mýky pridáme maslo, žltok, soľ a smotanu. Vypracujeme cesto, ktoré vyvalkáme, potrieme tretinou bryndze, trikrát zložíme na seba a necháme 30 minút odpočívať. Postup opakujeme ešte dva razy. Potom cesto vyvalkáme na hrúbku 12 až 16 mm, povykrájeme tyčinky, potrieme rozťahaným vajcom, osolime, dáme na suchý plech a upečieme.

ODPOVED:

Logická úloha: 15
Kúzelný štvorec: 34

PRAWNIK

PRAWO DEWIZOWE

Z dniem 31 marca 1984 r. wchodzi w życie nowa ustanowiona dotycząca prawa dewizowego, która wprowadza szereg istotnych zmian w stosunku do dotychczas obowiązujących przepisów.

KTO JEST OSOBĄ „KRAJOWĄ” A KTO „ZAGRANICZNĄ” W ROZUMIENIU PRAWA DEWIZOWEGO?

„Osobami krajowymi” są przede wszystkim:

- obywatele polscy mający miejsce zamieszkania w kraju,
- cudzoziemcy mający za zgodą właściwych polskich organów państwowych miejsce zamieszkania w kraju.

„Osobami zagranicznymi” są między innymi:

- cudzoziemcy mający miejsce zamieszkania za granicą,
- obywatele polscy mający miejsce zamieszkania za granicą.

CO TO SĄ WARTOŚCI DEWIZOWE?

Wartościami dewizowymi są:

- znaki pieniężne (banknoty i monety) będące za granicą prawnym środkiem płatniczym oraz te, które przestały być takim środkiem, lecz podlegają wymianie,
- wystawiane w walutach obcych bilety skarbowe, czeki, weksle, akredytaty, przekazy i czeki podróżnicze,
- emitowane w walutach obcych akcje, obligacje oraz książeczkę oszczędnościowe, bankowe książeczkę wkladowe i inne dowody oszczędnościowe,
- złoto i platyna w stanie nie przerobionym oraz w postaci sztab, monet bitych po roku 1850, półfabrykatów z wyjątkiem stosowanych w technice dentystycznej a także wyroby złote i platynowe zazwyczaj nie wytwarzane z tych kruszczów.

Ponadto istnieją wartości, które stają się dewizowymi w określonych okolicznościach. Są nimi krajowe środki płatnicze (pieniądze polskie oraz wystawiane w walucie polskiej weksle, czeki, asygnowane kasowe, polecenia wypłat i przekazy) oraz wystawiane w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej papiery wartościowe, świadectwa udziałowe i książeczkę oszczędnościowe — wówczas gdy stanowią przedmiot obrotu z osobami zagranicznymi, albo wywozu lub przywozu przez granicę lub przewozu przez terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

CO TO JEST OBRÓT WARTOŚCIAMI DEWIZOWYMI?

Obrót wartościami dewizowymi stanowi:

— zawieranie i wykonywanie umów, w wyniku których następuje lub ma nastąpić przeniesienie własności lub posiadania wartości dewizowych (np. sprzedaż),

— dokonywanie płatności środkami stanowiącymi wartości dewizowe albo inne przeniesienie własności lub posiadania wartości dewizowych,

— wywóz za granicę, przewóz z zagranicy i przewóz przez terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wartości dewizowych.

JAKIE UPRAWNIENIA MAJĄ OSOBY KRAJOWE W ZAKRESIE POSIADANIA WARTOŚCI DEWIZOWYCH I DOKONYWANIA OBROTU DEWIZOWEGO?

Osoby krajowe mogą posiadać w kraju wartości dewizowe, które mogą przechowywać na rachunkach w polskich bankach dewizowych w kraju. Natomiast dokonywanie obrotu dewizowego wymaga zezwolenia dewizowego, które wydaje Minister Finansów. Od powyższej zasady istnieją jednak pewne wyjątki. Nie wymaga zezwolenia dewizowego np.

— rozporządzenie w testamencie wartościami dewizowymi jak również wydanie w kraju wartości dewizowych ze spadku otwartego w kraju spadkobiercom i zapisobiercom, będącym osobami krajowymi, a także obcemu przedstawicielsztwu dyplomatycznemu, lub urzędowi konsularnemu, uprawnionemu do odbioru tych wartości na rzecz spadkobierców i zapisobierców będących osobami zagranicznymi. Oznacza to, że osoby krajowe mogą dziedziczyć na mocy testamentu bez specjalnego zezwolenia wartości dewizowe, natomiast w stosunku do osób zagranicznych w takim przypadku obowiązkowe jest pośrednictwo ich przedstawicielsztwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego,

— udzielanie polskim przedstawicielstwom dyplomatycznym lub konsularnym albo wskazanym przez nie pełnomocnikom zleceń lub pełnomocnictw do odbioru albo przyjęcia wartości dewizowych za granicę oraz do sprzedaży mienia posiadanego za granicę,

— zawieranie przez osoby krajowe z osobami zagranicznymi w czasie ich pobytu w kraju umów o świadczenie rzeczy ruchomych (np. sprzedaż telewizora lub samochodu (lub usług) np. naprawa sprzętu należącego do osoby zagranicznej) oraz pobieranie w kraju należności z tych umów w walucie polskiej, po udokumentowaniu jej pochodenia z wymiany walut obcych lub z innego określonego tytułu (np. zarobków). Warto również zaznaczyć, że do sprzedaży, darowizny itp. nieruchomości (np. grunty lub budynki) wymagane jest odpowiednie zezwolenie, jeżeli czynność ta ma dotyczyć osoby zagranicznej.

— zawieranie przez osoby krajowe z osobami zagranicznymi

umów o świadczenie w kraju na rzecz osób zagranicznych za granicą usług nie związanych z handlem zagranicznym i turystyką oraz pobieranie należności z tych umów w walucie obcej za pośrednictwem banku dewizowego (np. zarząd majątkiem osoby zagranicznej znajdującym się na terytorium Polski).

— przyjmowanie od osób zagranicznych darowizny wartości dewizowych, z wyjątkiem przyjmowania darowizny waluty polskiej znajdującej się za granicą,

— wypłacanie osobom zagranicznym w walucie polskiej w kraju: należności przypadających z umów o świadczenie w kraju usług nie związanych z handlem zagranicznym lub z tytułu dokonania wynalazku, wygranych pieniężnych w grach losowych i totalizatorach prowadzonych przez jednostki gospodarki społecznej,

— przywódz do kraju wartości dewizowych przez osoby krajowe i zagraniczne, z tym że przywódz waluty polskiej może nastąpić, jeżeli została ona uprzednio wywieziona za zezwoleniem dewizowym,

— sprzedaż walut obcych i innych wartości dewizowych bankom dewizowym i uprawnionym instytucjom. Natomiast sprzedź lub kupno wartości dewizowych od innej osoby jest zabronione,

— dokonywanie w kraju darowizny wartości dewizowych między osobami krajowymi członkami najbliższej rodziny.

JAKIE OBOWIĄZKI SĄ ZWIĄZANE Z OBROTEM DEWIZOWYM?

Obywatele polscy mający miejsce zamieszkania w kraju obowiązani są do zgłoszenia Narodowemu Bankowi Polskiemu swojego mienia znajdującego się za granicą.

Osoby krajowe mogą rozporządzać w czasie pobytu za granicą na rzecz osób zagranicznych oraz tytułem darowizny na rzecz osób krajowych walutami obcymi oraz innymi wartościami dewizowymi uzyskanymi w czasie pobytu za granicą z umów o pracę lub innych zajęć zarobkowych albo otrzymanymi za granicą tytułem darowizny od osób zagranicznych lub nabytymi w kraju do swobodnego wydatkowania w czasie pobytu za granicą. Jednakże pozostałość tych walut i innych wartości dewizowych osoby krajowe są obowiązane sprowadzić do kraju z chwilą zakończenia pobytu za granicą, z tym że nie później niż w terminie miesiąca powinny dokonać czynności niezbędnych do ich sprowadzenia. Ponadto osoby krajowe, które miały miejsce zamieszkania za granicą i przybyły do kraju w celu zamieszkania mogą posiadać i rozporządzać wartościami dewizowymi pozostawionymi za granicą przed przybyciem do kraju.

Osoby krajowe są obowiązane pobierać należności pieniężne z zagranicy i dokonywać płatności za granicę za pośrednictwem polskiego banku dewizowego w kraju.

DARIUSZ ANTONIAK

HVĚZDY O NÁS

RYBY

19.II.-20.III.

nehotoví, rozpolcení a nerozhodní. Proto snad nikde jinde není výchova tak důležitá jako u nich. Jsou to lidé velmi citliví, přístupní dojmům. Nalézáme mezi nimi řadu význačných umělců. Jsou přátelští, dobrí a mají vyvinutý smysl pro spravedlnost. Schází jimi však jistota ve vystupování a nedáří-li se jim podle jejich přání, podléhají stísněnosti. Hodí se pro klidné zaměstnání, jsou to pravé typy nemárných tichých pracovníků, ba i učenců. Pro praktický život nemají vlohy, protože stále žijí v jakémusi neskutečném světě a snadno se dožívají zklamání, což z nich činí samotáře. Ani v manželství jim štěstí příliš nepřeje. Jsou velmi citliví a často trpí ve spolužití s manželským druhem poněkud bezohledným.

Jsou slabí tělesné konstituce, alkoholické nápoje jsou jejich zdraví velmi škodlivé, ale přesto mezi nimi nacházíme pijáky, kteří hledají v alkoholu zapomenutí.

Pro Ryby je březen šťastným měsícem, čeká je zlepšení finanční situace (výhra, dar, odměna?) a štěstí v lásce. Jen v práci může dojít k nepříjemnému rozhovoru.

BERAN

21.III.-20.IV.

Nebude to klidný měsíc. V rodině i v práci drobné, ale nepříjemné spory. Dojde k názoru, že je lepší mít deset otevřených nepřátel, než jednoho falešného přitele. Dej si pozor na osobu, která se usilovně uchází o tvou přízeň.

BÝK

21.IV.-20.V.

Pamatuj, že mluvení je stříbro, ale mlčení zlato. Každé slovo se může stát přičinou hádky. Vyhněj se sporům, nekritizuj a neobviňuj. Musíš-li si někomu postěžovat, svěř se osvědčenému blízkému příteli, hodnému důvěry.

BLÍŽENCI

21.V.-21.VI.

Můžeš-li, jed v březnu na dovolenou. Pro všechny Blížence to bude zdařilý odpočinek, a ti samotní mohou navázat nové, trvalé citové svazky. Koncem měsíce čeká Blížence nějaká radostná událost nebo milé překvapení.

RAK

22.VI.-22.VII.

Jsi člověk plným rozporů, sentimentalita v tobě bojuje s rozvahou a podnikavostí s nevirovou vlastní silou. Nejistotu zastíráš agresivitou. V manželské ládce, která té čeká, nepoužívej své oblíbené metody útoku a obviňování. Nic to nepomůže, jen ještě prohloubí konflikt. Přiznej pravdu i druhé straně!

LEV

23.VII.-23.VIII.

V práci se před tebou otevřou zajímavé perspektivy. Nevykládej však všem kolem sebe, jaký jsi schopný a moudrý. Lidé, kteří byli dosud tvými spojení, by tě mohli uznat za nudného nafoukance a zkřížit tvoje plány.

PANNA

24.VIII.-23.IX.

Tvoje lehkomyšlnost budí nesouhlas milované osoby. Nepřepínej její trpělivost! Jinak se to skončí hádkou nebo „tichými dny“. Neočekávaná návštěva dobrých přátel pomůže zmírnit napětí mezi vámi. S plánovanou změnou práce nepospicuje, přílišný spěch by mohl přinést finanční ztráty.

VÁHY

24.IX.-23.X.

Všechno svědčí o tom, že v práci máš před sebou velkou příležitost. Cílem lépe ji využiješ, tím více získáš. Neodkládej nic na zítřek, i když ti rodina vyzývala, že kromě své práce nic nevidíš a na nic nemáš čas. Výtky se skončí, až rodina uvidí výsledky, a to nejen finanční.

ŠTÍR

24.X.-22.XI.

Tvůj zdravotní stav i nálada se výrazně zlepší. Uklidniš se a znova získáš ztracenou sebejistotu.

stotu. Drobné starosti v práci se vysvětlí bez následků, zato v osobním životě nepůjde všechno tak snadno. Velká láska ještě není všechno. Snaž se lépe pochopit svého partnera.

STŘELEC

23.XI.-21.XII.

Tvoje schopnost navázat styky s okolím a tvůj smysl pro humor ti mohou být velmi nápojnicí. Na dobré spolupráci s lidmi a institucemi bude záviset tvůj postup v zaměstnání a vyřešení pracovních problémů. V manželství se může spolehnout na plné pochopení. Dbej o zdraví, především o srdeč!

KOZOROŽEC

22.XII.-20.I.

Tvoje drsná povaha ti neusnadňuje život. Pamatuji, že takt a úsměv jsou nejlepším lékem na všechny tvoje nesnáze. Při plánování výdajů nezapomeň, že na prvním místě musí být rodina a domácnost. Tvoje dost nákladné hobby musí tentokrát počkat.

VODNÁŘ

21.I.-18.II.

Děláš si zbytečné starosti. Buděš mit dostatek úspěchů, chvály i peněz; všechny potíže pocházejí z toho, že jsi sám se sebou vnitřně nespokojený. Tvůj neklid a špatná nálada vyzařuje i na okolí. Zkus se se usmívat a nedat po sobě znát, že tě něco trápí, tím spíše, že sám dobře nevíš, co.

NÁŠ TEST

Si poverčivá?

Prosíme, aby ste, milé čitateľky, úprimne odpovedali na tieto otázky a dozviete sa, nakoľko ste poverčivá. Ženy budú vedieť, s čím by mali bojovať a uvedomia si při tejto příležitosti, že aj rozumné, pokrovkové ženy 20. stor. — nie sú zbavené predsudkov. Odpovedajte na otázky „áno“ alebo „nie“.

1. Bola si voľáky u veškyne?
2. Si zvyknutá odklopáť nejakú výpoved alebo zvolať „tfu! tfu!“?
3. Hovoríš priateľke „zlom krk“?
4. Považuješ pavúka na stene zvlášť ráno na zlé znamenie?

5. Myslíš si, že mačka, ktorá ti prebehne cez cestu, je zlým znamením?

6. Keď vidíš komínára, chytáš sa za gombík, lebo sa ti zdá, že stretnutie s komínárom je lepšie, ako napr. s holíčom?

7. Cúváš niekoľko krokov keď sa potkneš?

8. Myslíš si, že „piatok — zlý začiatok“ a trinástka je nešťastné číslo?

9. Myslíš si, že deti narodené v nedelu sú šťastné?

10. Myslíš si, že lienká prináša šťastie?

11. Myslíš malí tvoje auto talisman, ktorý fa chráni pred nehodou dokonca aj vtedy, keď si zlá vodička?

7—10 odpovedi ÁNO znamená, že si chodiac povera. Želáme, aby si si „zlámala krk“.

3—6 odpovedi ÁNO znamená, že si prieberne poverčivá. Kúp si „protipoverčivý“ talisman, napr. prasiatko.

1—2 kladných odpovedí — dobrý výsledok. Nad takouto poverčivostou privierame jedno oko.

10 odpovedi NIE — nehovoríš pravdu — hned' sa priznaj!

Starí manželia sa vybrali do Vysokých Tatier a v Smokovci istli na obed. Obidvaja si dali bravčový rezeň so zemiakmi. Paní sedela nad svojím rezňom a ani sa ho nedotkla.

— Je azda ten rezeň veľmi priečený? — spýtal sa starostlivý čašník.

— Ale nie, chlapče, — usmiala sa stará paní privetivo. — Ja iba čakám až manžel doje a požiaria mi svoje zuby.

* * *

Staršia paní nastúpila do preplného autobusu a poklonila sa pred sediacim mládencom:

— Pane, môžem vám ponúknut svoje miesto na státie?

* * *

— My máme doma úplnú rovnoprávnosť, — chváli sa priateľovi muž. — Manželka chodí raz do týždňa za svoju priateľkou... a ja tiež.

* * *

— My doma pijeme už iba vodu a víno.
— A v akom pomere?
— 1:1. Ja pijem víno a žena vodu.

DOKÁŽEŠ TO?

KÚZELNÝ ŠTVEREC

Presvedčte sa, že vo štvoreci sú napísané čísla od 1 do 15. Najdite 3 príklady, v ktorých vždy všetky čísla sčítate (rôznymi smermi) a dostanete rovnaké súčty. Aké?

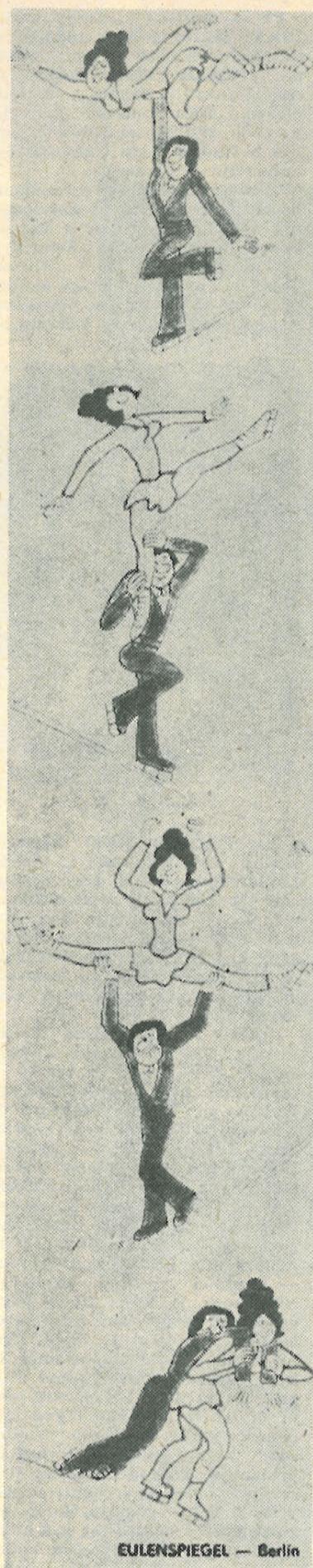
(Odpoveď na str. 29.)

I6	3	2	I3
5	I0	II	8
9	6	7	I2
4	I5	I4	I

LOGICKÁ ÚLOHA

Umiestnení čísel v prvom a druhém kroužku není náhodné. Jestli zjistíte zásadu, podle ktorej sú tato čísla v obou kroužkoch rozmiestnená, bude pro vás doplnení chybajúceho čísla v tretím kroužku hračkou. Pro usnadnení napovídáme, že budete potrebovat číslo 2 ...

(Odpoveď na str. 29.)

EULENSPIEGEL — Berlin

MENO VEŠTÍ

MARCEL — nepríliš populárne a zriedkavé meno. Originálny charakter mužov, ktorí majú toto meno má svoj pôvod pravdepodobne v malej popularite tohto mena. Sú to najčastejšie bruneti priemerne vysoki, náklonni na tučnotu. Mávajú šedé, hnedé alebo čierne oči. Od mladosti sú po-kojní, malovravní a tak trochu stratení. Vo vzťahoch s ľuďmi sú nedôverčiví a opatrní. Pre priateľov srdeční, úprimní, žiliví a oddani. Najčastejšie pochádzajú z mnohotetnej roľníckej alebo remeselnickej rodiny a naposledy mladomanželia — inteligenti z miest dávajú toto meno svojim synom. Marcel je schopný, dôsledný a pracovitý. Najčastejšie máva technické schopnosti a v tejto oblasti sú vyhľadávanými pracovníkmi. Ako predstavení sú spravodliví. Ako podriadení — dôkladní, svedomiti a výborní odborníci. Keďže majú milú a originálnu tvár, majú aj úspechy u dievčat. Ženia sa neskoro, ale sú starostlivími otcami a dobrými manželmi. Vedia zarobiť, preto rýchle majú domáci, družstevný byt a pekný nábytok. Najčastejšie obdobie v ich živote je od 26 do 40 rokov. Žijú dlho, ale v neskorom veku mávajú problémy, aké už prežili v deťstve.

TADMÍR

SNÁŘ

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale přece každý z nás se občas podívá do snáře. Je to jen dobrá zábava, a co když se vám dobrý sen splní? Tedy,

zdalo se vám o:
Běhu o závod — předstihne své konkurenty.
Blázinci — bude ti velmi ublíženo.
Kněži — obdržíš čestné postavení.
Koberci — musíš něco ukryti.
Lesním požáru — smutek a nesnáze.
Mletí kávy — obdržíš návštěvu.
Ovocném trhu — trvě předsevzetí se zdaří.
Pohovce — klidná a veselá budoucnost.
Prstenu ze slonoviny — budeš zproštěn nějakého utrpení.
Rozbité sklenici — starosti, trampoty.
Tygroví — vyvstane ti zlý nepřítel.
Trojúhelníku — nešťastné rodinné poměry.
Odhalení vzpoury — dobré postavení.
Zásobách — později získáš bohatství.
Zavináčích — chrán se před pitkami.
Zápasech — bude ti učiněna urážka.
Zastavárně — upadneš do býdy.
Zabijače — budeš uchráněn od nouze.
Koňské závodní dráze — ztráta majetku.
Sbirání žaludů — zisk, výhra.
Rozbitém zrcadle — mnoho nadějí musíš pohřbiti.
Napájení žízlivých — získáš si vděčnost.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TKCIS: 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złoty Medal ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: ADAM CHALUPEC (redaktor naczelny) Ján Spernog (sekretarz redakcji), Dominik Surma, Anna Křištofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny) Eva Rudnicka, Alžbeta Stojowska (tłumacze). Opracowanie graficzne: Areta Fedak.

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galiański, Józef Griglák, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angelika Kulaviaková, Ján Lukáš, Eugen Mišinec, Lídia Mialová, František Paciga, Severín Vaksmanský, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

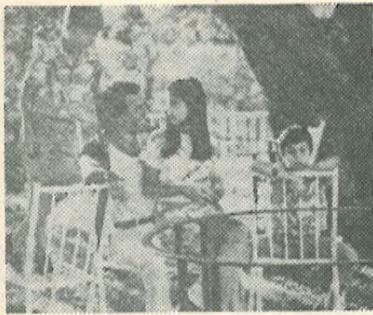
Cena prenumeraty: kwartałnie 2 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleciennodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 24. T-42.

Nr. indeksu ISSN 0514-0188.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

JULIO IGLESIAS je jedným z najpopulárnejších spevákov na svete. Spieva v 5 jazykoch, vystupoval v 2065 koncertoch a diváci v 63 štátach ho videli v TV 793 krát. Podľa výpočtov, každých 30 sekund zaznieva kde si na svete Iglesiasov hlas. Platne 40-ročného driečného Spaniela majú nebývalý úspech — ziskal už 500 „zlatých platní“ a nedávno mu firma CBS slávnostne odovzdala diamantovú platňu — predal sa stomiliónty „longplay“ s jeho nahrávkou.

Iglesiasa zbožňuje nielen široká verejnosť. K jeho nadšeným obdivovateľkám patria, napríklad: kráľovná Španielska Sofia, bývalá kráľovná Grécka Anne-Marie, bývalá cisárovna Farah Diba. Nancy Reagánová vrah už viackrát písala Iglesiasovi listy s prosbou o súkromný koncert v Bielom dome. Umelec si však ešte stále nenašiel voľný deň, aby splnil prosbu pani prezidentovej. Nemá akosi napomáhalo do Washingtonu...

Známe sú Iglesiasove úspechy u žien. Dlhý je zoznam tých, ktoré obľubili svoju pozornosť. Predposlednou vyvolenou jeho srdca bola 18-ročná kráska z Tahiti, Vaitiare, poslednou je miss Švajčiarska'83 Lolita Moreno.

Krásny, bohatý a zbožňovaný Julio Iglesias býva však smutný a mrzutý. Cnie sa mu za deťmi, ktoré, ako hovorí „miluje nado všetko na svete“. Jeho deti — dcérka Ghavelia a synovia Julio Jose a Enrique — ostali s Isabellou, bývalou Iglesiasovou ženou, ktorá sa po rozvode pred niekoľkými rokmi druhýkrát vydala — za španielskeho markíza. Iglesias zriedkakedy vídavat delí. Až nedávno Isabel súhlasila s tým, aby sa chlapci na nejaký čas prestanovali k otcovi, zatiaľ čo najstaršia Chavel odcestuje do internátu do Anglicka. Na snímke: Julio Iglesias s deťmi.

STEPHEN BARRY, bývalý komorník prince Karola, britského následníka trónu, sa už raz prehrešil proti najdôležitejšiemu „prikázaniu“ služby a úradníkov na kráľovskom dvore. „Prikázanie“ znie: zachovať diskrétnosť. Zatiaľ Barry vydal svoje Spomienky, ktoré sa len tak hemžia klebetami z komnat Buckinghamského paláca. Neboli to však žiadne škandalózne historky, skôr drobné udalosti na dvore, opisy zvykov a návykov princa a jeho rodiny. Napriek tomu, pobúrenie väčšiny Angličanov a predovšetkým celého dvoru a spojených s ním ľudí bolo také veľké, že bývalý komorník opustil Anglicko a usadil sa v New Yorku. Šíria sa klebety, že býva tam v luxusnom hoteli a piše

pokračovanie svojich Spomienok. Táto verzia vraj bude v porovnaní s predchádzajúcim oveľa obsiahlejšia a oveľa menej diskrétna. Údajne už Barry dostal od jedného amerického vydavateľa štredú zálohu na svoje dieľo...

WESLEYA CHARNOOKA a jeho brata-dvojča Thomasa dobré poznajú obyvatelia londýnskeho predmestia Leigh. Keď mama Mandy Charnoková ide so svojimi 14-mesačnými dvojčaťami na prechádzku, susedia sa pristavujú, dobroprajne sa usmievajú, ale stále sa neprestávajú čudovať. Malý Wesley je totiž blond'ačik so svetlou pleťou a modrými očami, kym jeho v tých istých hodinu narodený brat má čierne vlasy, čierne oči a tmavú pleť mulatu.

Niet ani najmenších pochýb, že sú deťmi jedného otca a jednej matky. Narodil sa v londýnskej nemocnici, prišli na svet v 19-minútovom odstupe. Ich otec Thomas, je čistokrvným Angličanom, má svetlé vlasy a modré oči. Pred troma rokmi sa pán Charnook oženil so svojou spoluúpracovníčkou; jeho žena Mandy je dcérou nigérského Černocha a Angličanky, má pleť farby bielej kávy a typicky černošský krútené vlasy. „Rozdielna farba pleti nikdy nebola pre nás problémom. Vždy sme iba uvažovali, akú farbu pleti budú mať naše deti“ — hovorí pán Charnook.

Keď sa narodili dvojčaťa, všetci s prekvapením zistili, že jedno je biele a druhé čierne. Dr. Robert Atlay, známy anglický gynekológ hovorí: „Takáto hračka génov je samozrejme pravdepodobná, hoci veľmi zriedkavá. Pokiaľ viem, v Európe ešte nezaznamenali narodenie takýchto „dvojfarebných“ dvojčiat.“ Na snímke: Wesley a Thomas.

KŇAŽNÁ DIANA, mladá manželka britského následníka trónu s obľubou nosí ručne pletené svetre ozdobené najrôznejšími zvieratmi. Na jednom pulóvri má austráliskeho medvedíka koala, na inom, privezenom z Peru, lamy na ružovo-zelenej prérii. Nedávno sa Diana objavila v hotovom umelcacom diele — vzor na jej pulóvri tentokrát zobrazoval celé stádo bielych ovečiek a jednu jedinú čiernu.

Casopis The Sun vyhlásil nevšedný konkúr: kto v 20 slovách najväčšie a najvtipnejšie vysvetli, prečo kňažná uprednostňuje vzorky so zvieratmi pred rôznymi kockami, pásikmi a kvietkami — dostane jeden z Dianiných svetrov! Výsledky súťaže nie sú ešte známe.

PRVÉ VOEBY „MISS AMERIKY“ boli v 1920 r., teda pred 63 rokmi. Ale až v tomto roku po prvýkrát titul „najkrajšej Američanky“ získalo farebné dievča. „Miss Ameriky“ sa volá Vanessa Williamsová, má 20 rokov a študuje vedu o divadle na univerzite v Syracuse.

Vítazstvo „miss“ s černošskou krvou je v Amerike senzáciou a nie všetci to privítali s radosťou. Hoci voľba „miss Ameriky“ má dlhú tradíciu, až v 1970 sa objavila pomedzi bielymi kandidátkami na titul prvá černoška. Na snímke: Vanessa Williamsová.

AJ POĽSKÉ DETI poznajú knížku švédskej autorky Astrid Lindgrenovej Pippi dlhá pančucha. Tá istá Pippi bola hrdinkou niekoľkých filmov pre deti, na krátených podľa scenára Astrid Lindgrenovej, ktoré sú stále veľmi populárne nielen vo Švédsku, ale aj v mnohých iných štátach.

Filmovou Pippi bola vtedy 11-ročná Inger Nilssonová. Rozkošná a pôvabné dievčačko s vrkotíkmi sa stalo miláčikom detí. Dnes má Inger Nilssonová 23 rokov a s filmom a herectvom nemá nič spoločné — pracuje ako sekretárka v jednom podniku. Avšak krátká, ale efektívna kariéra „hviezdy“ tahá sa za riu dodnes — v podobe nezaplateňných daní. Švédské predpisy sú mimoriadne prísné a neústupné — úradníci vypočítali, že slečna Nilssonová je dlžná finančnému úradu (v prepočítaní na doláre) okolo 6 tisíc. Bývalá Pippi, ktorá zarába skromne, sa obrátila k predsedovi vlády Olofovi Palmeovi s prosbou o zrušenie tohto dluhu. Dostala zamietavú odpoveď: predseda vlády nemôže robiť také výnimky. O celom prípade sa dozvedela verejnosc a švédské deti sa rozohrali urobit v školách peňažnú zbierku a pomôcť svojej obľubenej kamarátku, ktorú ešte stále môžu vidieť na obrazovkách. „Nenecháme našu Pippi v nudzi“ — to je ich heslo. Na snímke: Inger Nilssonová ako Pippi a ako dospelá slečna.

KRÁSNY A BOHATÝ ALAIN DELON sa nemôže do tretej popojiť „zlatým“ srdcom a bezuchoňom charakterom. Získal si povest odmeraného a bezohľadného egoistu. Vo vzťahu k ženám si „vyslúžil“ meno „anjela z ľudu“ — driečny Alain totiž lámal ženské srdcia a potom, chladný a bezcitný, opúšťal dokonca tie ženy, ktoré miloval. Tak bolo so snúbenicou Romy Schneiderovou, so ženou Nathalie, nehovoriač o prechodných priateľkách. Aci vzťahu se svetlovlasou herečkou Mireille Darcovou nepredpovedali dlhšiu budúenosť. Na počudovanie, celých 13 rokov prežili ako vydarený a šťastný párs, hoci nemali v úmysle zosobásiť sa. Ale jedného dňa sa idyla skončila... „Nemám už Mireille rád“ — vylákal verejne Delon a odišiel k peknúcej Anne Parillaud, 22-ročnej parížskej hviezdice. Nedávno vysviatio, že „Anjel z ľudu“ predsa len má srdce, a dokonca na svojom mieste. Po správe o tažkej automobilovej havárii Mireille Darcovej v tuneli Aosta v Taliansku Delon všetko nechal, prítele lietadlom okamžite do Talianska a strávil niekoľko dní pri posteli priateľky bojujúcej o život. Keď sa jej stav trochu zlepšil, previezol ju do najlepšej kliníky v Geneve. I keď bol isté, že Mireille bude žiť, lekári sa však obávali, že už nikdy nebude chodiť. Vtedy Delon odvolał všetky termíny a zostal s Mireille v Geneve. „Zostanem pri tebe navždy“ — sfúbil. A čo viac, zatelefonoval svojej aktuálnej priateľke Anne a oznámil, že medzi nimi je všetko skončené. Mireille Darcová sa pomaly zočítava a Alain Delon ju starostivo opatruje. Na snímke: Alain Delon a rekonyalescentka Mireille Darcová.

MEDOVÉ TÝŽDNE. Populárny západonemecký futbalista Hans Müller je známy svojim slušným vystupovaním na ihrisku. Počas jedného zápasu však začal diskutovať s rozhodcom, za čo dostal červenú kartu a zákaz nastúpiť do dvoch ďalších zápasov. Pred disciplinárnom komisiou sa vysvetlilo, že jeho gentlemanký charakter sa nezmenil. Ke bezočivému správaniu na ihrisku bol nepriamo donútený vedením klubu, ktoré ho nechcelo uvoľniť z dôležitých stretnutí ani na jeho vlastnú svadbu. Vďaka červenej karte mohol teda Müller stráviť nerušené medové týždne...